

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

СПІВОРГАНІЗАТОРИ:

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Збірник тез доповідей

**II ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

22 листопада 2024 року

м. Харків

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету:

начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент полковник *Орел О.В.*

Заступник голови оргкомітету:

професор кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор юридичних наук, старший дослідник полковник *Пузирьов М.С.*

Відповідальний секретар оргкомітету – викладач кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор *Іваньков О.І.*

Відповідальний за збірник тез доповідей – начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент полковник *Орел О.В.*

Адреси оргкомітету: 61001, м. Харків, м. Захисників України, 3
Національна академія Національної гвардії України, гуманітарний факультет

Телефон: +38 067-900-93-40 Орел Оксана Вікторівна

+38 095-408-05-72 Пузирьов Михайло Сергійович

Електронна скринька: kafedra.tulz11@gmail.com

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів.

За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

Бацамут В. М., Гох І. М. Окремі питання діяльності Національної гвардії України у післявоєнний період	6
Бреус А. Юріївна, Приходько Ю. П. Формування мотивації у здобувачів вищої освіти до здорового способу життя	9
Богатирьов І. Г. Кримінальна відповідальність за вчинення колабораційної діяльності як особливого виду державної зради	14
Бриковський А. Г. Впровадження Доктрини про структури командних пунктів (пунктів управління) в Об'єднаній операції у прикордонних комендатурах швидкого реагування батальйонного типу	18
Брюхно О. Г. Важливість соціально-психологічної підтримки членів родин військовослужбовців, які виконують службово-бойові завдання	20
Валєєв Р. Г. Впровадження технологій доповненої реальності (augmented reality) для виконання завдань блокування: постановка проблеми	25
Ганаба С. О. Інформаційна безпека в умовах війни	29
Гюльалієв Т. А. огли Правове забезпечення сил сектору безпеки та оборони України в умовах мирного часу та воєнного стану в сфері енергетичного забезпечення країни	32
Датчук Д. А. Гіпотеза щодо практичної цінності розроблення методу оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань Національної гвардії України при виконанні завдань із забезпечення державної безпеки та перспективи його законодавчого закріплення	37
Дзюба В. С., Пузирьов М. С. Правовий режим поводження з військовополоненими за міжнародним гуманітарним правом	41
Дзюба В. С., Пузирьов М. С. Шлюбні договори: юридичний аспект	46
Дубинка В. Ю., Орел О. В. Кібербезпека в кадровій роботі Національної гвардії України	50
Дундукова Л. В. способи попередження та виявлення правотворчих помилок	52
Жук С. М., Степанов С. П., Бомбергер В. Г. Правові аспекти морально-психологічного забезпечення та підготовки прикордонників в умовах воєнного стану	55
Іщенко С. О., Жидкова А. М. Правоохоронні функції національної гвардії України	57
Корнієнко В. В. Взаємодія Збройних сил України з Національною поліцією під час огляду місць влучань снарядів та обстрілів	61
Корнієнко В. В., Стишук М. С. Штучний інтелект на варті державної безпеки України	63
Король М. О., Сидорук Т. А. Характеристика форм співпраці Державної Прикордонної служби України та організації з безпеки і	66

співробітництва в Європі

Красільніков В. П., Валесв Р. Г. Сучасні виклики та загрози на державн кордоні України та способи протидії	69
Кривопуск О. Г. Деякі особливості підготовки проведення судово- медичної експертизи під час розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною	73
Куруч О. С. Морально-психологічний стан жінок-військовослужбовців під час проходження військової служби з урахуванням правових аспектів	76
Леоненко О. А., Кирієнко А. І. Напрями вдосконалення безпеки засуджених в установах виконання покарань	79
Макеев С. О. Законодавчі новації щодо припинення державної служби в умовах воєнного стану в Україні	82
Малишенко Є. Л., Шатило С. О., Гончарук О. В. Історичні аспекти відповідальності за ухилення від мобілізації	85
Маруженко Б. М. Значення інформаційних носіїв для юридичної діяльності в умовах цифрової трансформації	91
Мідіна А. С., Орел О. В. Роль самореалізації кадрового потенціалу НГУ в обороноздатності України	93
Морквін Д. А., Данильченко О. А. Нормативно-правові аспекти забезпечення академічної доброчесності в наукових працях, що мають гриф обмеження доступу	95
Онищук К. І. Нормативно-правові основи діяльності психологів Національної гвардії України як соціально-психологічний чинник професійної специфіки	98
Полтавський Е. М., Лофіцька М. А. Основні напрямки вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності керівників управління персоналом в органах військового управління та військових частинах НГУ	105
Приходько Ю. П. Використання 3d технологій для моделювання ситуації за фактами артилерійського чи ракетного обстрілу	108
Проказюк М. А., Орел О. В. Правові аспекти морально-психологічного забезпечення бойової та мобілізаційної готовності, службово-бойової діяльності НГУ	112
Пузирний В. Ф., Боднар І. В. Складові безпеки в установі виконання покарань	118
Пузирьов М. С., Брошко І. М. Сучасні підходи до впровадження відновлюваних джерел енергії в установах виконання покарань через призму забезпечення енергетичної безпеки України	122
Софіян В. В., Орел О. В. Правове забезпечення використання безпілотних авіаційних систем у Національній гвардії України	126
Тересов Д. Р., Орел О. В. Корупційні схеми як негативне явище в механізмах державної влади під час збройного конфлікту	130
Федчишин С. А. До визначення поняття "публічна служба": огляд	131

наукових підходів

Царенко О. М., Солдатова К. В. Проблемно-правові аспекти поводження з військовополоненими у контексті російсько-української війни: дотримання міжнародних стандартів та національні підходи	135
Чала Ю. В. Світовий досвід цивільно-військового співробітництва та проблеми його становлення і розвитку в Україні	138
Чемерис А. О., Приходько Ю. П. Діяльність закладів освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС в період воєнного стану	143

УДК 355.318.1

Бацамут Володимир Миколайович,
доктор військових наук, професор,
начальник науково-дослідного центру
службово-бойової діяльності Національної гвардії України
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Гох Ірина Миколаївна,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України
науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ
Національної академії Національної гвардії України,
підполковник

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Правовий режим воєнного стану запроваджено в Україні 24 лютого 2022 р. Згідно зі ст. 6-1 Закону України "Про Національну гвардію України" Національна гвардія України із введенням воєнного стану для виконання завдань з оборони держави приводиться у готовність до виконання завдань за призначенням і підпорядковується Головнокомандувачеві Збройних Сил України, крім військових частин (підрозділів), які здійснюють конвоювання та охорону дипломатичних представництв [1].

Водночас у вищих військових навчальних закладах і навчальних військових частинах (центрах) НГУ було змінено навчальні програми, а підготовку особового складу переорієнтовано на період дії правового режиму воєнного стану. З огляду на повномасштабну агресію основні функції НГУ (правоохоронні) відкладено на другий план. Проте, всі війни завершуються і НГУ України повинна повернутися до функціоналу, передбаченого ст. 2 Закону України "Про Національну гвардію України".

Умовами припинення правового режиму воєнного стану законодавство визначає закінчення строку, на який його було введено, а також до закінчення

цього строку та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти указ про скасування воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях, про що має бути негайно оголошено через медіа [2].

Закон України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" особливий період визначає як період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій. При цьому демобілізація являє собою комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати мирного часу [3].

Отже, після закінчення дії правового режиму воєнного стану НГУ буде планово переходити на функціонування у післявоєнний період.

Основними загрозами громадській безпеці в Україні слід вважати такі.

1. Погіршення криміногенної обстановки в регіонах країни (злочинні діяння, ескалація насильства, жорстокість, крадіжки, грабежі, розбої та інші злочини проти особи, озброєність і технічна оснащеність злочинців, підвищення кримінальної активності неповнолітніх і молоді, кримінальний

терор стосовно представників органів державної влади, у тому числі судових органів тощо).

2. Порушення законних прав та інтересів особистості в усіх сферах життєдіяльності, неспроможність держави забезпечити їх надійну й ефективну реалізацію і захист; поширення наркоманії, алкоголізму, так званих соціальних хвороб; зниження соціальних стандартів для населення країни, зменшення можливостей здобуття якісної освіти представниками малозабезпечених верств суспільства; прояви моральної та духовної деградації суспільства тощо.

3. Виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (аварії, катастрофи, великі пожежі, селі, вибухи на промислових підприємствах і військових об'єктах), що призводять до масової загибелі людей, погіршення екологічної ситуації у країні і завдають суттєвих матеріальних збитків.

4. Відсутність належного правового врегулювання діяльності суб'єктів забезпечення громадської безпеки, законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють відносини у цій сфері; ухвалення законів, указів, інших нормативних актів, що суперечать Конституції України, порушують життєво важливі інтереси громадян, громадських об'єднань, національних меншин, релігійних організацій тощо.

Цей перелік, безумовно, не є вичерпним.

Таким чином, у післявоєнний період кількість загроз для держави зросте, а характер їх порівняно з довоєнним ускладниться. Серед найсуттєвіших загроз: підвищення рівня злочинності за різними її видами; зростання обсягів нелегального обігу зброї; збільшення кількості масових проявів невдоволення громадян; збільшення кількості виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру тощо. Тому в післявоєнний період НГУ як військово формування з правоохоронними функціями відіграватиме вирішальну роль у забезпеченні державної безпеки і правопорядку в державі.

Список використаних джерел:

1. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 15.11.2024).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 15.11.2024).
3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/ed20240518#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

УДК 378:613.8:159.947

Бреус Анастасія Юріївна,
студентка 3-го курсу навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Приходько Юрій Павлович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО
ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ**

Проблема зниження рівня здоров'я населення України, що проявляється у зростанні захворюваності, смертності та скороченні тривалості життя, стає дедалі актуальнішою. В умовах сучасного розвитку країни темпи науково-технічного прогресу та ефективність економіки значною мірою залежать від здоров'я, професійних навичок, компетенції та відповідальності громадян. Українська освітня система покликана сприяти формуванню у молоді

правильного розуміння значення здоров'я, а також розробці стратегій і технологій в цій галузі. Проте навчальні заклади часто недостатньо працюють над вихованням у студентів свідомого ставлення до здоров'я та культури здорового життя. Це повинно охоплювати не тільки фізичне благополуччя, але й розвивати у молодих людей гармонійність і цілісність як особистостей, адекватність у спілкуванні з оточуючими, здатність до творчого самовираження і активного способу життя.

Згідно з висновками багатьох досліджень, різке зниження рівня здоров'я студентів обумовлене як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. Серед основних причин виділяють глибоку соціально-економічну кризу, глобальні економічні проблеми, слабку матеріально-технічну базу навчальних і оздоровчих закладів, недоліки у структурі системи охорони здоров'я, а також недостатній пріоритет здоров'я в суспільній свідомості та слабку мотивацію до здорового способу життя. До цього додаються фінансові труднощі для придбання якісного обладнання, надмірні розумові та фізичні навантаження, викликані щільним розкладом занять.

Проблема формування здорового способу життя є надзвичайно актуальною, що зумовлюється характерним для студентської молоді поширенням тютюнопаління, вживання алкоголю й наркотиків, нерозбірливості у статевих стосунках, зростанням правопорушень [1].

У процесі навчання у ЗВО студенти стикаються з низкою факторів, які негативно впливають на їхнє здоров'я. Серед них – стрес, пов'язаний із необхідністю підтримувати успішність, фінансові труднощі, які змушують поєднувати навчання з роботою, постійні порушення режиму дня, малорухливий спосіб життя та розвиток шкідливих звичок.

Н. Гутарєва та І. Анушкевич стверджують, що формування здорового способу життя у студентської молоді: це міждисциплінарна проблема, яка міцно поєднує педагогіку і медицину. Ми переконані, що покращення здоров'я

пов'язане зі свідомою, систематичною роботою самої людини зі зміцнення, відновлення та розвитку життєвих ресурсів організму та набуттям необхідних знань і навичок. Молодь повинна розуміти – ліки не здатні зробити нас здоровими! Тільки гармонійний фізичний розвиток (ФР), щоденна рухова активність, раціональне харчування, психологічна мотивація у поєднанні зі сприятливим соціальним середовищем та колом однодумців стануть гарним стартом щодо формування здорового способу життя [2].

У суспільстві існує потреба формування у майбутнього фахівця ціннісного ставлення до свого здоров'я і оволодіння ним культурою здорового способу життя відповідно до вимог професійної діяльності. Дослідниця А. Павлище також зазначає, що з метою задоволення сучасних вимог до професійної підготовки фахівця необхідний новий підхід до проблем виховання особистості – здорової, мобільної, конкурентоспроможної, морально зрілої, готової до активної життєдіяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій [3].

Негативні показники здоров'я сучасної молоді позначаються не тільки на фізичному, але й на психічному та духовному станах, так само свідчить про низький рівень сформованості культури здоров'я молоді. Як зазначає В. Сутула, існує реальна необхідність вирішення всього спектру оздоровчих, освітніх та виховних завдань у сфері фізичного виховання підростаючого покоління, що потребує з'ясування та переосмислення основних факторів, від яких залежить здоров'я дітей та молоді [4].

Одним з важливих шляхів зміцнення здоров'я молоді є формування у них культури здорового способу життя. Це сприятиме активному зусиллю щодо збереження та покращення здоров'я, а також позбавленню від звичок, несумісних зі здоровим способом життя. Як підкреслює О. Глагощук, дотримання здорового способу життя є однією з найважливіших норм загальної культури людини в цивілізованому суспільстві [5].

Формування свідомого ставлення молоді до власного здоров'я розпочинається з першого курсу навчання у закладі вищої освіти та забезпечується завдяки ряду педагогічних умов, зокрема: поєднанню навчального процесу з практичною діяльністю студентів, ознайомленню студентів з основами здорового способу життя та розвитку їх власного здорового стилю життя, формуванню мотивації та цільових установок на зміцнення здоров'я, а також набуття необхідних знань, умінь і навичок.

Процес формування здорового способу життя студентів має здійснюватися у двох основних напрямках:

- оздоровчі заходи та створення сприятливого соціального, психологічного і санітарно-гігієнічного середовища, що закладає основу для формування усвідомленого ставлення молоді до власного здоров'я;

- робота, спрямована на виховання позитивної мотивації до здоров'я та потреби у здоровому способі життя, а також на засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних для підтримання, зміцнення і відновлення здоров'я.

Виходячи з того, що найважливіша роль у збереженні й формуванні здоров'я належить самій людині, її способу життя, системі цінностей, настановам, рівню гармонізації внутрішнього світу і стосунків з оточенням, першочерговим завданням дослідників та фахівців при вирішенні питань підвищення рівня здоров'я студентів має стати мотивація цілеспрямованої роботи самої молоді людини з відновлення та розвитку її життєвих ресурсів, по прийняттю на себе відповідальності за власне здоров'я, створення таких умов, коли здоровий спосіб життя стає нагальною потребою. З цією метою необхідно реалізовувати програми та проекти, розраховані на широкий загал студентів, на окремі групи ризику, а також – на викладачів, що безпосередньо взаємодіють з молоддю. Для ефективного результату варто залучати студентські ЗМІ, проводити індивідуальну санітарно-просвітницьку роботу, семінари, тренінги, соціальні акції, кампанії [6].

Формування здорового способу життя у студентів здійснюється через оздоровчу діяльність, створення сприятливих санітарно-гігієнічних, психологічних і соціальних умов, а також розвиток мотивації до піклування про власне здоров'я і потреби у здоровому способі життя. Важливим елементом навчально-виховного процесу є сприяння студентам у засвоєнні знань, умінь та навичок, необхідних для підтримання, зміцнення та відновлення здоров'я. Для досягнення цієї мети слід розробляти та реалізовувати програми і проєкти на місцевому та державному рівнях, що популяризують здоровий спосіб життя серед широкого кола студентів.

Список використаних джерел:

1. Здоровий спосіб життя серед студентів як важлива складова узагальнюючих параметрів здоров'я нації / Д. Д. Омеляненко та ін. URL: http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/12614/1/2015_OASUP.pdf.
2. Гутарева Н. В., Анушкевич І. К. Формування здорового способу життя у студентської молоді як медико-педагогічна проблема. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. № 1 (324), ч. I. С. 169–174.
3. Ізбаш Л. М. Формування культури здоров'я студентів у системі фізичного виховання політехнічного коледжу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Миколаїв, 2017 URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/dysertatsiya-31/>.
4. Сутула В. О. Теоретико-методичні засади формування фізичної культури особистості в умовах цілісної соціально-педагогічної системи: дис. ... д-ра пед. наук. Харків, 2012. 440 с.
5. Гладошук О. Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів в системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 20 с.
6. Федько О. А. Ціннісна природа здорового способу життя для особистості, нації та держави. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 4. С. 83–88.

УДК 343.1

Богатирьов Іван Григорович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри права та правоохоронної діяльності
Державного університету «Житомирська політехніка»

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ
КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСОБЛИВОГО ВИДУ
ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ**

Розглядаючи кримінальну відповідальність за вчинення колабораційної діяльності як особливого виду державної зради, ми маємо виходити з того, що війна рф. проти України рано чи пізно закінчиться, водночас буде припинений і правовий режим воєнного стану. А тому проблема колабораційної діяльності окремих громадян України, їх протиправна поведінка, якщо стане питання декриміналізувати статтю 111-1 КК України "Колабораційна діяльність" [1], залишиться в рамках статті 111 "Державна зрада".

До речі, такої думки дотримуються і науковці наукової школи "Інтелект", оскільки законодавець змінив вектор дослідження кримінально-правової охорони державної зради в українському вимірі, і відповідно запровадив нові види кримінальних правопорушень в умовах режиму воєнного стану в Україні.

Проведений нами аналіз наукових розвідок кримінальної відповідальності за вчинення колабораційної діяльності як особливого виду державної зради показав, що українські вчені уже прогнозують після закінчення війни декриміналізацію ст. 111-1 КК України. Зокрема, український учений В.О. Гацелюк пише про те, що неправильно ототожнювати криміналізацію та формальні зміни у кількості кримінально-правових норм, навіть у випадку збільшення кількості статей Особливої частини КК. Додавання / виключення статей із тексту КК України, з огляду на складний характер співвідношення різних складів кримінальних правопорушень, не обов'язково тягне, відповідно,

криміналізацію чи декриміналізацію суспільно небезпечних діянь [2, с. 38].

Інший учений Л. П. Брич вважає, що: «виключення із КК статті, що містить склад злочину, який перебуває у відношенні підпорядкування з іншим складом злочину, що є передумовою конкуренції відповідної кримінально-правової норми, як спеціальної із загальною, не призведе до декриміналізації поведінки, законодавчою моделлю якої був цей склад злочину. Залежно від того, чи він був складом з пом'якшуючими, чи з обтяжуючими ознаками, його ліквідація призведе відповідно: до посилення або до пом'якшення кримінальної відповідальності й до усунення або зменшення диференціації кримінальної відповідальності за певний 283 вид посягань. Тобто моделювання розмежування складів злочинів, на думку дослідника, як уявна діяльність, повинно передувати прийняттю законодавчих рішень з криміналізації чи декриміналізації» [3, с. 37].

Український учений у галузі кримінального права В. О. Навроцький зазначає, що про диференціацію відповідальності можна говорити тоді, коли розглядаються різні види одного злочину. Різні види одного і того ж злочину мають місце тоді, коли посягання, передбачені різними статтями чи різними частинами однієї і тієї ж статті КК, мають спільні конститутивні ознаки, тобто коли в їх основі лежать ознаки одного і того ж складу злочину. При цьому такі злочини характеризуються ще й додатковими ознаками, наявність яких свідчить про підвищення чи зменшення суспільної небезпеки посягання [4, с. 302].

Оскільки кримінальна відповідальність за колабораціонізм уже передбачена (криміналізована) у складі такого злочину, як державна зрада, український учений М. А. Рубашенко зауважує, що запровадження нової (самостійної) форми такого діяння призведе до плутанини та становитиме небезпеку порушення прав і свобод людини. Отож на думку дослідника колабораційна діяльність може набувати будь-якої з передбачених

ст. 111 КК України форм державної зради та здійснюватися у військовій, адміністративній (управлінській), економічній і навіть побутовій сферах посягання [5, с. 311].

Можливо, до такої думки варто прислухатися. Водночас, варто пам'ятати, що всі склади кримінальних правопорушень, що охоплюються ст. 111-1 КК України, можуть бути вчинені тільки громадянами України, а тому їх іноді при порушенні кримінального провадження за державну зраду розглядають як окремі форми державної зради.

Зважаючи на те, колабораційна діяльність вчиняється лише на користь держави-агресора в умовах здійсненої окупації чи агресії, тому об'єктивну сторону державної зради становлять альтернативні дії, що прямо визначені в диспозиції ст. 111 КК України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

З початку повномасштабного вторгнення рф в Україну Служба безпеки України відкрила понад 6 тисяч кримінальних проваджень за колабораційну діяльність, 235 із них – щодо представників органів державної та місцевої влади. І це не кінець.

Відтак, криміналізація колабораційної діяльності виявилася необхідним кримінально-правовим засобом в умовах воєнного стану в Україні. Разом із тим, у суспільстві, враховуючи недостатню ефективність покарання за це діяння, висловлюється думка про необхідність застосування більш жорстких видів покарання для засуджених за колабораційну діяльність, не виключаючи такого його виду, як смертна кара.

Водночас пропонується можливість застосування цього виду покарання й до військовослужбовців країни-агресора, які вчиняють особливо тяжкі злочини. Очевидно, що така реакція суспільства в цілому є очікуваною з огляду на чисельні жертви українського народу у протидії воєнній агресії рф.

У цьому сенсі важко сподіватися не розуміння іншої, протилежної позиції з цього приводу, адже, скоріше, можна очікувати лише дорікання. Проте вважаю, що оскільки сучасне суспільство в планетарному масштабі не спроможне припиняти, зупиняти та запобігати військовим конфліктам, агресіям та війнам, воно, принаймні, повинно дотримуватись звичаїв та законів війни, оскільки їх порушення призводить до жорстокості сторін протистояння, незважаючи на те, з якого боку посягання є агресивними, а з якого йдеться про захист від нього.

Отже, напевно чи смертна кара у цьому відношенні буде доцільною. Військові та воєнні злочинці мають нести відповідальність згідно з чинним національним законодавством та відповідно до міжнародно-правових актів.

Ураховуючи зазначене вище, пропонується у подальшому виходити із розуміння того, що війна РФ проти України рано чи пізно закінчиться, водночас буде припинений і правовий режим воєнного стану, а тому проблема колабораційної діяльності окремих громадян України, їх протиправна поведінка, буде уже предметом дослідження за державну зраду, оскільки принцип невідворотності кримінальної відповідальності за вчинення колабораційної діяльності залишиться, але в рамках інших формул кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Гацелюк В. О. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ: ВАІТЕ, 2021. 228 с.
3. Брич Л. П. Розмежування складів злочинів, кримінально-правова кваліфікація, інші пов'язані з цим явища: співвідношення понять. *Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен української кримінально-правової доктрини*: тези доповідей та повідомлень учасників наук.-практ. конф.

(м. Львів, 16 січ. 2016 р.). Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2016. С. 37–38

4. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

5. Рубашенко М. Кримінальна відповідальність за колабораціонізм за чинним КК України. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12–13 жовт. 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 328–331.

УДК 355:359

Бриковський Артем Григорович,
викладач кафедри загальновійськових дисциплін
Національної академії Державної прикордонної служби
ім. Б. Хмельницького,
майор

**ВПРОВАДЖЕННЯ ДОКТРИНИ
ПРО СТРУКТУРИ КОМАНДНИХ ПУНКТИВ (ПУНКТИВ УПРАВЛІННЯ)
В ОБ'ЄДНАНІЙ ОПЕРАЦІЇ У ПРИКОРДОННИХ КОМЕНДАТУРАХ
ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ БАТАЛЬЙОННОГО ТИПУ**

Доктрина про структури пунктів управління в об'єднаній операції розроблена робочою групою офіцерів Командування об'єднаних сил Збройних Сил України та погоджена із структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України та органами військового управління Збройних Сил України.

Доктрина розвиває та доповнює керівні документи щодо забезпечення функціонування органу військового управління (інших складових сил безпеки і оборони) в готовності до виконання завдань з управління військами, відповідно до сучасних стандартів і принципів, прийнятих в збройних силах держав – членів НАТО.

Ця Доктрина є системою поглядів на організацію управління військами (силами) з стаціонарних (рухомих) пунктів управління у ході підготовки та ведення операцій (бойових дій) силами оборони під час виконання завдань оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності та враховує можливість виконання завдань спільно з підрозділами держав – членів НАТО.

Підрозділ цивільно-військового співробітництва призначений для планування, організації та підтримання відносин між командуванням та цивільним населенням, місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, міжнародними та неурядовими організаціями в зоні (районі) ведення операції (бойових дій), у районах проведення міжнародних миротворчих операцій та у районах проведення антитерористичних заходів, ліквідації наслідків НС техногенного та природного характеру.

Основними завданнями є:

- формування основних напрямів цивільно-військового співробітництва в ході ведення операції (бойових дій);
- розробка оперативних (бойових) документів у частині, що стосується цивільно-військового співробітництва;
- вивчення можливостей цивільної інфраструктури, що може бути використана в інтересах частин (підрозділів);
- визначення негативних чинників та настрою місцевого населення, оцінка його впливу на умови виконання завдань.
- участь у всіх етапах планування військової операції, планування завдань під час її проведення, а також після її закінчення [1].

В механізованих батальйонах Сухопутних військ в організаційно-штатна структура передбачає підрозділ цивільного співробітництва, який виконує завдання передбачені в вищезазначеній доктрині.

У новостворених прикордонних комендатурах швидкого реагування

батальйонного типу відсутні завдання викладені у доктрині.

Підсумовуючи можна відзначити про необхідність створення підрозділів цивільно-військового співробітництва в штабі прикордонної комендатури швидкого реагування батальйонного типу для спроможності виконання спільних завдань в оперативному підпорядкуванні механізованих бригад Сухопутних військ України і в подальшому з підрозділами держав – членів НАТО.

Список використаних джерел:

1. Доктрина «Про структура пунктів управління в об'єднаній операції». К.: ГШ ЗС України, 2021.

УДК 364:355

Брюхно Олена Геннадіївна,

науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження

службово-бойової діяльності національної гвардії України

науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ

Національної академії Національної гвардії України,

лейтенант

ВАЖЛИВІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЧЛЕНІВ РОДИН ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ СЛУЖБОВО-БОЙОВІ ЗАВДАННЯ

В умовах воєнних дій в Україні військовослужбовці стикаються з надзвичайно важкими психічними напруженнями. Бойові дії, невизначеність майбутнього, постійна загроза власному життю та здоров'ю, думки та переживання за своїх рідних все це накладає значний відбиток на психічний стан бійців. Вплив стресових факторів стає постійним супутником військових, впливаючи на їхню здатність ефективно виконувати бойові завдання та підтримувати морально-психологічний стан на високому рівні. Цей стан відомий як "бойовий стрес", яке при несвоєчасній допомозі часто ускладнюється

гострими стресовими розладами та посттравматичним стресовим розладом (ПТСР). Аналіз бойового досвіду показує, що поряд із фізичними втратами в бойових підрозділах, також є значні психогенні втрати, які включають розлади психічної діяльності, що несе за собою повну або часткову втрату боєздатності. Реалізація заходів щодо зниження рівня психологічного перенапруження та підтримки психічного здоров'я військових є надзвичайно важливою для збереження їхньої боєздатності та ефективності [1, 2].

На сьогоднішній день одним з головних завдань є розробка та впровадження системи підтримки для родин військовослужбовців. Дослідження показують, що 87 % учасників бойових дій вважають соціальні контакти з дружинами, дітьми, сім'єю, друзями та військовими побратимами надзвичайно важливими [3]. У розвинених країнах, таких як США та Канада, діють державні програми підтримки сімей військовослужбовців на різних етапах військових розгортань – до, під час та після повернення з зони бойових дій. Ці програми спрямовані як на допомогу членам родини, так і на самого військовослужбовця [4]. Тож відчуття і усвідомлення військовослужбовців, навіть на відстані, що їхні близькі та рідні під захистом Держави, забезпечує бійців впевненістю в майбутньому, дає внутрішньої сили та мотивації для виконання подальших службово-бойових завдань. Це почуття є важливим моральним підкріпленням, яке допомагає їм справлятися з труднощами та викликами, з якими вони стикаються. Такий підхід не лише сприяє зниженню рівня емоційного виснаження, але й підвищує *престиж військових установ*, підкреслюючи їхню турботу про здоров'я та добробут родин свого особового складу. Цей підхід буде заслуговувати на високу похвалу та визнання за його вагомий внесок у розвиток стійкості та ефективності військових підрозділів.

Саме члени родин військових несуть значне емоційне навантаження, особливо під час очікування повернення близької людини з зони бойових дій, або коли при бойових діях настає статус зниклий безвісти, полонений чи

загиблій. Довгий час відсутність новин з фронту або про зниклих безвісти чи полонених військових, створюють постійне відчуття тривоги та безнадії та глибоко впливає на кожного члена родини. Ці сім'ї живуть у постійному очікуванні сподіваючись на повернення своїх близьких, і це очікування стає нестерпним. Саме тут повинна приходити допомога та підтримка від тих військових установ, де проходив службу військовослужбовець. Це передбачає комплексний підхід з боку військового командування та державних органів, які мають забезпечити всебічну допомогу родинам військовослужбовців. Така підтримка включає регулярне інформування, психологічні консультації, соціальну допомогу та організацію зустрічей з іншими родинами в аналогічній ситуації. Важливо, щоб сім'ї військових відчували, що про них піклуються і що їхні проблеми не залишаються без уваги. Це допомагає знижувати рівень стресу та тривожності, забезпечуючи емоційну стійкість як для самих військовослужбовців, так і для їхніх близьких.

На даний момент у військових частинах функціонують служби соціального супроводу які входять до штатного складу і виконують обов'язки, визначені керівниками установ. Однак спілкування з представниками цих служб виявило відсутність чітких алгоритмів для визначення пріоритетів супроводу. Вони самостійно приймають рішення і займаються переважно роботою, яка є першочерговою згідно з вказівками керівництва. Через недостатню чисельність особового складу цих служб, вони не в здатні повноцінно супроводжувати велику кількість сімей, що необхідно для стабілізації морально-психологічного стану родин військовослужбовців. Замість цього вони змушені обмежуватися виконанням поточної роботи. На практиці виявляється, що деяким родинам, які втратили своїх рідних пі час бойових дій, жодного разу не отримали психологічної підтримки навіть по телефону. Були випадки, коли їм взагалі не телефонували з військових частин, змушуючи родини самостійно шукати контакти побратимів або військових

установ, щоб дізнатися статус своїх рідних, які довгий час не виходили на зв'язок. Для вирішення цього питання, є необхідність на законодавчому рівні прописати чіткі та визначні функціональні обов'язки, інструкції, алгоритм дій зазначених відділів та зобов'язати супроводжувати кожну родину Захисника або Захисниці.

Шляхи вирішення проблеми:

1. Розробка чітких алгоритмів:

– необхідно розробити чіткі інструкції та алгоритми для служб соціального супроводу щодо визначення пріоритетів і методів підтримки родин військовослужбовців;

– впровадження системи обов'язкового звітування та моніторингу виконання обов'язків соціальними службами.

2. Підвищення чисельності особового складу:

– для забезпечення повноцінного супроводу необхідно збільшити чисельність особового складу соціальних служб;

– залучення волонтерів і громадських організацій для допомоги в підтримці родин військовослужбовців.

3. Покращення інформування:

– впровадження системи регулярних телефонних дзвінків та повідомлень для надання актуальної інформації та психологічної підтримки родинам військовослужбовців.

– створення гарячих ліній для надання психологічної підтримки та консультацій.

4. Розширення психологічної підтримки:

– організація регулярних сеансів психологічної допомоги та підтримки як для родин військових так і самих військовослужбовців;

– забезпечення доступу до фахівців-психологів як у зоні бойових дій, так і в тилу для діючих військових.

5. Юридична підтримка:

- надання родинам військових юридичних консультацій та допомоги у вирішенні соціальних і правових питань;
- захист прав родин військовослужбовців на державному рівні через відповідне законодавство.

Впровадження цих заходів сприятиме покращенню соціально-психологічної підтримки родичів військовослужбовців, надасть зниженню рівня емоційного виснаження, та підвищенню морально-психологічного стану військових частин у складних умовах бойових дій.

Запровадження зазначеного переліку заходів щодо вирішення проблеми сприятиме підвищенню престижу та іміджу військових установ, адже це є важливим показником їхнього статусу і рівня довіри з боку суспільства. *Високий престиж сприяє залученню кращих кадрів, підтримці високого морального духу та ефективності виконання завдань.* Імідж військових частин формується не лише за рахунок бойових досягнень, але й через увагу до добробуту особового складу та їхніх сімей. Забезпечення високого рівня соціально-психологічної підтримки, належне піклування про родини військовослужбовців та постійне інформування суспільства про такі заходи, підсилюють *позитивний імідж військових установ.* Це також покаже відповідальність та турботу про своїх людей (особовий склад), що в свою чергу, зміцнить довіру та повагу з боку громадян.

Таким чином, престиж та імідж військових установ стають ключовими елементами для підвищення їхньої ефективності та взаємодії з суспільством у складних умовах військового конфлікту.

Список використаних джерел

1. Колесніченко О. С., Мацегора Я. В., Приходько І. ., та ін. Психологічна готовність до ризику військовослужбовців Національної гвардії України : монографія. Харків : НАНГУ, 2019. 257 с.

2. Тютюнник Л.Л. Профілактика психогенних втрат у військових підрозділах Збройних сил України. *Вісник Національного університету оборони України* 2024 5 (№81) С. 151-162

3. Збірник наукових праць [за матеріалами Всеукраїнської студентської інтернет-конференції : *Актуальні проблеми психічного здоров'я*. (25 травня 2023 р.)] / Ред. колегія: К. Гавриловська, Ю. Дем'янчук, І. Загурська, Н. Портницька, І. Тичина / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2023. 285 с.

4. Пирог Г.В., Удод С.Ю., Вплив комунікації в сім'ях військовослужбовців та адаптація в родинях військових під час воєнних дій в Україні та США. *Science and innovation of modern world*, 2023. С. 417-422

Валєєв Руслан Гельманович,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри адміністративного права і процесу ННІФППДНПУ
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ (AUGMENTED REALITY) ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ БЛОКПОСТІВ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Функціонування сектору безпеки та оборони в умовах правового режиму воєнного стану забезпечується комплексом заходів, серед яких важливе місце займає дотримання особливого режиму в'їзду і виїзду, пересування фізичних осіб і транспортних засобів на блокпостах (далі – БП).

Розуміння цього чинника обумовило декілька наукових розвідок, присвячених розгортанню й облаштуванню БП, несенню служби на них. Ми вважаємо за доцільне акцентувати проблему використання під час несення служби на БП технологій доповненої реальності, що може покращити реалізацію завдань БП.

У цілому порядок особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи

пересування фізичних осіб, а також руху транспортних засобів, а також порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану встановлено двома Постановами Уряду від 29 грудня 2021 р. [1, 2]. Ураховуючи дефініції з них та з методичних рекомендацій Головного управління підготовки ЗСУ [3, с. 7], можемо визначити ознаки блокпосту: 1) посилений (укріплений) контрольно-пропускний пункт; 2) дорожній; 3) із озброєною охороною; 4) облаштований певний час самостійно тримати колову оборону; 5) встановлюється тимчасово за рішенням військового командування на в'їзді/виїзді на територію/з території, де введено воєнний стан і встановлено особливий режим.

Основними завданнями блокпостів можна назвати огляд і поверхневу перевірку автотransпортних засобів. Рекомендований порядок несення служби на блокпостах передбачає створення групи огляду, групи прикриття, резерву, виокремлення зон зупинки й очікування, зони огляду, оснащення спеціальними оптичними приладами (біноклі, прилади нічного бачення, тепловізори), тренування особового складу під час різних ситуацій, тощо [4, с. 7 – 9].

При цьому особовий склад БП, згідно рекомендацій, має включати: групу управління; групу "перевірки документів і огляду транспортних засобів (поділяється на підгрупу попереднього огляду та підгрупу поглибленого огляду); групу прикриття (поділяється на підгрупу охорони та підгрупу підтримки); групу застосування спеціальних засобів і управління мінно-вибуховими загородженнями; резервну групу (відпочинку) " [3, с. 15].

Проте на практиці далеко не всі БП облаштовані належним чином та мають потрібну кількість особового складу, щоб сформувати потрібні групи. Низка факторів несення служби на КПП та БП на практиці викликають суттєве зменшення її ефективності. По-перше, до них слід віднести людський чинник: коли особовий склад внаслідок перепрацювання, відсутності належного

відпочинку, рутинних одноманітних операцій втрачає пильність та починає формально виконувати свої обов'язки. По-друге, до організаційного чиннику варто віднести вади планування нарядів, відсутність належної кількості особового складу, брак ефективного контролю за несенням служби. Крім того, правові чинники, зокрема, неврегульованість окремих аспектів функціонування блокпостів, також заважають бездоганному виконанню ними своїх завдань.

На нашу думку, підвищити ефективність несення служби на БП може технологія доповненої реальності (augmented reality). Її можна спробувати визначити як технологію, що забезпечує для користувача поєднання в реальному часі візуального (та \ або звукового) сприйняття реальності з певними віртуальними об'єктами. Найпростішими прикладами слугує проведення для телеглядача під час футбольного матчу ліній офсайду або відстані до воріт.

Поширення набули спеціальні пристрої «окуляри доповненої реальності», які під час погляду на певні об'єкти, ідентифікують його та виводять для глядача додаткову інформацію про цей об'єкт. Наприклад, під час відвідування магазинів та перегляді товарів виводять покупцям інформацію про конкретний товар. Або під час роботи зі складним обладнанням такі окуляри виводять інформацію про алгоритм роботи з обладнанням, пояснення до кнопок, інтерфейсу.

У найпростішому та найпоширенішому вигляді апаратним забезпеченням можуть бути смартфони. У цьому випадку на них встановлюється спеціальне програмне забезпечення, яке надає можливість реагувати на певні об'єкти чи символи в реальності. Найпростішим варіантом такого об'єкту є QR-код, але ним може слугувати й інший унікальний об'єкт, наприклад, державний номер автомобіля.

Відповідно, на нашу думку, доцільним є реалізація такого програмного забезпечення, яке б реагувало на державні номери транспортних засобів, які

проїжджають через БП чи інший КПП. В умовах великого потоку транспортних засобів така технологія спростила би первинний аналіз транспортних засобів і визначення серед них тих, що підлягають зупинці та спеціальному оглядові (рис. 1).

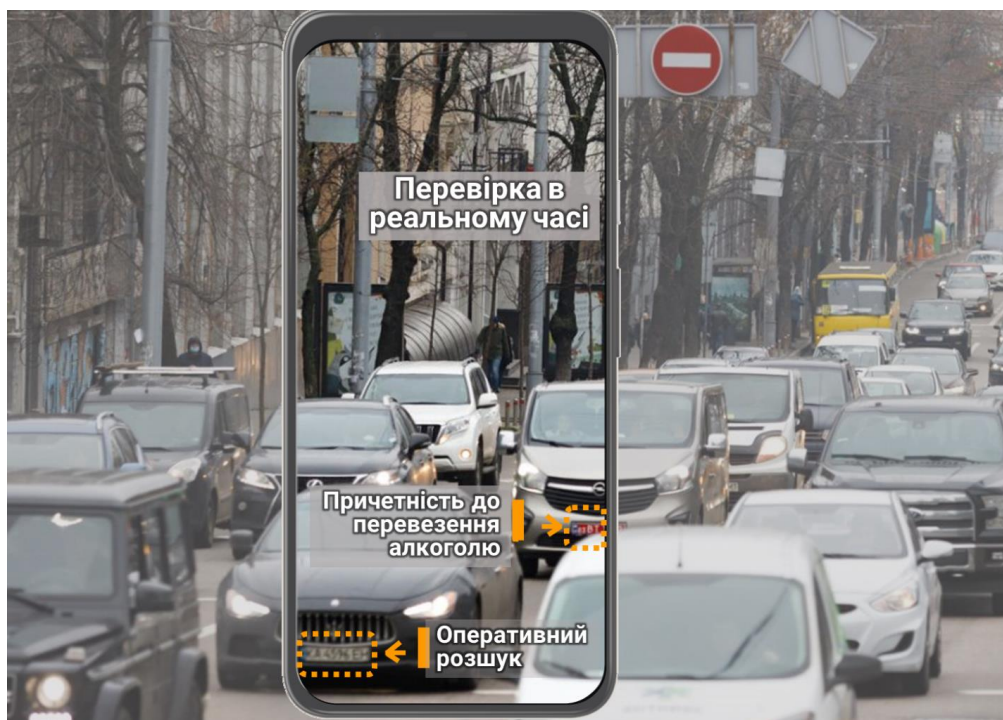

Рис. 1. Приклад робочого інтерфейсу можливого застосунку з використанням технології доповненої реальності

У наш час складним постає не стільки розробка відповідного функціоналу доповненої реальності, скільки забезпечення доступу до відповідних баз даних МВС (чи Національної поліції) та належного технічного захисту інформації під час звернення до цих баз.

Список використаних джерел:

1. Порядок особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування фізичних осіб, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан : затверджено Постановою Уряду від 29.12.2021 № 1455.

2. Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час

забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : затверджено Постановою Уряду від 29.12.2021 № 1456.

3. Методичні рекомендації “Дії на блокпосту (контрольно-перепускному пункті)” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО). URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/viiskova_sprava/Metodychni_rekomendatsii_Dii_na_blockpostu_kontrolno-perepusknomu_punkti_za_dosvidom_provedennia_OOS.pdf. (дата звернення 21.10.2024).

4. Організація і тактика несення служби на блокпостах в умовах антитерористичної операції : метод. рек. / С.В. Албул, О.Т. Ніколаєв, А.О. Шелехов. Одеса : ОДУВС, 2014. 34 с.

УДК: 234(24)

Ганаба Світлана Олександрівна
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та
соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасному науковому дискурсі презентовано низку концептуальних підходів пояснення дефініції "інформаційна безпека". У визначенні сутності поняття "інформаційна безпека" слід опиратися на три підходи: як компонента державної безпеки; як захищеності інформаційного середовища та державних інтересів від гіпотетичних загроз; як стану системи, що може гарантувати дотримання бажаних безпекових параметрів [3, с.52].

Чинниками забезпечення інформаційної безпеки шляхом гарантування у правовому полі є: - безпека інформації загального доступу, мереж зв'язку, інформаційно-телекомунікаційних систем, технічних та програмних засобів виконання маніпуляцій з інформацією, доступу до інформації;

- конфіденційність інформації з обмеженим доступом; - захищеність особи, суспільства й держави від шкідливого впливу певних видів інформації (зокрема йдеться не про інформацію, віднесену до категорій з обмеженим доступом, а про такі її види, котрі здатні зашкодити вказаним суб'єктам інформаційних відносин) [1, с.89]. Компетенція держави у сфері інформаційної безпеки обумовлена особливостями взаємодії особи та владних державних інституцій у сфері інформаційного права. Вочевидь, політика правового захисту інформаційної безпеки обумовлена неоднорідністю та складністю суспільних відносин у цій сфері.

Безпека інформації загального доступу, мереж зв'язку, інформаційно-телекомунікаційних систем, виявлення фактів шкідливих інформаційних впливів та суб'єктів, які їх здійснюють, нейтралізація та припинення їх протиправної діяльності, розробка нових і вдосконалення наявних методів та засобів запобігання й протидії загрозам інформаційній безпеці тощо є одним із стратегічних завдань держави у забезпеченні національної безпеки в умовах війни. Йдеться про комплекс засобів, які здійснює державна система інформаційної безпеки з метою убезпечення суспільства від шкідливих інформаційно-психологічних впливів. Необхідним елементом забезпечення інформаційної безпеки має бути ефективний контроль з боку держави за її ефективністю, достатністю, а також дотримання законності

Одним із засадничих принципів інформаційної безпеки людини є "її право на достатню інформованість для здійснення свідомого і обгрунтованого вибору" [4, с.244]. Очевидно, що свобода вибору є підґрунтям більшості прав та свобод людини й відповідно охоплює чималий спектр видів людської діяльності. Безперечно, що межа відповідальності людини та держави у сфері інформаційної безпеки є досить тонкою. З одного боку, вона вимагає втручання та контролю з боку державних органів влади задля забезпечення необхідного рівня безпеки й уникнення розвитку суспільно небезпечних інформаційних

відносин, а з іншого, надмірне, почасти неконтрольоване втручання держави у сферу особистого саме по собі може створювати низку ризиків та загроз у реалізації прав та свобод людини, руйнації демократичних інститутів громадянського суспільства.

Вочевидь, що реалії війни зміщують акценти у напрямку звуження прав людини, з метою виявлення та забезпечення впливу на потенційні й наявні загрози. Ці обмеження обумовлені необхідністю захистити осіб на території України від свавілля та порушення їх прав з боку ворога. Заборони поширюються на певну суспільно-небезпечну інформацію, встановлення чи посилення відповідальності за поширення певної інформації, врегулювання процесуальних дій у вилученні певних інформаційних даних тощо [2]. Вимоги воєнного часу орієнтуються на виживання, успішне подолання суспільних конфліктів та загроз

Отже, реалії російсько-української війни змусили законодавців піти на звуження прав та свобод громадян, що викликано необхідністю концентрування зусиль для перемоги над ворогом. Поряд із необхідністю забезпечення належного функціонування електронних комунікаційних та інформаційно комунікаційних систем, публічних реєстрів тощо актуалізується завдання збереження державної таємниці, зниження можливості для ворога мати доступ до відкритих інформаційних ресурсів тощо. Конфіденційність інформації з обмеженим доступом передбачає запровадження особливого порядку правового регулювання суспільних відносин. Особливістю правового режиму є його орієнтація не лише на визначення спектру інформаційних прав, а й окреслення низки процесуальних дій, що стосуються порядку отримання, поширення та захисту інформації тощо. Правовий режим включає: право використання інформації; право володіння інформацією; право доступу до інформації; право власності та інші майнові права на різні носії, що містять документовану інформацію; право поширення та надання інформації.

Список використаних джерел:

1. Довгань О. Д., Ткачук Т. Ю. Концептуальні засади законодавчого забезпечення інформаційної безпеки України. *Інформація і право*. 2019. № 1 (28). С. 86-99.
2. Кочубей, Л. О. Інформаційна безпека держави: інструменти захисту українського інформаційного поля (на прикладі особливостей інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному Донбасі). *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса*, 2015 № 3. С. 220-237.
3. Мазуренко Л.І. Інформаційна безпека в умовах російсько-української війни: виклики та загрози. *Вісник Харківського національного університету імені В. Каразіна. Серія. "Питання політології"*. 2022. №42. С.50-57.
4. Ярема О. Г. Предмет правового забезпечення інформаційної безпеки в інформаційному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Право*. 2016. № 2. С. 244-252.

УДК 355

Гюльалієв Тімур Акіф огли
аспірант Національного юридичного університету
ім. .Я. Мудрого,
курсний офіцер командно-штабного факультету
Національної академії Національної гвардії України.
капітан

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ МИРНОГО ЧАСУ ТА ВОЄННОГО СТАНУ В
СФЕРІ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇНИ**

Аналіз останніх публікацій, засвідчує, що найчастіше досліджувалися окремі питання правового регулювання цивільно-військового співробітництва (ЦВС) з врахуванням міжнародно-правових норм.

Кривенко Ю. В. кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

цивільного права Національного університету "Одеська юридична академія" у своїй роботі "Щодо необхідності правового регулювання цивільно-військового співробітництва Збройних сил" вказує, що потребують регулювання публічно-правові відносини і цивільно-правові відносини, які виникають. Враховуючи це, в статті аналізуються нормативно-правові акти, які визначають поняття та основні принципи цивільно-військового співробітництва збройних сил України з урахуванням умов, що склалися сьогодні в Україні. Відповідно до встановленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- проаналізувати норми міжнародного та вітчизняного законодавства щодо питання становлення цивільно-військового співробітництва;
- визначити принципи здійснення цивільно-військового співробітництва;
- дослідити норми перспективного законодавства, щодо цивільно-військового співробітництва в зоні проведення бойових дій.

Основою для впровадження концепції ЦВС на оперативному-тактичному рівні в рамках НАТО послуговував досвід збройних сил США зі створення центрів ЦВС починаючи з 1991 року.

Світовий досвід функціонування системи цивільно-військового співробітництва у Збройних силах вказує на обґрунтоване вихідне концептуальне положення національної концепції цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, а саме: бойові завдання та завдання соціально-гуманітарного характеру під час ведення бойових дій мають системний характер, виступаючи рівноправними складовими цієї системи; головна мета та завдання цивільно-військового співробітництва визначаються відповідно до політичних цілей державної влади та спрямовуються на досягнення та закріплення успіху воєнних операцій, відновлення та укріплення державної влади на кризовій території.

В залежності від особливостей реальних умов проведення операцій збройними силами країн-членів НАТО, надається пріоритет тому або іншому

напрямку. Перевага надається:

- створенню безпечних умов для цивільного населення та забезпеченню мінімального рівня громадського порядку в кризовій зоні;
- наданню технічної, гуманітарної та іншої підтримки громадським організаціям.

Для цивільно-військового співробітництва в зоні бойових дій характерні наступні спеціальні принципи:

- визначення спільної мети та завдань для військових і цивільних учасників операції;
- визначення спільної відповідальності;
- розподіл відповідальності за успішну/неуспішну діяльність між військовими і цивільними структурами;
- налагодження чіткої системи зв'язку і координації між військовими і цивільними учасниками;
- прозорість дій.

Зауважимо, що принципи ЦВС є спеціальними (військовими), оскільки структура ЦВС має військове керівництво, пов'язана із виконанням військової задачі. Щодо правового забезпечення і геополітичних поглядів на службово-бойову діяльність сил сектору безпеки та оборони України в умовах мирного часу та воєнного стану треба звернути увагу на енергетичне забезпечення країни.

Досліджуючи тематику "Цивільно-правовий договір у сфері альтернативної енергетики" доцільно звернути увагу на правове регулювання законодавства України стосовно поступового переходу до "зеленого" тарифу для підвищення економічної ефективності виробництва альтернативної енергії. Адже, ЄС допомагає Україні нарощувати енергетичний потенціал. З наближенням зими та опалювального сезону в Україні дедалі гостріше постає питання забезпечення енергетичних потреб країни на тлі значних

руйнувань енергетичної інфраструктури російськими повітряними ударами. І не останню роль у цій підтримці відіграє Євросоюз, який пообіцяв допомогти Україні задовольнити чверть її загальних зимових потреб в енергетиці близько 17 ГВт - за допомогою різних заходів.

За даними ЄК, стратегія ЄС щодо підтримки України на енергетичному фронті ґрунтується на трьох стовпах: ремонті, з'єднанні та стабілізації. Кошти ЄС витрачаються на відновлення зруйнованої інфраструктури, ремонт пошкоджених електростанцій та надання меншого, більш децентралізованого обладнання, такого як сонячні панелі.

ЄС зробив фінансовий внесок до Фонду енергетичної підтримки України для закупівлі обладнання, а також спростив доставку до України обладнання з країн-членів ЄС на Сході Європи, оскільки воно більш сумісне з існуючою українською інфраструктурою.

Завдяки екстреній синхронізації української електромережі з континентальною європейською енергосистемою, яка була здійснена всього через кілька тижнів після початку повномасштабного вторгнення Росії.

Загальний внесок ЄС еквівалентний втраті виробництва електроенергії на Запорізькій атомній електростанції, яка наразі перебуває під контролем Росії. Це 25 відсотків потреб електроенергії України на зимовий період.

Стабілізація або підтримка децентралізованого виробництва енергії за допомогою альтернативної енергетики: установка сонячних панелей, які російським військам важче виявити та вразити, і які є ефективними для роботи критично важливої інфраструктури, такої як лікарні та школи. Крім того, ЄС надав тисячі генераторів і трансформаторів і запевнив, що ця допомога триватиме.

Але існує велике занепокоєння стосовно того, що після допомоги ЄС у відновленні енергетичної інфраструктури України її може знову бути зруйновано російськими ударами.

Щоб гарантувати, що відремонтовану Євросоюзом інфраструктуру не буде зруйновано російськими бомбами, Боррель виступив за посилення систем протиповітряної оборони. "Щоб уникнути сценарію" ми ремонтуємо, вони знищують", протиповітряна оборона є ключовим фактором", зазначив він. Боррель також закликав західних партнерів "прискорити постачання більшої кількості систем протиповітряної оборони і перехоплювачів для України".

З цим погоджується експертка з енергетичних питань Незалежної служби розвідки сировинних товарів (ICIS) Аура Сабадус. Вона нагадала, що Румунія і Німеччина передали Україні системи протиповітряної оборони Patriot, а Данія поставила бойові літаки F-16 для захисту енергетичної інфраструктури. Вона додала, що така військова підтримка має тривати і надалі, і рекомендувала довгостроковий підхід, який дасть можливість Україні та потенційним інвесторам відновити енергетичний сектор.

Таким чином, створення та розвиток відповідної законодавчої бази щодо діяльності цивільно-військового співробітництва один з найважливіших компонентів у заходах пов'язаних з проведенням бойових дій.. Враховуючи це, на сьогодні напрацьовуються нові методики та нормативно-правова база для розвитку системи СІМІС у подальшій діяльності ЗС України в сфері гуманітарної допомоги. Додаткового правового регулювання потребують питання в сфері договірних та позадоговірних відносин.

Список використаних джерел:

1. Калагін Ю. Феномен цивільно-військового співробітництва Збройних сил України: концептуальні засади дослідження. [Електронний ресурс] // *Український соціологічний журнал*, 2017. № 1-2.
2. Кривенко Ю. В. Щодо необхідності правового регулювання цивільно-військового співробітництва Збройних сил (CIVIL-MILITARY CO-OPERATION – CIMIC) [Електронний ресурс] // *Часопис цивілістики*.
3. Про затвердження Концепції цивільно-військового співробітництва

під час участі Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях // Наказ Міністра оборони України від 20.01.2009 № 15.

4. Данілевський С., Урсол А. Організація цивільно-військового співробітництва [Електронний ресурс] // Журнал "Морська держава". Режим доступу <http://www.fleet.sebastopol.ua>.

5. Шульгін В.В. Правове забезпечення військ(сил) у контексті цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України. // Актуальні проблеми взаємодії громадянського суспільства і Збройних Сил України : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / За заг ред. ред. О. Л. Караман, С. О. Вовк, І. М. Шопіної. Старобільськ : ДЗ "ЛНУ ім. Т. Шевченка", 2015. 117 с.

6. NATO CIVIL-MILITARY COOPERATION (CIMIC) DOCTRINE / AJP-9 (Доктрина НАТО з питань CIMIC (Allied Joint Publication – 9 /AJP-9)), червень 2003 року.

УДК 355.4:342.9

Датчук Денис Андрійович,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії Національної гвардії України,
підполковник

**ГІПОТЕЗА ЩОДО ПРАКТИЧНОЇ ЦІННОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ
МЕТОДУ ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ РОЗВІДУВАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО
ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ**

Повномасштабне вторгнення та зростання загроз, таких як тероризм, гібридні війни та кібератаки, потребують посилення розвідувальних спроможностей формувань Національної гвардії України (далі – НГУ).

До повномасштабного вторгнення НГУ виконувала важливі функції

захисту національних інтересів і підтримки громадського порядку, після початку повномасштабного вторгнення кількість завдань не збільшилась, але в декілька порядків збільшилися їх масштаби. Виходячи з цього, важливість створення методу оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань НГУ не можна переоцінити. Це пов'язано з тим, що сучасні загрози безпеці та обороні країни потребують якісної та оперативної розвідувальної підтримки для прийняття ефективних рішень. Відповідно виникає гіпотеза, що розроблення такого методу дозволить здійснювати систематичний аналіз спроможностей розвідувальних підрозділів, їхнього кадрового потенціалу, матеріально-технічного забезпечення, інформаційних ресурсів та здатності до оперативного реагування.

Основні аргументи на користь визначеної гіпотези щодо практичної цінності розроблюваного методу полягають у такому:

- підвищення ефективності розвідки (методи оцінювання дозволяють зрозуміти сильні та слабкі сторони існуючого розвідувального середовища та допомагають спрямовувати ресурси на посилення тих напрямів, які потребують вдосконалення);

- оптимізація ресурсів (оцінювання дає можливість більш раціонально використовувати ресурси, уникаючи дублювання функцій та розподіляючи наявні підрозділи та матеріально-технічні засоби на пріоритетні напрями);

- забезпечення оперативного прийняття рішень (оцінка здатності розвідки забезпечувати необхідною інформацією командування та штаби, що сприяє швидкому прийняттю рішень у кризових ситуаціях та під час раптової зміни обстановки);

- забезпечення адаптації до нових загроз (оцінювання дозволяє краще підготуватися до різноманітних загроз, таких як гібридні загрози, кіберзагрози та інші нестандартні виклики. У майбутньому може гарантувати, що створене формування НГУ буде готове реагувати на новітні, технологічні та

нестандартні загрози);

– систематичне покращення (метод оцінювання забезпечує процес постійного моніторингу та вдосконалення розвідувальних спроможностей, що є надзвичайно важливим для адаптивності та ефективності формування);

– прозорість і контроль якості (систематичне оцінювання дозволяє забезпечити прозорість у прийнятті рішень, підвищити якість та відповідальність у підготовці та виконанні розвідувальних завдань).

Таким чином, метод оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань НГУ є необхідним інструментом для вдосконалення її діяльності, підвищення рівня національної безпеки та ефективного реагування на виклики сьогодення.

Відповідно Закону України "Про розвідку", НГУ не є органом розвідки, але є суб'єктом розвідувального співтовариства. Визначення розвідувальної функції НГУ в рамках національного та міжнародного права, зокрема законодавства щодо державної безпеки є дуже важливим. Розвідувальна діяльність вимагає чіткої правової регламентації для дотримання прав і свобод громадян, що забезпечить прозорість і легітимність ведення розвідки формуваннями НГУ, що беруть участь у бойових діях чи готуються до них.

Створення та впровадження методу оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань НГУ, як складової частини нормативно-правового акта, дасть поштовх для розширення повноважень НГУ з урахуванням сучасних викликів, підвищить відповідальність і ефективність операцій, адаптує законодавство до міжнародних стандартів у сфері безпеки.

Одними із завдань створення методу оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань НГУ є:

– аналіз та контроль (систематичне визначення рівня готовності НГУ до виконання розвідувальних завдань);

– прогнозування та адаптація (виявлення можливих прогалин у

забезпеченні розвідувальних функцій, що дозволить оперативно адаптуватися до змін в обстановці).

Ключовими компоненти методу будуть:

- оцінка кадрового потенціалу (рівень підготовки та компетенцій персоналу, залученого до розвідувальних завдань);
- технічне оснащення (відповідність обладнання та технологій сучасним вимогам розвідувальної діяльності);
- інформаційно-аналітичні ресурси (оцінка інформаційних баз і засобів аналізу даних, що використовуються в розвідці);
- стандартизація методології оцінювання (впровадження єдиної методології, що забезпечить порівняння результатів та визначення стандартів якості розвідувальних дій).

Прогнозований вплив створення методу оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань НГУ при виконанні завдань із забезпечення державної безпеки є таким:

- підвищення ефективності операцій, що проводять формування НГУ (систематичне оцінювання дозволить швидко реагувати на виклики, мінімізуючи потенційні загрози державній безпеці);
- прозорість і підзвітність діяльності формувань НГУ (впровадження регулярних оцінювань спроможності розвідувального забезпечення підвищить рівень довіри до розвідувальної діяльності, забезпечить її відповідність законодавчим нормам);
- оперативне реагування на зміну в обстановці (оцінювання спроможностей сприяє виявленню прогалин та дозволяє швидко адаптувати стратегії безпеки до нових викликів, зокрема кіберзагроз);
- стратегічне планування (метод оцінювання спроможностей підтримує довгострокове планування для забезпечення національної безпеки, дозволяючи відслідковувати тенденції та вдосконалювати розвідувальні спроможності).

Систематичне оцінювання спроможностей розвідувального забезпечення формувань НГУ при виконанні завдань із забезпечення державної безпеки є важливим елементом підвищення ефективності НГУ в цілому та забезпечення національної безпеки. Сприяє підвищенню якості розвідувальних дій, знижуючи ризики втрати особового складу, ризики для державної безпеки та підвищуючи захист національних інтересів.

Розроблення та впровадження методу оцінювання спроможностей потребує законодавчого підкріплення для забезпечення юридичної обґрунтованості розвідувальної діяльності НГУ.

Список використаних джерел:

1. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 17. Ст. 594.
2. Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 № 912-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>.

УДК 341.322:355.2

Дзюба Вікторія Сергіївна,
курсант 111 навчальної групи курсу № 1
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
солдат

Пузирьов Михайло Сергійович,
доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри правових дисциплін
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

**ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ ЗА
МІЖНАРОДНИМ ГУМАНІТАРНИМ ПРАВОМ**

Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі зазначив: "Військовий полон – це не помста і не покарання, а виключно захисне ув'язнення, єдиною метою якого є запобігання подальшій участі військовополонених у війні, всупереч військовій традиції вбивати або ранити безпорадних людей".

Минулого століття Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року [1] деталізувала правила поведінки щодо захисту військовополонених під час їх перебування в полоні, з метою гуманного та гідного поводження з ув'язненими. Адже так зване міжнародне гуманітарне право забороняє карати, знущатися, катувати військовополонених та гарантує нормальне ставлення і захист.

У ст. 3 Женевської конвенції міститься визначення військовополонених – це особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій:

- особового складу збройних сил сторони конфлікту, а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил;

- членів інших ополчень та добровольчих загонів, зокрема членів організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, навіть якщо цю територію окуповано, за умови, що ці ополчення або добровольчі загони, зокрема організовані рухи опору, відповідають таким умовам: 1) ними командує особа, яка відповідає за своїх підлеглих; 2) вони мають постійний відмітний знак, добре розпізнаваний на відстані; 3) вони носять зброю відкрито; 4) вони здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни;

- члени особового складу регулярних збройних сил, які заявляють про свою відданість урядові або владі, що не визнані державою, яка їх затримує;

- особи, які супроводжують збройні сили, але фактично не входять до їхнього складу, наприклад цивільних осіб з екіпажів військових літаків, військових кореспондентів, постачальників, особового складу робочих

підрозділів або служб побутового обслуговування збройних сил, за умови, що вони отримали на це дозвіл тих збройних сил, які вони супроводжують, для чого останні видають їм посвідчення особи за відповідним зразком;

– члени екіпажів суден торговельного флоту, зокрема капітанів, лоцманів та юнг, а також екіпажів цивільних повітряних суден сторін конфлікту, які не користуються більш сприятливим режимом згідно з будь-якими іншими положеннями міжнародного права;

– жителі неокупованої території, які під час наближення ворога озброюються, щоб чинити опір силам загарбника, не маючи часу сформуватися в регулярні війська, за умови, що вони носять зброю відкрито й дотримуються законів і звичаїв війни [1].

У цій публікації розкрита проблематика практичного застосування ст. 13 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, яка містить наступні положення: "З військовополоненими необхідно завжди поводитися гуманно. Будь-який незаконний акт чи бездіяльність з боку держави, що тримає в полоні, які спричиняють смерть або створюють серйозну загрозу здоров'ю військовополоненого, що перебуває під її охороною, забороняються та будуть розглядатись як серйозне порушення цієї Конвенції. Зокрема, жодного військовополоненого не можна піддавати фізичному каліченню або медичним чи науковим експериментам будь-якого характеру, які не обґрунтовані потребою в проведенні медичного, стоматологічного або стаціонарного лікування військовополоненого та не здійснюється в його інтересах. Так само військовополонені завжди повинні бути захищеними, зокрема від актів насилля чи залякування, а також від образ та цікавості публіки" [1].

Аналізуючи ст. 13 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, можна зробити висновок про наявність принципу людяності. Військовополонені повинні бути захищені від смерті, хвороби, поганого ставлення, пограбування, тілесних ушкоджень і громадської цікавості.

Саме у збройних конфліктах для окремого військовополоненого певні аспекти є пріоритетними. Як приклад, для когось наявність продуктів харчування та медичної допомоги є основним занепокоєнням. Для інших – важливим аспектом є його сім'я та право листуватися з нею. Проте на практиці дуже часто міжнародним гуманітарним правом ігнорується питання честі та гідності військовополонених.

Правильно вважати, що захист, наданий ст. 13 Женевської конвенції, поширюється на моральні цінності. Відтак, честь військовополоненого – це поняття моральної свідомості, що включає в себе усвідомлення особою свого суспільного значення та визнання цього з боку суспільства.

Гідність – це поняття, у якому визнається цінність особи, ставлення суспільства та її власного ставлення до самого себе. Таким чином, акт фотографування військовополоненого є порушенням, коли здійснюється задля подальшого приниження та враження почуттів честі та гідності особи.

Червоний Хрест розтлумачив положення ст. 13 Женевської конвенції, де зазначив, що не можна публікувати фотознімки та відео з військовополоненими, якщо на них можна ідентифікувати особу полоненого або якщо полонені зображені у принизливому становищі. Публікація матеріалів, на яких полонені зображені у принизливому становищі допустима, якщо є вагома причина, а особу не можна ідентифікувати. Червоний Хрест також наводить як приклад уваги громадськості до порушення законів та звичаїв війни, а саме фото та відео можуть бути необхідні для доказу воєнних злочинів, але з дотриманням вищезазначених положень.

Постає питання: чи є публікація без відома особи порушенням ст. 13 Женевської конвенції? Чи можна вважати, що його честь зазнала шкоди, якщо він не знає про існування такої фотографії? Адже можливість ідентифікувати особу може призвести як до переваг, так і до недоліків. Наприклад, виявлення, що конкретна особа є живою, але взята в полон, фотофіксація може забезпечити

належне поводження з ним на тій підставі, що викрадачі після ідентифікації особи та встановлення обставин навряд заперечуватимуть відомості про нього, а отже, будуть зобов'язані надати інформацію з приводу особи. З іншого боку, фотографії військовополонених, яких впізнали, можуть поставити під загрозу репутацію їхньої сім'ї чи ускладнити повернення додому, наприклад у випадках з дезертирством.

Досить неконкретизованим залишається і таке питання: як діяти журналісту, який прагне зафіксувати та повідомити про принизливі умови поводження з військовополоненими, сподіваючись викликати міжнародне обурення? Женевська конвенція вимагає того, що військовополонені повинні бути захищені проти образ і публічної цікавості, а отже, представники ЗМІ повинні усвідомлювати важливу роль журналістів у забезпеченні поваги до міжнародного гуманітарного права.

Отже, зі ст. 13 Женевської конвенції випливає, що порушення має місце тоді, коли є прямий намір фотографа принизити військовополоненого, зробивши та опублікувавши його фото у принизливих обставинах. Тому представники ЗМІ повинні бути розсудливими та передбачати наслідки своїх дій.

Ураховуючи, що міжнародне право є частиною національного права, на що вказує ст. 9 Конституції України [2], національні законодавчі акти повинні бути адаптовані до відповідних норм міжнародного права. Тому, наприклад, постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721 затверджено Порядок здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період, який відповідає положенням Женевської конвенції, а саме з військовополоненими завжди поводяться гуманно, не допускаючи стосовно них насильства, жорстокого поводження і тортур, образливого та принизливого ставлення, залякування та цікавості публіки. Військовополонених не можна піддавати фізичному каліченню,

медичним чи науковим експериментам будь-якого характеру, які не обґрунтовані потребою у проведенні медичного, стоматологічного або стаціонарного лікування військовополоненого та не здійснюється в його інтересах. Забороняється оприлюднення фото і відео з військовополоненими, зокрема зображення їх у принизливому або вразливому стані [3].

Отже, держави, перебуваючи у воєнному стані, повинні дотримуватися всіх вимог щодо належного поводження з військовополоненими.

Міжнародним гуманітарним правом, що регулює поводження з ув'язненими війни, розроблено відповідний механізм для захисту людського добробуту, щоб мінімізувати, наскільки це можливо, несприятливі наслідки неволі. Важливу роль у висвітленні подій відіграють представники ЗМІ, які, ставлячись з повагою до Женевської конвенції, повинні забезпечувати захист честі і гідності військовополонених.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
2. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період: постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2022 р. № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#Text>.

УДК 347.628

Дзюба Вікторія Сергіївна,
курсант 111 навчальної групи курсу № 1
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
солдат

Пузирьов Михайло Сергійович,
доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри правових дисциплін
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

ШЛЮБНІ ДОГОВОРИ: ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ

За даними останніх соціологічних досліджень, в Україні шлюбний договір укладають не більше 2 % від усіх пар, які вступають у шлюб. Приблизно стільки ж укладають його протягом подружнього життя. Цікаво, що найчастіше шлюбні договори укладають ті пари, в яких одним із подружжя є іноземець. Справді, у країнах Європи та США традиція укласти шлюбні договори при вступі в шлюб є досить усталеною. Близько половини пар, які одружуються, врегульовують свої майнові (а в деяких країнах – і немайнові) відносини через шлюбний договір [1].

2024 рік ознаменувався суттєвими змінами в шлюбних відносинах українців. Згідно з даними Опендатабот, цьогоріч спостерігається тривожна тенденція: українці стали частіше розлучатися, рідше одружуватися і все частіше укласти шлюбні договори. Вперше кількість нових родин виявилася меншою, ніж до початку великої війни.

Протягом перших шести місяців 2024 року українці створили 72 766 нових сімей, що на 15 % менше порівняно з аналогічним періодом минулого року, і на третину менше, ніж у 2022 році. Найбільше шлюбів було зареєстровано у Києві (9 392), Дніпропетровській області (7 076) та Одеській області (4 896). Це свідчить про те, що українці стають обережнішими у питаннях одруження, обираючи цей крок лише після серйозного обдумування.

Зростання кількості шлюбних договорів також підтверджує свідомий підхід до створення нових родин. Із початку року нотаріуси використали 3 768 нотаріальних бланків для шлюбних договорів, що на чверть більше, ніж минулого року за той самий період. Це свідчить про зростання попиту на

юридичне закріплення умов шлюбних відносин.

Кількість розлучень в Україні у 2024 році також зросла. За перші шість місяців було зареєстровано 15 578 розірвань шлюбу, що у 1,5 рази більше порівняно з минулим роком. Лідерами за кількістю розлучень стали Київ (2 118), Дніпропетровська область (1 404) та Харківська область (1 148). Цікаво, що у Закарпатській області було зареєстровано найменшу кількість розлучень – 224. А ось найменше одружень цього року було зареєстровано у Чернівецькій області – лише 1 376 нових сімей [2].

Шлюбний договір – це угода, укладена між особами, які збираються одружитися, або між подружжям про врегулювання спірних питань у сімейному житті. Із цього визначення, з першого погляду, стає зрозуміло, що основна мета шлюбного договору – врегулювати деякі аспекти сімейного життя, щоб уникнути можливих суперечок у майбутньому.

Поняття шлюбного договору було введено в національне законодавство Законом про шлюб і сім'ю 1992 року. Однак на той момент існувала лише одна стаття про шлюбний договір; у січні 2004 року набув чинності Сімейний кодекс України, в якому з'явився окремий розділ про порядок, форму і зміст укладення шлюбного договору і поняття було замінено на "шлюбний договір".

Природа цивільно-правових відносин дозволяє сторонам визначати свої права та обов'язки на власний розсуд. Сімейні відносини, на щастя, не є винятком. Сторони шлюбного договору мають право самостійно визначати "правила гри". Зрозуміло, у межах чинного законодавства. Що ж це за правила?

Найпоширенішим мотивом для укладення шлюбного договору є бажання сторін врегулювати свої майнові відносини. Перевага таких угод у тому, що вони дають змогу подружжю або майбутньому подружжю регулювати їх не так, як це визначено в законі. Наприклад, у шлюбному договорі майно, що належало одному з подружжя до шлюбу, може вважатися спільною власністю після укладення договору. І навпаки, майно, набуте в період шлюбу, не підпадає під

дію положень про спільну власність і розглядається як частина спільної або приватної власності одного з подружжя. Шлюбний договір також може містити положення про порядок використання певного майна, що визначають частку кожного з подружжя у майні, набутому під час шлюбу, якщо воно вважається спільною власністю.

Сімейне законодавство України передбачає, що шлюбний договір може визначати права та обов'язки подружжя, зокрема їхні права та обов'язки як батьків. Звісно, він не може визначати, хто читає казки донькам і синовкам на ніч, але цілком може визначати правила матеріального забезпечення дітей. Кохання на все життя – мрія більшості молодих людей, які одружуються, але, на жаль, не всі мрії збуваються. У таких випадках прагматики вигадали включати до шлюбних договорів пункти, що визначають порядок розподілу майна подружжя в разі розлучення. Загалом шлюбний договір, якщо до його складання підійти усвідомлено, може стати чудовою підмогою, що дає змогу уникнути міжособистісних скандалів і нескінченних судових тяжб [3].

Провівши особисте дослідження на тему "Вплив шлюбних договорів на стосунки та майнові відносини" (в якому у вигляді анонімного анкетування було опитано 65 осіб), можна зробити висновок, що 63,1 % респондентів погодились би на шлюбний договір. Якщо розглянути питання виду шлюбу, то було отримано такі результати: 75,4 % надають перевагу офіційному шлюбу, 9,2 % – шлюбу за розрахунком (за контрактом) та 15,4 % – цивільному шлюбу, 49,3 % опитуваних впевнені, що шлюбний договір послаблює стосунки у парі. У питанні «Чи потрібно переглядати та оновлювати шлюбні договори через певні проміжки часу» думки розділились майже порівну, але більша частина (55,4 %) відповіли, що не потрібно, і 44,6 % зазначили про те, що потрібно.

Список використаних джерел:

1. Форми і види сім'ї. URL: <https://studfile.net/preview/5286572/page:38/>.
2. Шлюбні тенденції в Україні у 2024 році: більше розлучень, менше

одружень, зростання шлюбних контрактів. *BCBITI*. URL: <https://vsviti.com.ua/news/160780>.

3. Шлюбний договір через призму судової практики: що можна в ньому прописувати. *Юридична Газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/shlyubniy-dogovir-cherez-prizmu-sudovoyi-praktiki-shcho-mozhna-v-nomu-propisuvati.html>.

УДК 331.1

Дубинка Владислав Юрійович,
курсант 114 навчальної групи
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
солдат

Орел Оксана Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

КІБЕРБЕЗПЕКА В КАДРОВІЙ РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Питання кібербезпеки в тій або іншій мірі завжди були у полі уваги силових структур сектору безпеки та оборони України. Однак особливої актуальності вони набули з моменту виникнення збройного конфлікту та широкомасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Адже, безпека комп'ютерних і операційних мереж, програмного забезпечення в умовах правового режиму воєнного стану мають вагоме значення.

Наявність загроз конфіденційності, цілісності, доступності, технологічної безпеки спонукають законодавчі органи нашої країни переглядати діючу нормативно-правову базу та вносити відповідні корективи згідно існуючих гібридних загроз.

Відомо, що нормативно-правова база кібербезпеки в Україні складається з міжнародних зобов'язань та національного законодавства. Серед міжнародних договорів, які ратифіковані Верховною Радою України, слід виділити Будапештську конвенцію та Директиву щодо мережевої та інформаційної безпеки (NIS). Серед нормативно-правових актів вітчизняного законодавства – Закон України № 2163-VIII від 5 жовтня 2017 року "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України" та Національну стратегію кібербезпеки України (Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України"").

Кадрова служба у секторі безпеки й оборони у цілому та Національній гвардії України зокрема здійснює діяльність щодо роботи з кадровими документами з питань прийняття, переведення, звільнення, обліку, атестації, навчання, підвищення кваліфікації та пенсійного забезпечення військовослужбовців (службовців, працівників), використовуючи при цьому різноманітні електронної бази даних. Такі як в ІАС "Персонал", АСУ "Дніпро" та інші.

В наслідок чого, виникає необхідність щодо захисту електронних баз даних. З цією метою найкращі українські фахівці у сфері кібербезпеки приєднуються до команди Держспецзв'язку, для зміцнення кіберстійкості. Завдяки чому хакерам-злочинцям, які щодня атакують нашу інформаційну інфраструктуру, не вдається завдати істотної шкоди.

Враховуючи те, що у майбутньому кількість та складність кібератак буде лише зростати, Україні у цілому та НГУ зокрема, треба адаптуватися до цього вже сьогодні. Тому для підвищення кіберстійкості в НГУ, на наш погляд, доцільно:

по-перше, забезпечити на всіх рівнях управління швидку у часі взаємодію для обміну інформацією про кіберзагрози;

по-друге, збільшити кількість та якість професійної підготовки відповідних кадрів з отриманням практичного зарубіжного досвіду;

Список використаних джерел :

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України": Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> (дата звернення 25.10.2024 р.)
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України № 2163-VIII від 5 жовтня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>

УДК 340.134:165.023.2

Дундукова Людмила Василівна,
слухач курсу денного навчання
факультету професійної освіти та лідерства
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького,
капітан

СПОСОБИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ ПРАВОТВОРЧИХ ПОМИЛОК

Правотворча діяльність є ключовим елементом у забезпеченні справедливості та стабільності в суспільстві. Однак, навіть найкращі законодавці не застраховані від здійснення помилок. Вони можуть бути формальними або суттєвими, що негативно впливають на реалізацію законів та правозастосування. Помилки в законодавстві можуть виникати через неправильне тлумачення норм, недостатньо чітке формулювання, а також унаслідок відсутності актуальності нормативних актів.

Найпоширенішими помилками у правотворчій діяльності є помилки під час тлумачення (дефініції). Наприклад, позначення одного явища різними

термінами в Конституції України, призвело до необхідності звернення до Конституційного Суду України для тлумачення понять «набирає чинності» (ст. 94 Конституції України) та "набуває чинності" (ст. 160 Конституції України), адже саме Конституційний Суд України, відповідно до частини першої статті 147 Конституції України, здійснює офіційне тлумачення Конституції України [1]. Так, рішенням Конституційного Суду України № 4-зп від 03.10.1997 встановлено, що ці терміни є синонімами та означають, що відповідні нормативні правові акти вступили в силу [2].

З огляду на це, важливим завданням є розробка методів, які дозволяють уникати таких помилок та своєчасно їх виправляти.

Попереджувати виникнення правотворчих помилок можливо за допомогою кількох ключових підходів, серед яких на аналітичному етапі перед тим, як розпочинати процес правотворчості, важливо провести детальний аналіз суспільних потреб, проблем та очікувань, дослідження може включати проведення громадських консультацій, аналітичних досліджень та прогнозів, які допомагають виявити можливі ризики та слабкі місця у майбутньому законодавстві. Кваліфікована робота над текстом закону повинна здійснюватися з урахуванням мовних, юридичних та логічних вимог тому, що правова техніка має велике значення, оскільки неправильне або неясне формулювання норм може призвести до неоднозначного тлумачення і помилок у правозастосуванні. Законопроекти повинні проходити експертну перевірку у відповідних галузях права, такий підхід дозволяє виявляти можливі помилки або прогалини ще до офіційного прийняття нормативно-правового акта. Залучення громадськості також допомагає краще розуміти реальні потреби суспільства та уникати певних помилок, пов'язаних із відривом законодавства від реальних умов життя.

Процес виявлення правотворчих помилок передбачає застосування кількох механізмів:

– судова практика - судові рішення можуть виявляти певні правотворчі помилки, коли суди стикаються з неможливістю чітко застосувати закон через його недосконалість (часто суди виступають джерелом інформації про проблеми в законодавстві);

– конституційний контроль - конституційні суди мають повноваження виявляти норми законодавства, які суперечать конституційним принципам або правам людини, що може свідчити про наявність суттєвих правотворчих помилок;

– оцінка законодавчої діяльності - постійний аналіз і моніторинг ефективності чинних нормативно-правових актів дозволяє виявляти ті, що не відповідають сучасним умовам або потребують змін через неефективність або наявність юридичних помилок;

– громадські ініціативи, так як суспільство може бути активним учасником процесу виявлення правотворчих помилок через звернення до законодавчих органів, петиції або громадські обговорення.

Коли правотворчі помилки виявлені, необхідно мати інструменти для їх своєчасного виправлення (внесення законодавчих поправок, анулювання неконституційних норм, тлумачення норм закону та враховування міжнародних стандартів.

Правотворчі помилки є неминучою частиною процесу правотворчості, але їх можна і потрібно попереджати, виявляти та виправляти. Важливими заходами є аналітична робота перед прийняттям законодавства, використання юридичної техніки та рецензування, залучення громадськості, а також судова практика та конституційний контроль. Виправлення помилок може здійснюватися через внесення законодавчих поправок, анулювання неконституційних норм та тлумачення законів. Підтримка високого рівня якості законодавства є гарантією ефективного функціонування правової системи та забезпечення прав і свобод громадян.

Оскільки суспільство продовжує розвиватися, вкрай важливо, щоб законодавчі органи прагнули до точності та ясності у своїй роботі, мінімізуючи таким чином помилки та підвищуючи якість управління, тому розуміння юридичних наслідків правотворчих помилок має важливе значення, адже безумовно сприятиме справедливому застосуванню законів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 20.10.2024).

2. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 [...] Рішення Конституційного суду України від 03 жовтня 1997 № 4-зп/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97#Text> (дата звернення 20.10.2024).

УДК 340:355.5

Жук Сергій Миколайович,
кандидат військових наук,
доцент кафедри загальновійськових дисциплін
Національної академії державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького
підполковник

Степанов Сергій Петрович,
кандидат педагогічних наук,
заступник начальника кафедри загальновійськових дисциплін
Національної академії державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького
полковник

Бомбергер Валентин Геннадійович,
викладач кафедри загальновійськових дисциплін,
Національної академії державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зміни, що відбуваються в сучасній освітній та культурній сфері, призвели до створення єдиного простору вищої освіти та жвавої дискусії про те, як розвивати систему освіти та навчання відповідно до Болонської системи освіти. Метою освітніх проектів і програм є не лише створення умов, які сприяють якісній підготовці майбутнього фахівця прикордонника, але й формування його загальнолюдських якостей, умінь і навичок, формування, підтримання та відновлення морально – психологічного стану. Усе це потрібно для того, щоб високий професіоналізм молодого спеціаліста дав змогу йому успішно виконувати завдання за призначенням в умовах воєнного стану. Сучасні освітяни прагнуть дослідити та впровадити низку інноваційних технологій, вони стверджують, що інтерактивне навчання може забезпечити поступовий перехід від традиційних систем викладання та освіти до активної взаємодії між студентом та викладачем. Однак це можливо лише шляхом ментального поєднання та модернізації знань і досвіду, отриманих протягом багатьох років.

Морально-психологічний стан, будучи дієвою частиною морально-психологічного потенціалу обороноздатності держави, морально-психологічним фактором досягнення перемоги, створює необхідні умови для якісного виконання особовим складом навчальних, навчально-бойових та бойових завдань, ефективного функціонування системи всебічного забезпечення застосування військ (сил) в умовах воєнного стану.

Крім того, для того, щоб перевести майбутню професійну підготовку на компетентнісний підхід, необхідно докорінно змінити методики, форми і способи проведення навчальних занять таким чином, щоб уникнути конфліктів між теоретичними і компетентнісними підходами. Тому актуальною постає проблема якісної розробки і впровадження інтерактивних технологій навчання в підготовці компетентних фахівців під час воєнного стану.

Аналіз наукових статей показує, що дослідники цікавляться потенціалом інтерактивних технологій для розвитку творчого потенціалу студентів у вищій школі.

У своїх роботах автори наголошують на використанні сучасних форматів, методів, інструментів та прийомів для підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Загалом дослідники переконані, що навчання і розвиток майбутніх фахівців не можливі без застосування інтерактивних технологій в умовах воєнного стану.

Інтерактивні технології є не лише засобом покращення навчання та морально-психологічного забезпечення, а й засобом підвищення ефективності освіти. Це дозволяє учням змінювати свої поведінкові моделі та свідомо здобувати конкретні знання і навички.

Значно зросла роль викладачів, які виступають лідерами та організаторами навчального процесу. Той факт, що інтерактивне навчання перетворює курсантів (студентів) з об'єктів на суб'єкти навчання, підвищує їх внутрішню мотивацію до навчання, покращує стан їх морально-психологічної підтримки та зміцнює ефективну взаємодію всередині колективу. В результаті викладачі стають справжніми лідерами освітнього колективу і свідомо формують цінності, навички та компетенції учасників.

УДК 351.74:355.31(477)

Іщенко Сергій Олександрович,
кандидат педагогічних наук,
начальник гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Жидкова Анна Миколаївна,
курсант 114 навчальної групи курсу № 1
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,

солдат

ПРАВООХОРОННІ ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У широкому розумінні, в контексті обраної тематики, зазначимо, що функції держави – це напрями внутрішньої та зовнішньої діяльності держави, які реалізуються всім державним апаратом в цілому та окремими її органами. Отже, правоохоронна діяльність визначає такий напрям функціонування відповідних державних органів, як правоохоронна функція.

Ознаками правоохоронної функції виступають:

- реалізується всім державним апаратом та більш поглиблено – спеціальними державними органами;
- має вираження у формі правотворчості, правоохоронної діяльності та правозастосування;
- при реалізації правоохоронної функції застосовується метод державного примусу та переконання;
- здійснюється з дотримання верховенства права і закону, носить системний та безперервний характер.

Як один із основних нормативно-правових актів в сфері реалізації правоохоронної діяльності в Україні, Закон України "Про національну безпеку України" у п. 17 ст. 1 визначає, що "сили безпеки – це правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України" [1].

Аналізуючи правовий статус Національної гвардії України, слід зазначити, що вона належить до системи правоохоронних органів, а отже, виступає правоохоронним органом з відповідним статусом військового формування.

Стаття 1 Закону України "Про Національну гвардію України" (далі –

Закону) визначає, що "Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки" [2].

Також, реалізуючи свої повноваження Національна гвардія України, як правоохоронний орган, характеризується наступним:

- правоохоронна функція належить до пріоритетних напрямів діяльності (ст. 1 Закону);
- виконання своїх обов'язків співробітниками Національної гвардії України на професійній основі (ст. 9 Закону);
- співробітники Національної гвардії України мають звання, знаки розрізнення, форму (ст. 9, 20 Закону);
- застосовують державний примус (ст. 13, 15 Закону);
- діяльність забезпечуються системою гарантій (розділ 6 Закону).

Варто зазначити, що правоохоронна функція реалізується на трьох рівнях:

- 1) правотворчому;
- 2) правозастосовному;
- 3) правоохоронному.

Правотворчий рівень реалізації правоохоронної функції реалізується Національною гвардією України таким чином – розробляє відповідні проекти нормативно-правових актів на основі узагальнення практики застосування законодавства.

Правозастосовний рівень реалізації правоохоронної функції реалізується Національною гвардією України таким чином:

- залучення відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, представників підприємств, установ і організацій до розгляду

питань повноважень Національної гвардії України;

– отримання документів від відповідних органів виконавчої влади та Міністерства внутрішніх справ України, необхідних для виконання покладених на Національну гвардію України;

– проводить відповідні наради.

Правоохоронний рівень правоохоронної функції реалізується Національною гвардією України таким чином:

- захист прав та свобод людини і громадянина, суспільства та держави;
- забезпечення громадської безпеки та громадського порядку;
- профілактика правопорушень (зокрема, кримінальних), затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень;
- охорона органів державної влади;
- антитерористична діяльність;
- підтримання порядку у випадку надзвичайної ситуації;
- припинення масових заворушень [3].

Отже, здійснюючи правоохоронну діяльність, Національна гвардія України здійснює охорону (недопущення правопорушень) та захист (поновлення) порушених прав.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 17. Ст. 594.
3. Горбач Д. О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. 288 с.

УДК 343.98

Корнієнко Василь Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри правових дисциплін
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України

**ВЗАЄМОДІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ З
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЬ
ВЛУЧАНЬ СНАРЯДІВ ТА ОБСТРІЛІВ**

Значна частина оглядів місць авіаційних, ракетних ударів та артилерійських обстрілів, а також обстрілів з допомогою БПЛА проводяться слідчо-оперативними підрозділами Національної поліції України. Ці огляди спрямовані на документування руйнувань цивільної інфраструктури, будинків, наявності потерпілих або жертв серед населення, а також фіксацію вирв, які утворилися внаслідок влучання снарядів, виду використаного снаряду та напрямку ведення вогню.

Слід зазначити, що робота правоохоронних органів на територіях проведення активних бойових дій пов'язана з реальною небезпекою для життя та здоров'я, тому слідчому як керівникові групи при плануванні слідчих дій обов'язково необхідно консультуватися із військовими з приводу можливості та доцільності перебування в тих чи інших місцях. Також від військового командування на місці дислокації можна отримати інформацію щодо зосередження військових об'єктів, зон активного проведення бойових дій, про мінні загрози тощо.

Одним із важливих етапів огляду місця події за фактами авіаційних, ракетних ударів та артилерійських обстрілів є визначення напрямку ведення обстрілу або напрямку прильоту снаряду. Напрямок із якого було нанесено удар або проводився обстріл) є одним із шляхів встановлення орієнтовного місця розташування ворожої бойової машини чи комплексу ворожого підрозділу. В подальшому дана інформація може бути використана для

встановлення не лише ворожого підрозділу та його командира, а й конкретних військовослужбовців, що здійснили пуск снарядів. Для ефективної фіксації даної інформації слідчому необхідно залучати спеціалістів, які володіють спеціальними знаннями у галузі військової справи, озброєння, які можуть надати консультації, пояснення та висновки під час огляду місця події.

З урахуванням об'єкта, що є місцем події, його меж і ймовірної кількості слідів, керуючись статтею 71 Кримінального процесуального кодексу України слідчому необхідно залучити наступних спеціалістів:

- працівників вибухотехнічної служби, які проводять заходи з розмінування та перевірки на вибухобезпечність місця (об'єкта) огляду, у випадку неможливості вилучення решток засобу ураження (через їх можливу детонацію або загорання, ризик транспортування) здійснюється їх знищення на місці;

- спеціаліста з питань застосування ракетних військ та артилерії, а також військової авіації; вони запрошуються від відповідних військових частин чи органів військового управління з метою визначення імовірних напрямків обстрілів, які призвели до загибелі чи поранення осіб та/або пошкодження (знищення) об'єктів, і встановлення типів озброєння, яке використовувалося для здійснення обстрілів;

- спеціаліста із питань озброєння, фрагментів боєприпасів.

Для участі в огляді за необхідності можуть бути залучені інші учасники:

- сапери Збройних Сил України;
- працівники Державної служби з надзвичайних ситуацій;
- військовий – провідник на місці дислокації.

З метою відображення орієнтовного напрямку прильоту снаряду або ведення обстрілу чи з авдання удару необхідно виявити віялоподібні пошкодження або концентрацію уламків. Напрямок нанесення удару або ведення обстрілу (прильоту снаряда) повинен встановлюватися в сукупності

декількома шляхами як на місці події, так і за допомогою направлення запитів до відповідних військових та цивільних установ, таких як Головне управління розвідки Міністерства оборони України, підрозділи командування повітряних сил, а також Український гідрометеорологічний центр, Головний центр спеціального контролю (сейсмічна служба) тощо.

Якщо дозволяє обстановка, то буде доцільним та корисним проводити фіксацію обстановки місця події за допомогою засобів 3D-моделювання (3D-scanner) або стерео-фотозйомки, які дозволяють візуалізувати місце події та деталізувати його окремі вузли. За можливості для фото-, відеофіксації з метою визначення напрямку прильоту снаряду, ракети доцільно застосувати квадрокоптер. Але його використання необхідно заздалегідь погодити із військовими підрозділами (службою військової розвідки, РЕБ тощо).

Список використаних джерел:

1. Тетерятник Г.К. Проведення огляду місця події в умовах надзвичайних правових режимів. *Право і суспільство*. 2022. №3. С.с. 233-238. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.362>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

УДК 343.98

Корнієнко Василь Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України

Стишук Михайло Сергійович,
курсант 283 навчальної групи командного факультету
Національної академії Національної гвардії України

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ НА ВАРТІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ**

Сучасний світ характеризується безпрецедентним рівнем цифрової трансформації, що створює нові можливості, але водночас, і нові загрози для державної безпеки. Штучний інтелект у даному випадку може виступати з одного боку потужним інструментом захисту, а з іншого – потенційною зброєю в руках зловмисників. Тому розуміння можливостей та ризиків використання можливостей штучного інтелекту у сфері забезпечення національної безпеки України є критично важливим.

Розглянемо ключові напрямки застосування штучного інтелекту у сфері забезпечення державної безпеки, та пов'язані з цим ризики, які необхідно враховувати.

Кібербезпека. З початком війни в Україні кібератаки як на національну інфраструктуру, так і на приватні компанії зросли в геометричній прогресії [1]. Програмні засоби на основі штучного інтелекту спроможні ефективно виявляти та нейтралізувати кібератаки, аналізуючи величезні обсяги даних в реальному часі. Не секрет, що кіберзлочинці навчилися використовувати штучний інтелект, аби створювати шкідливий код в автоматичному режимі. Попри те, що технологічні гіганти намагаються запобігти використанню своїх мовних моделей для написання шкідливих програм-вірусів, хакери постійно вигадують нові способи обійти обмеження. Існують цілі платформи (HackedGPT, WormGPT), що допомагають створювати шкідливе програмне забезпечення. Це робить динаміку кібератак дуже складною та непередбачуваною.

Однак в перспективі автоматизовані кіберзагрози на базі штучного інтелекту можуть бути набагато серйознішими. Як приклад, група експертів з кібербезпеки "Нуас" створили «лабораторний» вірус "BlackMamba", який може динамічно змінювати свій код за допомогою ChatGPT. В експерименті фахівців цей "хробак-кейлоггер" успішно адаптувався під будь-які сценарії та уникав виявлення антивірусним програмним забезпеченням [2]. Важко уявити, наскільки подібні віруси можуть ускладнити роботу фахівців з кіберзахисту, і до яких збитків може привести їх поширення у приватних та державних

організаціях.

Штучний інтелект на варті правопорядку та протидії злочинності.

Запровадження штучного інтелекту в юридичних дослідженнях має потенціал для надання допомоги фахівцям із галузі державної безпеки та перебудови всієї правоохоронної системи. Як приклад, алгоритми штучного інтелекту спрощують аналіз великих масивів розвідувальних даних, включаючи візуальну та текстову інформацію, що значно пришвидшує прийняття рішень та покращує точність прогнозів. Це дозволяє ефективніше реагувати на потенційні загрози та планувати запобіжні заходи. Системи відеоспостереження на основі штучного інтелекту значно покращують можливості контролю публічних місць (вулиць), державного кордону, автоматично виявляючи підозрілу активність та потенційні порушення. Унікальні алгоритми розпізнавання обличчя людини, моторики тіла (за ходою та будовою) вже допомагають виявляти осіб, які вчинили злочини та знаходяться в розшуку [3].

Штучний інтелект на варті протидії дезінформації. Сучасні ІТ-технології на базі штучного інтелекту вже виробляють алгоритми, які допомагають виявляти та нейтралізувати дезінформаційні кампанії, аналізуючи тексти, зображення та відео в соціальних мережах та інших джерелах. Окремі дослідження свідчать про ефективність цього методу [4; 5].

Отже, штучний інтелект є дієвим інструментом, який може значно підвищити рівень багатьох складових державної безпеки України. Однак, його застосування пов'язане з певними ризиками, включаючи можливість зловживань та залежності від високих технологій. Тому, ключовим завданням є розробка та впровадження ефективних стратегій управління ризиками, створення етичних норм використання штучного інтелекту та забезпечення на його основі систем кібербезпеки. Розвиток власних технологій штучного інтелекту є необхідною умовою для забезпечення національної безпеки в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Держкомспецзв'язку повідомив про збільшення кількості кібератак в Україні за минулий рік /Аналітичний портал "Слово і Діло". URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/31/novyna/suspilstvo/nazvana-kilkist-kiberatak-ukrayini-mynulyj-rik> (дата звернення 20.10.2024)
2. HYAS Insight платформа розвідки та розслідування кіберзагроз. URL: <https://stt.llc/hyas#cover-2> (дата звернення 14.11.2024)
3. AI People, Vehicle, Face Detection / i-PRO Expert platform. URL: https://i-pro.com/products_and_solutions/en/surveillance/products/i-pro-ai-application (дата звернення 02.11.2024)
4. Штучний інтелект і дезінформація: викриття цифрової пропаганди / Національний проект з медіа грамотності "Фільтр". URL: <https://filter.mkip.gov.ua/shtuchnyj-intelekt-i-dezinformacziya-vykryttya-czyfrovoyi-propagandy> (дата звернення 02.11.2024)
5. Дацик С. В. Використання штучного інтелекту для виявлення дезінформації в новинах соціальної мережі Facebook : кваліф. робота на здоб. освіт. ступ. магістр за спец. "122 – комп'ютерні науки" / С. В. Дацик. Тернопіль: ТНТУ, 2024. 90 с.

УДК 341.1:341.3

Король Михайло Олексійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького
(військова частина 9960),
підполковник юстиції

Сидорук Тимофій Анатолійович,
курсант факультету правоохоронної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМ СПІВПРАЦІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ З БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) відіграє важливу роль у підтримці безпеки та стабільності в регіонах, які охоплює її діяльність, а саме, працюючи над запобіганням конфліктам, управлінням кризовими ситуаціями, сприянням післяконфліктної відбудови та захистом прав людини [1]. Її унікальна структура дозволяє об'єднувати країни Європи, Північної Америки та Центральної Азії для розв'язання складних проблем безпеки.

Активізація співпраці між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ відбулось після створення у 2014 році Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ основними завданнями якої було спостереження за ситуацією на Донбасі. Основними напрямками її діяльності були: моніторинг дотримання режиму припинення вогню; спостереження за лінією розмежування; забезпечення гуманітарного доступу до зони конфлікту; документування порушень прав людини [2].

Співпраця між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ має багатогранний характер. Вона зосереджена на моніторингу безпекової ситуації, спільних навчаннях, обміні інформацією та технічній підтримці, що сприяє підвищенню ефективності охорони державного кордону та збереженню стабільності в регіоні [3].

Аналіз міжнародно-правових угод, меморандумів дозволяє виокремити наступні основні форми співпраці між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ:

- меморандуми та Угоди про співробітництво, що укладаються для формалізації спільної діяльності, встановлення правового фреймворку для співпраці та визначення конкретних обов'язків і відповідальності сторін;
- моніторингова діяльність, яка полягає у здійсненні ОБСЄ моніторингу

ситуації на державному кордоні України з метою спостереження за безпековою ситуацією та недопущення порушень прав людини;

– реалізація спільних проектів та програм навчання. Так, ОБСЄ проводить навчальні семінари та тренінги для військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України з метою підвищення їх професійної підготовки з питань, що стосуються: управління кордонами, запобігання торгівлі людьми, боротьба з нелегальною міграцією, протидія контрабанді та інших актуальних питань;

– технічна та матеріальна підтримка, що знаходить свій вияв у наданні ОБСЄ допомоги Державній прикордонній службі України в оновленні технічного оснащення, яке є необхідним для забезпечення ефективного контролю на державному кордоні, зокрема у забезпеченні сучасним обладнанням, наприклад, транспортними засобами, засобами зв'язку та іншими технологічними інструментами, які сприяють оперативному моніторингу ситуації;

– регулярний обмін інформацією між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ щодо ситуації на кордонах, включаючи дані про нелегальну міграцію, спроби незаконного переміщення вантажів. ОБСЄ також надає аналітичні дані, що допомагають Державній прикордонній службі України приймати зважені рішення, базуючись на точній та актуальній інформації;

– здійснення спільної діяльності над запобіганням порушень прав людини під час перетину державного кордону України, виявлення та запобігання випадкам торгівлі людьми, незаконного переміщення дітей та ін.

Варто наголосити, що у процесі співпраці між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ виникає низка викликів, які суттєво впливають на ефективність виконання завдань і досягнення поставлених цілей. Ці виклики пов'язані як з безпековою ситуацією в Україні, так і з внутрішніми

організаційними обмеженнями обох структур. Разом з тим, перспективи співпраці між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ у контексті поточної геополітичної ситуації залишаються важливими, хоча й супроводжуються складнощами [4].

Підсумовуючи хочемо зазначити, що співпраця між Державною прикордонною службою України та ОБСЄ є багатогранною та охоплює різні аспекти діяльності: від моніторингу та навчання до надання технічної допомоги і захисту прав людини. Завдяки цій співпраці, прикордонне відомство підвищує свою спроможність ефективно охороняти державні кордони, що особливо важливо в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Організація з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://www.osce.org/> (дата звернення: 07.11.2024).
2. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ. URL: <https://www.osce.org/> (дата звернення: 07.11.2024).
3. Співробітництво з ОБСЄ. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/spivrobitnictvo-z-obs/> (дата звернення: 07.11.2024).
4. Perezavantazhennya OBSE – випробування в Україні. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/perezavantazhennya-obs-viprobuвання-v-ukra-n> (дата звернення: 07.11.2024).

Красільников Валерій Павлович
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Валесв Руслан Гельманович,
доцент кафедри адміністративного права і процесу
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ УКРАЇНИ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ

Державний кордон України є не лише фізичним бар'єром, що відокремлює її від інших держав, але й важливою складовою національної безпеки та суверенітету. З моменту здобуття незалежності України державний кордон став об'єктом постійних викликів і загроз, які змінюються залежно від політичних, соціальних та економічних умов як усередині країни, так і в міжнародному контексті. Сучасні загрози на кордоні стали більш комплексними і багатофакторними, що вимагає оновлення підходів до охорони державних рубежів та інтеграції сучасних технологій для забезпечення безпеки [1, с. 43].

Однією з найбільших загроз для безпеки на державному кордоні України є військова агресія з боку Росії, що розпочалася в 2014 році. Окупація Криму та війна на Донбасі стали основними факторами, які змусили Україну змістити акценти в охороні державного кордону на військову складову. Цей процес включає в себе створення спеціалізованих підрозділів, зміцнення прикордонних військ, оснащення їх сучасними засобами спостереження і боротьби з диверсійно-терористичними групами, а також підвищення рівня мобільності сил на кордоні [2, с. 58].

Військові та гібридні загрози включають не тільки прямі бойові дії, але й численні спроби порушення кордону за допомогою безпілотних літальних апаратів (БПЛА), ракетних обстрілів, застосування спеціальних сил для підриву інфраструктури та знешкодження стратегічних об'єктів. Відповідно, Україна змушена вдосконалювати не лише свою оборонну здатність, а й механізми попередження таких атак, зокрема, інтеграцію технологій для виявлення БПЛА, використання розвідки і відстеження можливих вторгнень [1, с. 44].

Ще однією серйозною загрозою для безпеки державного кордону є нелегальна міграція. Також зростає роль взаємодії Національної поліції з Державною прикордонною службою та закордонними правоохоронними

органами [4].

Нелегальна міграція тісно пов'язана з транскордонною злочинністю, зокрема, з контрабандою людей, наркотичних засобів, зброї та боєприпасів. Організовані злочинні угруповання, які займаються контрабандою, використовують різноманітні схеми для обміну товарами та людьми через державний кордон, що вимагає застосування більш ефективних методів контролю і боротьби з цими злочинами. [2, с. 60]

Для боротьби з нелегальною міграцією та контрабандою Україна зосереджує зусилля на посиленні контролю на кордонах, покращенні обміну інформацією між прикордонними службами сусідніх країн, а також на інтеграції новітніх технологій для моніторингу ситуації в реальному часі. Зокрема, з'являється тенденція до використання дронів для моніторингу прикордонних територій, розширення застосування біометричних даних для перевірки документів і осіб, що перетинають кордон, а також удосконалення систем спостереження [3, с. 68].

Не менш важливою загрозою для безпеки державного кордону є внутрішні фактори, такі як корупція та недостатня кваліфікація окремих співробітників правоохоронних органів. Незважаючи на численні спроби реформувати систему охорони кордону, на прикордонних постах час від часу спостерігаються випадки хабарництва, що сприяють нелегальним перетинам кордону, контрабанді та іншій злочинній діяльності. [1, с. 45]

Корупція в прикордонних службах не лише знижує ефективність охорони державного кордону, а й підриває довіру громадян до органів влади. Для її подолання необхідно посилювати контроль за діяльністю прикордонників, впроваджувати систему незалежного моніторингу і оцінки роботи прикордонних служб, а також забезпечувати високий рівень прозорості і підзвітності [2, с. 61].

З метою зменшення загроз, пов'язаних з порушенням кордону, Україні

важливо укріплювати міжнародне співробітництво з сусідніми країнами, міжнародними організаціями та об'єднаннями, такими як Європейський Союз, НАТО, ООН та іншими. Спільна боротьба з тероризмом, організованою злочинністю, нелегальною міграцією і контрабандою є важливою складовою зміцнення безпеки на кордонах [3, с. 70].

Зокрема, Україна активно співпрацює з ЄС у сфері охорони кордонів, що включає обмін інформацією, спільні навчання, інтеграцію передових технологій і розбудову сучасних прикордонних інфраструктур. Важливою частиною цього процесу є і гуманітарне співробітництво, яке сприяє покращенню умов життя людей, що проживають у прикордонних регіонах, а також забезпеченню ефективної взаємодії між державними та недержавними інститутами в регіоні [2, с. 62].

Однією з важливих складових інтеграції передових технологій є впровадження автоматизованих систем контролю за перетином кордону, використання систем відеоспостереження, сенсорних систем, а також розвитку кібербезпеки для захисту від атак на цифрові прикордонні інфраструктури [3, с. 72].

Таким чином, сучасні виклики та загрози на державному кордоні України є багатогранними та потребують комплексного підходу до їх вирішення. Серед основних проблем можна виділити військову агресію, нелегальну міграцію, контрабанду, корупцію та відсутність єдиної стратегії між прикордонними службами. Тому необхідно продовжувати зміцнювати національну систему безпеки на кордоні, оновлювати законодавство та посилювати міжнародну співпрацю. Застосування новітніх технологій, підвищення професіоналізму правоохоронців та боротьба з корупцією є важливими умовами для забезпечення стабільності і безпеки на державному кордоні України [1, с. 47].

Список використаних джерел:

1. Коваль, О. В. Загрози на державному кордоні України в умовах

гібридної війни. *Безпека держави*. 2023. № 4. С. 43-48. URL: <https://dduvs.edu.ua/journal>. (Дата звернення: 01.11.2024.)

2. Сидоренко, М. О. Технології забезпечення безпеки на державному кордоні України: сучасні підходи. *Право та безпека*. 2024. № 1. С. 58-63. URL: <https://dduvs.edu.ua/journal>. (Дата звернення: 01.11.2024.)

3. Іванова, Т. В. Міжнародне співробітництво у сфері охорони кордонів України. *Науковий вісник ДДУВС*. 2024. № 2. С. 67-72. URL: <https://dduvs.edu.ua/journal>. (Дата звернення: 01.11.2024.)

4. Валєєв Р.Г. Роль превентивної поліцейської діяльності у протидії торгівлі людьми та її окремі форми. *Державна політика у сфері протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: сучасні виклики для України та світу* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конфер. (7 червня 2024 р.) / упор. : О.М. Марін, І.А. Вишневська. Львів : Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 30 – 34.

УДК 343.98

Кривопис Олександр Григорович,
доктор філософії,
старший викладач кафедри
криміналістики та домедичної підготовки
Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
капітан поліції

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПРОВЕДЕННЯ
СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛІСНОГО НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ
ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ**

В процесі розслідування кримінальних правопорушень щодо вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною слідчому нерідко доводиться ініціювати проведення судово-медичної експертизи (СМЕ) трупа.

Дослідивши матеріали кримінальних проваджень, кваліфікованих за

ст. 166 КК України, встановлено, що досудове розслідування було розпочато у 59 % випадків за фактами настання смерті потерпілого.

Таким чином, СМЕ трупа виступає найбільш розповсюдженим видом експертиз, які призначаються в ході досудового розслідування злочинів досліджуваної категорії.

Переходячи до розкриття особливостей підготовки до СМЕ трупа, зазначимо, що від встановлення причини настання смерті потерпілого залежить перебіг всього подальшого розслідування [1, с. 200]. Крім цього, точність визначення причини смерті відіграє ключове значення для правильної кваліфікації.

В контексті розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною, метою проведення СМЕ є не тільки встановлення причини смерті. У висновку експерта міститься важлива інформація стосовно загального фізичного стану та розвитку дитини. Саме ці відомості нерідко відіграють ключове значення для встановлення способу вчинення злочину та інших важливих елементів криміналістичної характеристики.

Проведеним опитуванням експертів, які мають досвід проведення відповідних досліджень, 76 % респондентів головною проблемою проведення експертиз визначили постановку некоректних питань або тих питань, які виходять за межі компетенції експерта. Крім того, 56 % опитаних визначили недостатність вихідної інформації про подію кримінального правопорушення одним із факторів, що негативно впливає на процес проведення СМЕ трупа.

Суттєвою проблемою, враховуючи режим воєнного стану, є неможливість оперативного прибуття на місце події судово-медичного експерта. Проведеним аналізом матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що у 7 % в якості спеціаліста залучаються лікарі закладів МОЗ. При цьому, у районах, які знаходяться в безпосередній близькості від проведення бойових дій простежується тенденція збільшення кількості випадків проведення огляду

трупа без залучення судово-медичного експерта, що значною мірою знижує якість проведення слідчої дії.

Враховуючи викладене, та беручи до уваги особливості злочинів, кваліфікованих за ст. 166 КК України, ми можемо виділити основні підготовчі заходи, які доцільно проводити перед призначенням СМЕ, що в у свою чергу забезпечить отримання об'єктивного висновку. До таких заходів слід віднести:

1. Аналіз інформації про подію кримінального правопорушення та визначення мети проведення СМЕ. Як зазначалось вище, окрім встановлення причини смерті, виявлення тілесних ушкоджень та встановлення причинно-наслідкового зв'язку між отриманням тілесних ушкоджень та настанням смерті потерпілого за допомогою дослідження встановлюється відомості про загальний фізичний розвиток дитини. Для прикладу, наведемо фрагмент висновку СМЕ, проведеної під час розслідування кримінального провадження №12022082060000083, відповідно до якої "...З урахуванням закономірності і збільшення маси і довжини тіла у дітей першого року життя у чотиримісячному віці дитини ці параметри повинні складати, відповідно 6 160 г і 63 см. Фактична маса трупа складала 2 950 г, довжина 59 см. Дефіцит маси тіла у дитини склав більше ніж 52 %. Враховуючи відсутність вад розвитку та клінічних проявів важких захворювань слід вважати, що причиною розвитку гіпотрофії у дитини став дефіцит годування у грудному віці..." [2].

2. Отримання консультаційної допомоги експерта. Особливої актуальності це набуває в разі проведення огляду трупа із залученням лікаря закладу МОЗ. Як правило предметом консультації виступає обсяг та формулювання питань в залежності від обстановки та способу вчиненого злочину;

3. Одержання роз'яснень стосовно необхідності надання для дослідження експерту окремих матеріалів кримінального провадження, необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій або додаткових матеріалів

(речових доказів);

4. Витребування від закладів МОЗ медичної документації, в якій відображена інформація про факти попереднього звернення за медичної допомогою потерпілого для подальшого направлення експерту [3, с. 170-171].

Таким чином, прийняттю рішення про призначення СМЕ передуює проведення комплексу підготовчих заходів, які направлені на забезпечення якісного проведення дослідження.

Список використаних джерел:

1. Kryvopusk Oleksandr, Oleynik (Khlyntseva) Olga. Features of examination of a corpse during the investigation of malicious failure to fulfill duties of care for a child or a person under guardianship or care established. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спец. вип. № 1. С. 200–206.

2. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 10 червня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76895785> (дата звернення: 11.11.2024).

3. Кривопис О.Г. Розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування : дис. ... доктора філософії. Дніпро, 2024. 286 с.

УДК 159.9.316.6

Куруч Олена Сергіївна,
доктор філософії,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ
науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ
Національної академії Національної гвардії України,
майор

**МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН
ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ З УРАХУВАННЯМ ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ**

Жінки-військовослужбовці в Україні, як і всі учасники збройного конфлікту, стикаються з безліччю психологічних та емоційних труднощів, пов'язаних із постійною загрозою життю, високим рівнем стресу та часто непростими умовами служби. Їхнє психологічне здоров'я [2] потребує особливої уваги, враховуючи, що вони нерідко стикаються з додатковими викликами, такими як:

– *соціальні стереотипи та очікування*. В армії зберігаються традиційні гендерні ролі, і жінки часто стикаються зі стереотипами, які можуть викликати почуття додаткового тиску. Вони можуть відчувати необхідність постійно доводити свою компетентність та професіоналізм, що стає додатковим джерелом напруги.

– *втрата контакту із близькими*. Довгий час, проведений далеко від дому, і ризик для життя призводить до відчуження від сім'ї та друзів. Це може посилити почуття самотності та ізоляції, особливо якщо жінка не може отримувати підтримки з боку сім'ї та близьких.

– *травматичні події*. Присутність на полі бою, втрата товаришів по службі, зіткнення з пораненими і загиблими – все це залишає глибокий слід на психіці. Такі події можуть призводити до появи флешбеків, нічних кошмарів, депресії і навіть суїцидальних думок.

– *адаптація після повернення додому*. Після повернення у цивільне життя жінки можуть відчувати труднощі з адаптацією, що може виражатися у труднощах при спілкуванні з близькими та відчутті, що світ навколо них сильно змінився. Багато хто відчуває, що їм важко повернутися до колишнього життя, що також може спричинити тривогу та депресію.

– *нестача психологічної підтримки*. В умовах війни підтримка та увага до психологічного здоров'я військовослужбовців може виявитися недостатньою. Деякі жінки можуть не отримувати достатньої допомоги через брак фахівців або через неможливість звернутися за допомогою.

Для покращення психологічного стану жінок-військовослужбовців потрібна особлива увага до створення програм психологічної підтримки, які включали б регулярні консультації з психологами, групові сеанси та системи підтримки після повернення до цивільного життя, а також розширити можливості для самореалізації у службово-бойовій діяльності [2,3].

Останні десять років, Україна входила до числа держав з найвищою кількістю жінок-військовослужбовців, а після повномасштабного вторгнення, кількість захисниць в армії зросла ще. Тому для жінок в військовому середовищі мають бути створені сприятливі умови для проходження служби, але, нажаль, проблеми ще повністю не вирішені. Існує проблема правового врегулювання службових відносин за участі жінок, так як наша служба регулюється військовим законодавством та іншими галузями права. Для вирішення даної проблеми необхідно систематизувати, конкретизувати, змінити чи доповнити існуючі норми, що регулюють дані відносини шляхом прийняття єдиного закону або окремого розділу про правовий статус жінок-військовослужбовців [1,3].

Список використаних джерел:

1. Войтовська А.І., Кравченко А. А. Нормативно-правові аспекти соціального захисту жінок-військовослужбовців. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Умань, 12 жовтня 2018 р. ВПЦ "Візаві", 2018. С. 15-18.

2. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с.

3. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека". URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325> (дата звернення 10.11.2024).

УДК 343.8

Леоненко Олексій Анатолійович,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Пенітенціарної академії України,
підполковник внутрішньої служби

Кирієнко Андрій Іванович,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Пенітенціарної академії України,
полковник внутрішньої служби

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ЗАСУДЖЕНИХ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Конституцією України у ст. 3 визначено головний принцип політики держави в галузі забезпечення прав людини і громадянина: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю" [1].

Відповідно до норм ч. 2. ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України, кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими [2].

Безпека засуджених є одним із основних завдань установ виконання покарань (далі – УВП) і реформа кримінально-виконавчої системи встановлює найважливішим напрям на особисту безпеку засуджених та інших осіб.

Виконання кримінального покарання немає метою заподіяння фізичних страждань чи приниження людської гідності. Але, як показує практика, окремі особи, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, мають загрозу заподіяння їм фізичної шкоди з боку злочинного оточення. Загроза особистій

безпеці засуджених стає ще більш реальною в умовах посилення ступеня організованості та професіоналізації пенітенціарної злочинності. Таким чином, необхідність забезпечення особистої безпеки засуджених відчувається найбільш гостро.

Держава, керуючись положеннями міжнародного та вітчизняного законодавства, ізолюючи засудженого від суспільства, передбачає право засудженого на безпеку у місцях позбавлення волі. Дане право є вираженням основних принципів взаємовідносин держави та особи, яка відбуває покарання у вигляді позбавлення волі. Специфіка права на особисту безпеку особи полягає в тому, що воно гарантує особисту безпеку незалежно від того, від кого виходить загроза (від інших засуджених, персоналу та ін.).

Як вже зазначалося, одне з основних завдань УВП полягає у забезпеченні безпеки засудженого протягом усього строку відбування покарання. Причому як держава, так і суспільство мають бути зацікавлені не лише у забезпеченні збереження життя, а і здоров'я кожного засудженого. Засудженого до позбавлення волі в УВП необхідно захищати насамперед від негативного впливу злочинної субкультури установ, створюючи умови, які б сприяли його прагненню порвати зі злочинним минулим, формуючи позитивну налаштування на майбутнє. Безпека повинна розглядатися як невід'ємна частина будь-якої системи, яка відображається в таких ознаках, як відносна самостійність, стійкість і цілісність. Відсутність будь-якої частини з цих ознак веде до загибелі системи. Забезпечення безпеки засуджених і не тільки важливе у плані не лише захисту їхнього життя та здоров'я, а й досягнення мети кримінального покарання у вигляді позбавлення волі. Інакше кажучи підвищення ефективності виправного процесу неможливе без вирішення проблеми створення безпечних умов життя засуджених у УВП.

Насамперед слід наголосити на тому, що безпека в усіх її різновидах, зокрема громадська, складовою якої є безпека засуджених та інших осіб,

належить до найважливіших фундаментальних цінностей, охорона яких гарантується Конституцією України. Засуджені, опинившись у УВП, не тільки не перестають залишатися громадянами нашої країни, а й повинні перебувати під повним захистом держави [1].

Загальновідомо, що у формуванні будь-яких якостей людини основну роль грає місце існування. Перебування у місцях позбавлення волі пов'язане з деформацією особистісних якостей людини та громадянина. Адже до зовнішніх факторів впливаючих на формування особистості відноситься середовище в якому вона перебуває. Середовище – це навколишні, суспільні, матеріальні й духовні умови існування людини [3, с. 55].

У мікросередовищі до яких і можна віднести УВП набагато швидше і легше, ніж поза ними, виникає психологічна, моральна та кримінальна несумісність, яка може призвести засудженого, який захищає своє "Я", до найрішучіших заходів. Саме очікування нападу формує в людини агресивне ставлення до осіб які її оточують, постійну готовність дати відсіч навіть тоді, коли реальної загрози нападу немає. Доволі часто засуджений, потрапляючи до УВП вперше, опиняється у серйозній психотравмуючій ситуації. Вона характеризується руйнацією колишніх зв'язків, зміни кола спілкування та обмеження підтримки товаришів, хоча наявність таких зв'язків неспроможна гарантувати йому безпечне існування.

Позитивні відносини, взаємодія та зв'язки між персоналом і засудженими, професіоналізм у зборі відповідної інформації, розуміння та поліпшення соціального клімату у УВП, твердість та чесність, сприйняття особистої ситуації засудженого, спілкування, позитивні відносини та обмін інформацією між засудженими дозволить забезпечити безпеку для того, щоб виключати наявність факторів і ризиків небезпеки для засуджених УВП [4, с. 21].

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 21.
3. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 667 с.
4. Дука О. А., Івашев Є. В. Динамічна безпека в установах виконання покарань: навчально-методичний посібник для проведення тренінгових занять з інтерактивного курсу для персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Біла Церква, 2020. 92 с.

УДК 342.9

Макеєв Сергій Олександрович,
аспірант кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
ім. Я. Мудрого

**ЗАКОНОДАВЧІ НОВАЦІЇ ЩОДО ПРИПИНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Припинення державної служби пов'язується із закінченням державно-службових відносин, які виникли з дня вступу на державну службу (набуття статусу державного службовця) та тривали протягом службової кар'єри. Від належного законодавчого врегулювання підстав та процедури припинення державної служби безпосередньо залежить розбудова в Україні політично нейтральної та стабільної державної служби європейського зразка, у якій персонал відчуває себе захищеним та має гарантії від протиправного звільнення. У свою чергу, ведення в Україні воєнного стану зумовили запровадження й деяких новацій у частині припинення державної служби, що потребує наукового аналізу.

Статистичні звіти Національного агентства України з питань державної служби свідчать про тенденції щодо зростання кількості осіб, які звільняються з державної служби в умовах воєнного стану в Україні. Так, кількість фактично працюючих державних службовців станом на 31.12.2021 р. становила 171 469 осіб, станом на 31.12.2022 р. – 165 422 особи, станом на 31.12.2023 р. – 159 904 особи [3].

Основним нормативно-правовим актом, який врегульовує питання припинення державної служби, є Закон України "Про державну службу" від 10.12.2015 р. Зокрема, у ст. 83 цього Закону закріплено, що державна служба припиняється: 1) у разі втрати права на державну службу або його обмеження; 2) у разі закінчення строку призначення на посаду державної служби; 3) за ініціативою державного службовця або за угодою сторін; 4) за ініціативою суб'єкта призначення; 5) у разі настання обставин, що склалися незалежно від волі сторін; 6) у разі незгоди державного службовця на проходження державної служби у зв'язку із зміною її істотних умов; 7) у разі виходу державного службовця на пенсію або досягнення ним 65-річного віку, якщо інше не передбачено законом; 8) у разі застосування заборони, передбаченої Законом України "Про очищення влади"; 9) з підстав, передбачених контрактом про проходження державної служби (у разі укладення) [1].

У період дії воєнного стану в Україні спостерігаються випадки прийняття суб'єктами призначення рішень про припинення державної служби всупереч вимогам Закону України "Про державну службу" від 10.12.2015 р. без встановлених ним підстав. Зокрема, зафіксовано такі випадки неправомірних звільнень: а) у зв'язку зі зміною істотних умов державної служби (без дотримання передбачених Законом вимог до цієї процедури щодо попереднього повідомлення про таку зміну та одержання у встановленому порядку заяви про звільнення, переведення на іншу запропоновану посаду або згоди на продовження державної служби); б) за ініціативою суб'єкта призначення (під

приводом скорочення чисельності або штату державних службовців, зміни структури або штатного розпису, реорганізації державного органу, а також внаслідок застосування дисциплінарного стягнення без урахування встановлених Законом порядку та підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності); в) взагалі без посилання на норми Закону чи Кодексу законів про працю України щодо припинення державної служби та трудових відносин [3].

У свою чергу, із прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану" від 12.05.2022 р. були запроваджені деякі законодавчі новації, котрі стосуються припинення державної служби. Зокрема, законодавчими змінами було встановлено, що *"особи, звільнені з посад державної служби ... у період дії воєнного стану, протягом одного року після припинення чи скасування воєнного стану можуть бути прийняті на рівнозначні або нижчі посади державної служби... без проведення конкурсу"*. Закріплено, що наведена норма не поширюється на ті випадки, коли особи були призначені на посади державної служби вже у період дії воєнного стану в Україні без конкурсного відбору та у період дії воєнного стану звільняються зі служби [2].

Таким чином, звільнення особи з державної служби у період дії воєнного стану в Україні наділяє відповідну особу правом повернутися на державну службу без конкурсного відбору (припинення державної служби з так званим "правом поворотного прийняття на державну службу"). По суті, мова йде про позаконкурсний вступ на державну службу. Відповідне право має наступні особливості: а) підставою для його виникнення є факт звільнення особи з державної служби у конкретних часових межах – у період дії воєнного стану в Україні, що вводиться у порядку, передбаченому Законом України "Про правовий режим воєнного стану" від 12.05.2015 р. При цьому, таке право

Законом не пов'язується із якимись окремими підставами припинення державної служби; б) таке право позаконкурсного вступу стосується державних службовців незалежно від категорій їх посад; в) водночас, наведена законодавча новація поширюється лише на тих державних службовців, котрі були призначені на посади не у спрощеному (позаконкурсному) порядку у період дії воєнного стану; г) реалізація такого права передбачає прийняття на рівнозначні або нижчі посади державної служби; г) таке може бути реалізоване у обмежений період часу – протягом одного року після припинення чи скасування воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р., № 889-VIII, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2016. № 3. Ст. 149.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р., № 2259-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 42. Ст. 2279.
3. Офіційний веб-портал Національного агентства України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2024).

УДК 343.343

Малишенко Євген Леонідович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Пенітенціарної академії України,
полковник внутрішньої служби

Шатило Сергій Олександрович,
заступник начальника Чернігівського обласного територіального центру
комплектування та соціальної підтримки,
полковник

Гончарук Олег Валентинович,

начальник управління вивчення та впровадження досвіду
Командування Сухопутних військ Збройних Сил України,
полковник

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД МОБІЛІЗАЦІЇ

Землі сучасної незалежної України в певні періоди в історії знаходилися під юрисдикцією інших держав, а отже на законодавчому рівні питання кримінальної відповідальності за ухилення від призову на строкову військову службу, врегульовувалося по-різному, передусім це залежало від структури армії її порядку і правил комплектації, форми державного правління, устрою, певної держави її політичного, економічного та культурного розвитку, соціально-правового статусу людини і громадянина.

Останнім часом питання щодо історичного дослідження питань, пов'язаних з кримінальною відповідальністю за військові злочини стає все більш актуальним. Ми в своїй доповіді наведемо власну періодизацію відповідальності за ці кримінальні правопорушення на території України.

Перший етап – "За часів Київської Русі".

У період існування Київської Русі (кінець IX – початок XIII ст.) одним з перших документів, в якому містилися згадки про армію був Договір київського князя Ігоря з візантійським імператором 945 року. В даному договорі зазначалося, що якщо Візантія захоче мати від Русі допомогу у війні проти власних ворогів, то князь київський пришле до них стільки війська, скільки захоче керівництво цієї держави. Однак ні правил комплектації цього війська, ні санкцій за ухилення від військової служби в документі зазначено не було [1, с. 24].

В одному з найвідоміших нормативно-правових актів за часів Київської Русі – "Руській правді" також відсутнє роз'яснення про комплектацію армії та відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу.

Слід сказати, що кримінальна відповідальність за ухилення від призову

на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу в період існування Київської Русі не була передбачена.

Другий етап – "За часів перебування у складі Великого князівства Литовського".

Одним із перших документів, що закріплював кримінальну відповідальність за ухилення від призову на військову службу та діяв на українських землях, був Статут Великого князівства Литовського 1529 року. Згідно даного документа військовозобов'язаними у Великому князівстві Литовському були всі землевласники (незалежно від становища, віку, статі). Обов'язок щодо призову на військову службу дещо відрізнявся від сучасних уявлень даного поняття, бо включав не тільки військову службу в армії. Існувала також опосередкована служба (землевласник особисто не служив, а споряджав від свого маєтку воїнів (згідно зі встановленою квотою) з числа своїх слуг та відправляв на службу). Саме опосередковану службу несли неповнолітні сироти-землевласники, вдови (в якійсь мірі вказану службу можна назвати альтернативною) [2].

Виходячи з аналізу вказаного документу слід зазначити, що, що у Великому князівстві Литовському землевласників, які ухилялися від служби карали майновими заходами, а саму конфіскацією власності. Вони вважали такий підхід був досить дієвим, так як особа в разі порушення законодавства у цій сфері втрачала поряд с майном і свій певний соціальний статус.

Третій етап – "Перебування Українських земель у складі Російської імперії".

Після приєднання у 1654 році великої частини українських земель до складу Московської держави був закріплений порядок реєстрової служби. Поняття строкової служби, військового обов'язку не існувало. Служба в армії була роботою, а її чисельність постійно змінювалася та регулювалася різноманітними нормативно-правовими актами.

При владі Петра I було збільшено число регулярних військ. На комплектування нових полків були затверджені так звані "рекрутські набори". В ті часи проводився перепис всіх селянських дворів і визначалася кількість рекрутів – солдатів, яких повинні були виставляти двори на поповнення армії. Залежно від потреб армії в солдатах, від визначеної кількості дворів в різний час могли брати різну кількість рекрутів.

Одним із перших нормативно-правових актів часів Російської імперії, в якому закріплювалася кримінальна відповідальність за ухилення від строкової військової служби, були «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 року. Даний нормативно-правовий акт фактично застосовувався на значній території сучасної України. У п. 2 артикулу 11 глави 5 "Про службу государеву військову і про порядок воїнський» зазначалося, що за ухилення від військової служби або дезертирство необхідно штрафувати за «військовим звичаєм»: чиновних людей – відібранням чину, знатних та не чиновних – розжалуванням у рядові, рядових – «на тілі карати», по розгляду, найманців – також "на тілі карати" та штрафувати [3, с. 185].

Іншими документами, які встановлювали відповідальність за ухилення від рекрутства став "Звід законів кримінальних" 1832 р., та "Уложенні про покарання кримінальні та виправні" 1845 р. Саме друге відділенні глави першої документа містило відповідальність розділи: "Про злочини і проступки проти постанов про повинність військової служби"; "Про злочини і проступки проти постанов про повинності державні і земські"; "Про ухилення від черги рекрутської".

В новому "Кримінальному уложенні" 1903 року норми, що стосувалися кримінальної відповідальності за ухилення від строкової військової служби, військової служби за призовом практично повністю відрізнялися від подібних норм Уложення 1845 р. Кримінальна відповідальність за ухилення від строкової військової служби, військової служби за призовом в Уложенні 1903 р.

передбачалася главою восьмою "Про порушення постанов щодо військової та земської повинності" [2].

Четвертий етап – "Утворення СРСР".

Так, у 1922 р. на території більшості земель сучасної України було введено в дію КК УСРР [4, с. 288]. Вказаний нормативно-правовий акт в Ст. 813 безпосередньо встановлював кримінальну відповідальність за ухилення від призову на обов'язкову військову службу. В свою чергу в ст. 814 зазначалося: "Ухилення від призову на обов'язкову військову службу шляхом заподіяння собі ушкодження в здоров'ї, підроблення документів, підкупу посадових осіб, зміна власного прізвища або звання, так само під приводом релігійних переконань чи шляхом інших хитрощів" [5, с. 30].

На відміну від попереднього кодексу, в КК, який був прийнятий у 1927 р. кримінальна відповідальність за ухилення від призову на військову строкову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу закріплювалася лише в одній статті – 5618, що відносилися до частини "А" глави другої "Злочини проти порядку управління" [4, с. 289].

У 1960 році в УРСР було видано новий КК, який діяв навіть після розпаду СРСР. В даному кодексі кримінальну відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу була передбачена в ст. 72 "Ухилення від призову на строкову військову службу". Зазначена стаття входила до глави першої Особливої частини "Злочини проти держави" і суттєво відрізнялася від ст. 5618 КК УРСР 1927 р. [6].

П'ятий етап – "Незалежна Україна".

У 05.04.2001 року було прийнято новий Кримінальний кодекс України, в нього законодавець повністю переніс текст ст. 72 КК УРСР 1960 р. в ст. 335.

Цей стан справ існував до 01 липня 2020 року, коли набрав чинності Закон України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування

окремих категорій кримінальних правопорушень". На підставі вказаного законодавчого акта до КК України було внесено важливі зміни.

Проведені дослідження дають підстави зробити умовивід про те, що кримінальна відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу, існує майже 10 століть. За вказаний період норми суттєво змінювались та, врешті-решт, трансформувалися у ст. 335 КК України.

Список використаних джерел:

1. Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т.: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і доп.: Том 1: З найдавніших часів до початку XX ст. / уклад. В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький. Київ: Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. 472 с.

2. Каторкін Р. А. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу: дис. канд. юрид. наук. Дніпро, 2021. 262 с.

3. Права, по которымъ судится малороссійскій народъ изъ трехъ книгъ, изданныя под редакцією проф. О.А. Кистяковского. Київ, 1879. 1063 с.

4. Каторкін Р. А. Кримінально-правове забезпечення призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу в Україні у XX столітті. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць*. 2016.

5. Уголовный кодекс УССР с измен. и дополнениями по 1-ое ноября 1924 г. и с алфавитным указателем. Юридическое Издательство Наркомюста У.С.С.Р. Харьков, 1924. 73 с.

6. Кримінальний кодекс України 1960 року // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/para0612#o612>.

УДК 340.13:004.4

Маруженко Богдан Миколайович,
судовий експерт
відділу комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень
Київського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
МВС України

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ НОСІЇВ ДЛЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Загальний розвиток в юридичній діяльності – це постійне документування та збереження великого масиву даних, інформації в архівах як зазвичай в друкованому виді так вже і в сучасній ері в цифровому вигляді. На даний час в умовах сьогодення, відбувається постійна цифровізація інформації тобто її збереження та оцифровування, інакше кажучи переведення в електронний цифровий вигляд.

В даний час відбувається постійна цифровізація зокрема і в юридичній діяльності.

Цифрова трансформація – це глобальний і багатолітній тренд щодо зміни та модернізації, з якими зіштовхуються абсолютна більшість в останні десятиліття. Цифровізація наклала значний відбиток на юридичну діяльність, забезпечивши появу нових електронних ресурсів серед яких такі, як цифрові платформи, цифрові бібліотеки, технології інтернету та інших. Також відбувається постійний перехід до електронного документу обігу.

Цифровізація в своїй основі передбачає зберігання великого масиву даних, що є основним аспектом роботи з даними (інформації).

Відповідно до цього великий об'єм цифрової інформації потрібно зберігати та структурувати. Для цього в умовах цифрової трансформації та розвитку використовуються фізичні накопичувачі даних (інформації).

В ході цієї публікації хочемо виділити основні види носіїв інформації, нюанси щодо їх конструктивних особливостей та фізичних характеристик носіїв інформації. Також виділити слабкі та сильні сторони.

Сучасні об'єми електронної інформації є дуже великими, для їх збереження використовуються інформаційні носії. На основі яких в сучасному світі побудовані сервери де зосередженні великі об'єми інформації, системні блоки персональних комп'ютерів (СБПК, персональні комп'ютери), флеш накопичувачі.

Хочу зупинитися на фізичній конструкції носіїв інформації які знаходяться в вище вказаних системах. Пояснити зрозумілою мовою основи побудови інформаційних носіїв.

Отже накопичувачі – це запам'ятовуючі пристрої, призначені для тривалого (що не залежить від електроживлення) зберігання великих обсягів інформації. Ємність накопичувачів в сотні разів перевищує ємність оперативної пам'яті або взагалі необмежена, якщо мова йде про накопичувачі зі змінними носіями.

Є два основних конструктивних принципи побудови електронних носіїв в якому присутні рухомі частини та відсутні рухомі частини.

Перш за все хочу виділити накопичувачі на жорстких магнітних дисках (НЖМД) – це основний пристрій для довготривалого збереження великих об'ємів даних (інформації). Інші назви які зустрічаються: жорсткий диск, вінчестер, HDD (Hard Disk Drive).

Основна особливість накопичувача на жорстких магнітних дисках (НЖМД) є те що в основі своїй вони мають рухомі частини на відміну від твердо тільних накопичувачів (SSD).

Конструкція передбачає на зовнішній частині герметичного корпусу текстолітову плату, на якій розпаяні компоненти мікроконтролери мікросхеми та компоненти обв'язки, також роз'єм живлення та передачі типу SATA.

В середині герметичного корпусу знаходяться такі компоненти. Пластини магнітних дисків, на які відбувається запис інформації. Диски знаходяться на шпинделі, сервопривід коромисла, вісь обертання коромисла, коромисло, на

кінці коромисла – голівка читання запису.

Оскільки основна особливість запису на накопичувач на жорстких магнітних дисках (НЖМД) це швидкість обертання дисків – в наш час випускаються накопичувачі EIDE із частотою обертання 4500–7200 об/хв, і накопичувачі SCSI – 7500–10000 об/хв.

Також слід зазначити що за рахунок наявності фізично рухомих частин в накопичувачі на жорстких магнітних дисках (НЖМД) вони є більш вразливими для фізичного впливу тобто падінь ударів сильних магнітних полів. Ще варто зазначити, що за рахунок рухомих частин накопичувачі на жорстких магнітних дисках (НЖМД) створюють деякий шум.

Інший вид – це твердотільні накопичувачі на відміну від накопичувачів на жорстких магнітних дисках. Їхня конструкція передбачає те, що вони є безшумні та їх форм фактор передбачає відсутність рухомих частин.

Конструктивна особливість твердотільних накопичувачів передбачає те, що на текстолітовій платі розпайовано мікросхеми пам'яті з компонентами, що відповідають за працездатність твердотільного носія інформації.

При порівнянні з накопичувачами на жорстких магнітних дисках, то твердотільні накопичувачі є безшумні, оскільки в їх конструкції відсутні рухомі частини.

Це є дві основні структури, як фізично влаштовані інформаційні носії, в цифровому світі, який постійно розвивається.

УДК 351.355

Мідіна Анастасія Сергіївна,
аспірантка 4-го року навчання
Навчально-наукового інституту "Інституту державного управління"
Харківського національного університету
ім. В.Н. Каразіна,
старший лейтенант

Орел Оксана Вікторівна,

кандидат юридичних наук, доцент
начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України
полковник

РОЛЬ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НГУ В ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна перебуває в переломно-кризовому стані, що поєднує в собі правовий режим воєнного стану. Значну роль в цьому процесі відводиться потужностям кадрового потенціалу сил безпеки і оборони у цілому та Національної гвардії України зокрема. Адже виконання функцій по обороні нашої країни є пріоритетом національної політики держави.

Національна гвардія України, виконуючи стабілізаційні дії в зоні бойових дій, розкриває різноманітність вчинків серед особового складу, які носять як позитивний, так і негативний характер. З негативного боку – це багаточисельність фактів самовільного залишення військової частини, з позитивного боку – геройські вчинки окремих осіб. Даний досвід вказує на те, що кожен військовослужбовець обирає свій шлях, виходячи з внутрішніх переконань та правової культури. Вагому роль в цьому процесі відіграє бажання самореалізуватися.

Феномен самореалізація безпосередньо пов'язаний із розвитком, мотивацією та самовдосконаленням окремого військовослужбовця Національної гвардії України. Досягає своєї гармонії між внутрішнім "я" і зовнішнім світом [1].

Як зазначив у своїх працях К. Г. Юнг – засновник поняття "самореалізація", яке згодом стало центральним у гуманістичній психології, особливо у працях А. Маслоу та К. Роджерса – самореалізація – це процес розвитку, який інтегрує різні компоненти особистості та включає баланс між свідомими і несвідомими елементами, що веде до глибокого розуміння себе й тісного узгодження зі своєю справжньою природою.

При цьому, варто зазначити, що процес особистісного і професійного самовизначення кадрового потенціалу в цілому та військовослужбовця НГУ зокрема, є непростим, оскільки, з одного боку, існування у військовому середовищі висуває низку вимог до адаптації військовослужбовця в підрозділі, а з іншого – самореалізація тісно пов'язана з його унікальністю й неповторністю. Кожний військовослужбовець – унікальна особистість, чий життєвий шлях ніколи й нікому неможливо повторити [1].

Список використаних джерел:

1. Самореалізація людини: основні теорії. Психологер. URL: <https://psychologer.com.ua/samorealizatsiia/> (дата звернення: 20.09.2024).

УДК 343.353

Морквін Дмитро Анатолійович,
доктор філософії в галузі права,
начальник науково-дослідної лабораторії правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України
Національної академії Національної гвардії України,
підполковник

Данильченко Олександр Анатолійович,
доктор філософії
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
підполковник

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ, ЩО МАЮТЬ ГРИФ ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ

Питання забезпечення академічної доброчесності поступово вирішується на законодавчому рівні в Україні. Зазначимо лише окремі елементи цього передбачені у нормативно-правових актах.

По перше, надано поняття "академічна доброчесність" у ст. 42 Закону

України "Про освіту", де зазначено, що це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

По друге, пп. 1 п. 2 ст. 53 Закону України "Про авторське право і суміжні права" визначено, що плагіат – це опублікування твору або його частини у незмінному або видозміненому вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору [2]. Поняття ж академічного плагіату визначено у вже зазначеному Законі України "Про освіту".

Також зазначимо, що у нормативно-правових актах передбачені і питання контролю щодо недопущення порушення вимог академічної доброчесності. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 передбачено, що "заклад забезпечує створення необхідних умов для проведення разовою радою перевірки дотримання здобувачем академічної доброчесності" [3]. Як правило, це вирішується шляхом використання програмних засобів щодо перевірки на плагіат, одним з яких є сервіс "Unicheck", але можуть використовуватися і інші.

Однак, залишається невирішеною проблемою виявлення плагіату та порушення інших вимог до академічної доброчесності у наукових працях, що містять гриф обмеження доступу. Зважаючи, що таких праць досить багато, а програмних засобів перевірки їх на плагіат не існує, можна запропонувати наступні шляхи вирішення цього питання.

Отже, потребує створення необхідний програмний продукт, який перевірятиме роботи, що містять гриф обмеження доступу. Такий програмний продукт повинен відповідати вимогам наступних нормативно-правових актів:

1. Закону України "Про державну таємницю" [4].

2. Закону України "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах" [5].

3. Постанові Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373 "Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах" [6].

Також, у зазначеному програмному продукті повинні бути забезпеченні вимоги щодо створення комплексної системи захисту інформації (КСЗІ) із підтвердженою відповідністю відповідно до Порад (рекомендацій) щодо створення КСЗІ в ІКС, які використовуються для надання послуг доступу до мережі Інтернет [7].

Зазначений програмний продукт зможе бути запроваджений на рівні підзаконних нормативно-правових актів Міністерством освіти і науки України та Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, як у самих цих органах, так і у подальшому, в закладах вищої освіти, що сприятиме дотриманню академічної доброчесності.

Отже, проблема забезпечення академічної доброчесності у наукових працях, що містять гриф обмеження доступу на сьогодні існує, але є відповідні засоби, які повинні бути закріплені на законодавчому рівні, імplementовані відповідними органами і використанні у відповідних програмних продуктах для вирішення зазначених прогалин у забезпеченні академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 15.11.2024).

2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення 15.11.2024).

3. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії : постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2024).

4. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення 15.11.2024).

5. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 15.11.2024).

6. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах : постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2024).

7. Поради (рекомендації) щодо створення КСЗІ в ІКС, які використовуються для надання послуг доступу до мережі Інтернет. URL : <https://cip.gov.ua/ua/news/poradi-rekomendaciyi-shodo-stvorenniya-kszi-v-its-yaki-vikoristovuyutsya-dlya-nadannya-poslug-dostupu-do-merezhi-internet> (дата звернення 15.11.2024).

УДК 159.99:340.13

Онищук Крістіна Іванівна,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії Національної гвардії України,
лейтенант

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ СПЕЦИФІКИ**

В умовах воєнного стану актуальність питання психологічного забезпечення особового складу Національної гвардії України (далі – НГУ) важко переоцінити. Постійний психологічний супровід військовослужбовців є важливою умовою підтримки їхньої емоційної стійкості та готовності до виконання бойових завдань. Ефективне здійснення цієї підтримки потребує чіткого правового регулювання, адже, як зазначає І. І. Приходько, відсутність науково обґрунтованої бази не дозволяє розробити адекватну програму психологічного супроводу службово-бойової діяльності [0]. У цьому контексті важливим кроком стало оновлення нормативної бази, яка регулює діяльність військових психологів НГУ.

Наказ Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) України "Про внесення змін до Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України" від 09.09.2024 № 616 [0] представляє важливий крок у вдосконаленні правової бази, яка визначає професійну діяльність психологів НГУ. Зміни внесені відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" [0]. Оновлене положення уточнює завдання, права та обов'язки фахівців-психологів, деталізуючи їхню функціональну роль у військовій структурі та визначаючи нові аспекти професійної специфіки.

Пропонуємо стислий огляд розділів Положення про психологічне забезпечення в НГУ (в редакції наказу МВС України від 09 вересня 2024 року № 616):

1. *Загальні положення.* Визначає основи психологічного забезпечення в Національній гвардії України, охоплюючи суб'єктів й об'єкти психологічного забезпечення, а також новий розподіл напрямів роботи, таких як: професійно-психологічний відбір, психологічне вивчення, професійно-психологічна підготовка, психологічний супровід, психопрофілактика та реабілітація. Були введені нові терміни (бойова психічна травма, бойовий стрес, супервізія тощо). Додано напрям психологічного вивчення та деталізовано завдання

психологічного забезпечення, включаючи роботу з військовослужбовцями різних категорій, контроль бойового стресу, супровід звільнених із полону та поранених, дослідження соціально-психологічного клімату.

2. Організаційна структура психологічної служби НГУ та загальний порядок її діяльності. Розділ присвячений організаційній структурі психологічної служби НГУ, а також вимогам до посадових осіб цієї структури. Визначаються підпорядкованість керівників, обов'язки щодо організації психологічної роботи, вимоги до освіти та досвіду психологів і керівників, а також зазначається заборона залучення психологів до нецільових завдань. Конкретизуються вимоги до категорії поліграфологів і центрів оперативно-психологічного забезпечення, що передбачає ширше коло завдань. Регулюється координація діяльності керівництва через структурні підрозділи Головного управління НГУ. Була деталізована необхідність проходження курсів підвищення кваліфікації для начальників центрів психологічного забезпечення. Включено необхідність залучення психологів до комісій у випадках розслідувань з питань дискримінації чи насильства, що є нововведенням. Передбачена можливість залучення психологів з інших установ, якщо їхня діяльність координується відповідно до завдань НГУ.

3. Професійно-психологічний відбір закріплює організацію та керівництво відбором за відділом психологічного забезпечення Головного управління НГУ та психологами військових частин. Відбір охоплює кандидатів на службу за контрактом, керівні посади, навчання, службу в резерві та міжнародні операції. Строк дії висновків відбору визначено на 6 місяців. Положення детально регламентує умови використання поліграфа, вимагаючи дотримання відповідної Інструкції МВС України від 2017 року [0].

4. Психологічне вивчення військовослужбовців вводить нові підходи до адаптації, діагностики та прогнозування поведінки в бойових умовах. Було виокремлене психологічне вивчення як етап, що включає діагностику та

підготовку рекомендацій для командирів щодо раціонального використання професійних та особистісних якостей військовослужбовців. Зазначені методи включають соціально-психологічне вивчення та психофізіологічне тестування. Введено обов'язкове психологічне вивчення такої категорії як військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації в особливий період.

5. Професійно-психологічна підготовка зосереджена на навчанні особового складу знань і навичок щодо психофізіологічних процесів, які відбуваються в стресових умовах, таких як небезпека та загроза життю. Визначено основні завдання підготовки: розвиток стійкості до психотравмувальних факторів, формування згуртованості колективу, навчання саморегуляції, запобігання психологічним травмам та підтримка адаптації до екстремальних умов. Форми проведення занять не деталізуються, але підготовка має проводитись по підрозділах під керівництвом суб'єктів психологічного забезпечення, із можливим залученням інших осіб, таких як заступники командирів, медичні фахівці та консультанти за принципом «рівний-рівному». Відповідальність за організацію підготовки покладена на командувача НГУ.

6. Психологічний супровід виконання завдань за призначенням описує завдання психологічної підтримки особового складу НГУ на всіх етапах виконання службових обов'язків. Основна увага приділяється оцінці психологічної готовності військовослужбовців та моніторингу їхнього психічного стану, зокрема, в екстремальних умовах. У межах супроводу також вивчається соціально-психологічний клімат у підрозділах, командирам надаються рекомендації з управління бойовим стресом і регулювання навантаження. Встановлено необхідність захисту від інформаційно-психологічних впливів, таких як дезінформація. Передбачено роботу над психологічною резильєнтністю, профілактикою суїцидальної поведінки та

соціально-психологічне консультування командирів щодо згуртованості колективу та стилю керівництва.

7. Психопрофілактика, психологічна допомога та реабілітація. Було розкрито ключові аспекти психопрофілактики та системи психологічної допомоги військовослужбовцям НГУ, яка поділяється на три основні рівні допомоги: первинна психологічна допомога (самодопомога), спеціалізована допомога та психологічна реабілітація. Основними принципами надання допомоги є невідкладність, гуманність, системність, конфіденційність, координація зусиль командного складу та диференційованість. Одним із важливих аспектів є робота з групами посиленої психологічної уваги (ГППУ), до яких включають військовослужбовців, що потребують інтенсивної психологічної допомоги. Для членів сімей військовослужбовців передбачено заходи зі стабілізації психоемоційного стану, однак тільки за їхнім зверненням.

8. Психологічне забезпечення в умовах особливого періоду уточнює організацію психологічної підтримки в екстремальних (бойових) умовах. Для забезпечення виконання завдань психологічного супроводу створюються мобільні групи психологічної підтримки та групи контролю бойового стресу для оперативної допомоги на місці. Приділяється увага формуванню навичок самодопомоги та допомоги «рівний-рівному». Оцінка психологічної готовності підрозділів проводиться під час бойового злагодження. Групи контролю бойового стресу діагностують психоемоційний стан військовослужбовців і надають допомогу, включаючи клопотання про їх евакуацію в безпечні райони для реабілітації [0]. Після виконання бойових завдань обов'язково проводиться психологічна декомпресія та заходи відновлення боєздатності.

Наказ МВС України № 616, що запроваджує оновлене Положення про психологічне забезпечення НГУ [2], демонструє низку ключових переваг, які мають значний соціально-психологічний вплив на професійну діяльність військових психологів, враховуючи специфіку їхніх завдань у НГУ, а саме:

- чітка структурованість, деталізація процедур, термінів і понять сприяє кращому розумінню завдань і пріоритетів психологічного забезпечення;
- виділення окремих напрямів роботи (наприклад, психологічне вивчення та психологічне забезпечення в умовах особливого періоду) дозволяє уникнути розмиття функцій та надає чіткі вказівки для дій, що забезпечує психологам ясність і конкретність в оцінці психічного стану особового складу, адаптуючи діяльність до специфіки умов і ризиків військової служби;
- інтеграція сучасних технологій підвищує точність і ефективність діагностичних процедур, зменшуючи суб'єктивність в результатах;
- вдосконалення профілактичної діяльності та запобігання кризовим станам, що дозволяє своєчасно виявляти ознаки психічного перенапруження та розвитку негативних психічних станів;
- розширення завдань з акцентом на превентивні заходи, що є особливо важливим для уникнення розвитку професійної деформації та вигорання;
- зміни в організаційній структурі сприяють спрощенню ієрархії підпорядкування, що дозволяє швидше реагувати на ситуації, залучаючи фахівців;
- акцент на реабілітаційні заходи після отримання поранень або звільнення з полону значно зміцнює підтримку військовослужбовців найбільш вразливих категорій, це дозволяє психологам виділяти пріоритетні напрями діяльності;
- впровадження нових механізмів психологічного супроводу, адаптованих до складних умов, зменшує бюрократичне навантаження на офіцерів психологічних служб;
- більша гнучкість у кадровому забезпеченні та координації заходів, такі як можливість залучати психологів із зовнішніх установ, дозволяє вирішувати ситуації дефіциту кадрів або спеціалізації, надаючи психологам НГУ додаткову підтримку та ресурси для оптимального виконання завдань.

Все вищезазначене значно впливає на професійну специфіку діяльності військових психологів. Оновлення правового забезпечення робить професію військового психолога більш комплексною та вимогливою, збагачуючи її новими обов'язками та методологією. Водночас, ці зміни можуть зменшити психологічне навантаження на фахівців завдяки чіткому розподілу завдань, доступу до сучасних інструментів та підтримці у вигляді підвищення кваліфікації та супервізій. Загалом, проаналізований у цій публікації документ формує сприятливі умови для підвищення престижу професії військового психолога, оскільки демонструє значущість їх діяльності у структурі НГУ та забезпечує більш формалізовані процедури й стандарти роботи.

Список використаних джерел:

1. Приходько І. І. Діагностика психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності: посібник. Харків: НАНГУ, 2017. 76 с.
2. Про внесення змін до Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09 вересня 2024 року № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1543-24#Text>.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав військовослужбовців та поліцейських на соціальний захист: Закон України від 21 березня 2024 року № 3621-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2024. № 22. Ст. 196.
4. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13 листопада 2017 року № 920. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text>.
5. Про внесення змін до Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ України від

23 травня 2024 року № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-17#Text>.

УДК 342.951:351.743(477)

Полтавський Едуард Михайлович,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Лофіцька Марія Андріївна,

курсантка 113 навчальної групи гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
солдат

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИНАХ НГУ

В умовах російсько-української війни та інших збройних конфліктів зростає роль ефективного управління людськими ресурсами. Національна гвардія України, як один з основних елементів державної безпеки та сектору оборони держави, виконує завдання з захисту територіальної цілісності та суверенітету України, охорони громадського порядку. Ефективна робота керівників з управління персоналом в умовах війни вимагає чітких нормативно-правових механізмів, які б регламентували усі аспекти роботи з кадрами – від мобілізації до психологічної підтримки особового складу.

Сучасна нормативно-правова база діяльності керівників з управління персоналом потребує удосконалення для адаптації до нових викликів, зокрема в частині забезпечення швидкої реакції на динамічні зміни оперативної обстановки, розвитку систем мотивації, професійної підготовки та підтримки бойового духу військовослужбовців. Ситуація вимагає посилення правової визначеності обов'язків і повноважень керівників кадрових служб, підвищення їхньої компетентності в питаннях психологічної підтримки, морально-етичного

виховання та забезпечення адаптації військових до поствоєнного життя.

Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення низки взаємопов'язаних завдань, а саме:

- дослідити поняття та функції Національної гвардії України як військового формування з правоохоронними функціями;
- розглянути сучасний стан нормативно-правового забезпечення діяльності керівників управління персоналом;
- проаналізувати можливі недоліки нормативно-правового забезпечення у цьому напрямку;
- дослідити закордонні нормативно-правові акти щодо управління персоналом у військовій сфері;
- розробити рекомендації для вдосконалення нормативно-правового забезпечення кадрової роботи в секторі безпеки та оборони України.

Проблемою нормативно-правового забезпечення діяльності керівників управління персоналом у НГУ є недостатня адаптивність нормативних актів до швидкоплинних умов сучасної війни, що вимагають гнучкого підходу до кадрової політики. У більшості нормативно-правових актів не відображено специфіку управління персоналом у зоні бойових дій або в умовах кризових ситуацій, де важливо оперативно ухвалювати рішення стосовно ротації, психологічної підтримки та підготовки військовослужбовців до виконання особливих завдань. Крім того, відсутність чіткого регламенту щодо управління персоналом в екстремальних умовах може знижувати ефективність кадрової роботи, оскільки керівникам доводиться керуватися загальними положеннями, які не враховують реалії військових дій.

Важливим є розвиток сучасних стандартів морально-психологічної підготовки та управління стресом серед військовослужбовців. На даний час нормативні документи приділяють цьому питанню недостатньо уваги, а керівникам управління персоналом доводиться забезпечувати психологічну

підтримку в умовах бойових дій без належного інструментарію та регламенту. Крім того, морально-психологічне забезпечення часто залишається на рівні загальних рекомендацій, що ускладнює його реалізацію в умовах військових операцій і не сприяє формуванню системного підходу до підтримки психологічного здоров'я особового складу.

Складовими сучасного управління персоналом у військовій сфері є кадровий менеджмент централізованого типу, централізоване управління кар'єрою військовослужбовців або кадрове забезпечення, які зорієнтовані на надання можливості кожному військовослужбовцю реалізувати свій потенціал та бачити перспективи свого подальшого кар'єрного росту. Діяльність кадрових органів на сьогодні вимагає спрямованості на створення кардинально нової системи кадрового забезпечення, наближеності до конкретного військовослужбовця, усебічного вивчення не тільки його службової діяльності та досягнень, а й сімейних та соціальних аспектів.

Для вдосконалення нормативно-правового забезпечення необхідне вирішення проблеми недостатньої адаптивності чинних законодавчих актів до вимог воєнного часу та сучасних викликів безпеки. Важливою складовою є подальше комплексне вдосконалення нормативного регулювання соціального та психологічного забезпечення військовослужбовців. В умовах війни особливого значення набуває необхідність розробки механізмів адаптації та підтримки військовослужбовців, які повертаються із зони бойових дій, заходи для підвищення прозорості та чіткості процесу ротації та підготовки кадрів. Сучасна нормативно-правова база недостатньо регламентує питання організації ротації кадрів під час активної фази бойових дій. Створення чіткої нормативної бази для управління ротацією та забезпечення прозорості цього процесу дозволить ефективніше планувати ротаційні цикли та розподіляти ресурси для уникнення надмірного навантаження на особовий склад.

УДК 343.1

Приходько Юрій Павлович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ 3D ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ СИТУАЦІЇ ЗА ФАКТАМИ АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ЧИ РАКЕТНОГО ОБСТРІЛУ

Огляд місця події за фактом артилерійського або ракетного обстрілу є найбільш складним видом слідчого огляду і являє собою завжди важливу та невідкладну слідчу (розшукову) дію. Від якісно проведеного огляду місця артилерійського або ракетного обстрілу залежить успіх усього розслідування даної категорії злочинів. Дана слідча (розшукова) дія є одним з найважливіших джерел об'єктивної інформації про подію злочину, матеріальні сліди і осіб, які його вчинили. Зволікання з її проведенням може призвести до втрати матеріальних слідів, предмети, що мають відношення до події можуть бути перенесені, видозмінені тощо.

Слід зазначити, що до особливостей огляду місця артилерійського або ракетного обстрілу (вибухів) відносяться:

- дотримання заходів безпеки в умовах можливих повторних вибухів, додаткових вибухових пристроїв і легкозаймистих речовин, обвалів, пожеж;
- велика площа обстеження та кількість слідів, у тому числі фрагментів вибухових пристроїв, що обумовлені відстанню розльоту осколків та інших елементів вибухового пристрою, предметів навколишньої обстановки, дією ударної хвилі, що можуть становити сотні метрів;
- проведення аварійно-рятувальних робіт та забезпечення при цьому зберігання слідів злочину;
- дотримання заходів безпеки при виявленні, огляді, вилученні, транспортуванні та зберіганні вилучених вибухонебезпечних речових доказів.

Ефективність збирання інформації про вчинення обстрілів російськими збройними формуваннями та подальше розслідування таких злочинів у більшості випадків залежить від професійно організованого огляду місця події – слідчої (розшукової) дії, яка має певну специфіку в цій категорії кримінальних правопорушень. Сукупність інформації отриманої під час огляду за допомогою засобів, технологій та методів криміналістичної техніки, має не лише важливе доказове значення, а й допомагає у встановленні учасників злочину, а також є ключовим елементом у системі доказів до Міжнародного кримінального суду.

Світова слідча та експертна практика, особливо це стосується країн Європейського союзу, США, Канади, вказує на те, що звичайні методи збирання та документування інформації є недостатніми і малоефективними. Тому, враховуючи стрімкий розвиток сучасних технологій увесь світ переходить до використання методів діджиталізації інформації (англ. digitalization – переведення інформації в цифрову форму). Одним із таких методів є 3D-моделювання.

3D-моделювання передбачає на первинному етапі використання пристроїв тримірного сканування ділянки місцевості або предмета (предметів). 3D-сканування – це інноваційний процес, який дозволяє моделювати реальну картину обстановки події з високим ступенем деталізації, отримувати інформацію про поверхні, форми, кольори об'єкта в комп'ютерному, математичному, а також цифровому вигляді.

При застосуванні 3D сканування криміналістично значущої інформації на місці події за фактом артилерійського або ракетного обстрілу може здійснюватися як з використанням цифрових фотокамер, тобто фотограметричним методом судової фотозйомки, так із застосуванням спеціальних контактних і безконтактних 3D сканерів.

Після етапу сканування відбувається обробка інформації за допомогою

комп'ютерних програм, що в подальшому дає змогу працювати з файлами за допомогою спеціального програмного забезпечення цифрових інтерактивних додатків. Особливість використання 3D технологій дає можливість здійснювати реконструкцію пошкодженого об'єкта, зробити реверсне (зворотне) моделювання об'єктів для порівняльної стадії експертизи, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у певній ситуації (ситуативне моделювання) та друкувати конкретні прототипи знарядь чи інших об'єктів які є носіями важливої інформації.

Які переваги і потенційні можливості 3D технологій при розслідуванні злочинів пов'язаних із артилерійськими або ракетними обстрілами (вибухами)? Це, зокрема:

- створення 3D моделей дає змогу перемістити учасників кримінального провадження у віртуальне інтерактивне середовище (віртуальну реальність), побачити детальну обстановку місця події, оглядати об'єкти у різних проекціях, проводити метричний аналіз місця злочину із достатньою точністю;

- цифрові копії фізичних об'єктів дають змогу отримати точну інформацію про форму, розмір, контури, пропорції, зовнішній вигляд конкретних об'єктів (вирви, руйнування будівель і споруд, рештки ракет, осколочні елементи артилерійських боєприпасів, тіла загиблих);

- результати 3D сканування приміщення чи місцевості дозволяють виготовити ілюстративний матеріал та 2D схеми які можуть слугувати додатками до протоколу огляду і є значно кращої якості, аніж ті, які складає криміналіст власноруч;

- 3D технології у поєднанні із застосуванням БПЛА (дронів) дають можливості для картування місцевості, фіксації важливої інформації на великих відкритих ділянках, де зосереджено значну кількість слідів (наприклад, фіксація руйнувань інфраструктури, житлових об'єктів) внаслідок ракетних чи артилерійських обстрілів під час вчинення воєнних злочинів;

– реверсне проектування сканованого об'єкта дає змогу проводити ідентифікаційні та класифікаційні судово-вибухотехнічні експертизи;

– 3D сканування та 3D реконструкція дають змогу аналізувати траєкторію польоту снаряду або ракети, а також встановлювати напрямок та кут пострілу.

Враховуючи переваги 3D технологій для широкого їх впровадження в правоохоронну діяльність, існує не мало проблемних питань які полягають в наступному: по-перше, це висока ціна приладів сканування; по-друге, придбання програм для обробки сканованої інформації; по-третє, підготовка фахівців для роботи з 3D технологіями.

Отже, незважаючи на труднощі, які існують на сьогоднішній день і дивлячись з перспективою в завтрашній день, на нашу думку, необхідно вже зараз накопичувати графічний матеріал для подальшої його обробки з використанням 3D технологій. Тобто, проводити фотографування місця події і об'єктів, виявлених під час огляду звичайним способом, які в подальшому можуть бути опрацьовані методами 3D моделювання.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко В. В. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Харків, 2020. С. 165–167. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200619/article/view/korniienko.

2. Франчук В. В. 3D-технології в медицині та судово-медичній практиці: сучасний стан і перспективи впровадження. *Судово-медична експертиза*. 2022;1:35-9. doi: 10.24061/2707-8728.1.2022.5.

3. Терешкевич А. І. Застосування методу 3D-сканування об'єктів в Експертній службі МВС України. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 2. С. 158–160.

4. Дуфенюк О. М. Майбутнє 3D криміналістики: інновації, які змінюють практику досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/380310311_

the_future_of_3d_forensic_science_innovations_that_change_the_practice_of_pre-trial_investigation.

5. Дуфенюк О., Ковальська М. Новітні технології у практиці досудового розслідування на прикладі використання 3D сканерів та смартфонів при огляді місця події. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 302–305.

УДК 355

Проказюк Михайло Анатолійович,
слухач 764 навчальної групи оперативного факультету
Національної академії Національної гвардії України
майор

Орел Оксана Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент
начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України
полковник

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВОЇ ТА МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ, СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НГУ

Морально-психологічне забезпечення є одним із ключових питань, яке вирішуються командирами всіх рівнів, їх заступниками, органами військового управління та іншими службовими особами, які займаються роботою з персоналом як у Збройних Силах України, так і Національній гвардії України. Підтвердження вагомості цього аспекту спостерігається при зверненні до бойових статутів та настанов силових структур, адже МПЗ – це самостійна категорія, що органічно інтегрується в загальну систему забезпечення застосування військ.

Повномасштабне вторгнення на територію України з боку Російської Федерації показало важливість і необхідність глибокого осмислення питань морально-психологічного забезпечення під час застосування сектору безпеки і оборони у цілому та Національній гвардії України зокрема. Оскільки на основі

наукових досліджень та практичного досвіду можна розробити ефективну модель морально-психологічного забезпечення, яка сприятиме підвищенню боєздатності та морального стану військових формувань [1]

Метою дослідження є розкриття сучасного стану правового забезпечення МПЗ в Національній гвардії України, а також світового досвіду, який може бути застосований в Україні.

Так, сучасний стан правового забезпечення МПЗ у Національній гвардії України характеризується постійними змінами та адаптацією до нових умов військової служби, зокрема в умовах війни. Адже за своєю природою є досить гнучким, передбачає створення правової основи для підтримки морального стану та психологічної стійкості особового складу, що є критично важливим для ефективності виконання бойових завдань та забезпечення національної безпеки.

Ключовими елементами правового забезпечення МПЗ у НГУ є:

1. Нормативно-правова база (правове забезпечення МПЗ у НГУ здійснюється через систему законів, підзаконних актів та внутрішніх нормативних документів). Основними джерелами є:

– Конституція України та Закон України "Про Національну гвардію України", які визначають основні принципи функціонування НГУ;

– законодавчі акти, що регулюють діяльність силових структур, включаючи закони щодо оборони та національної безпеки;

– бойові статuti та настанови, які визначають вимоги до морально-психологічного забезпечення особового складу в НГУ;

– Інструкції та методичні матеріали для психологів та офіцерів з роботи з персоналом, що визначають практичні заходи для підтримки морального стану особового складу.

2. Військові статuti та настанови: Військові статuti, зокрема Статут внутрішньої служби НГУ та Бойові статuti, накази, директиви, містять норми,

що безпосередньо стосуються морально-психологічного забезпечення. Це включає організацію роботи з особовим складом (персоналом) психологічної підтримки військовослужбовців, вирішення конфліктних ситуацій, управління стресом та боротьбу з психологічними навантаженнями під час бойових дій.

3. Оцінка та корекція морально-психологічного клімату. Для забезпечення високого морального духу особового складу в НГУ застосовуються різноманітні правові механізми, які включають систему контролю за морально-психологічним станом військовослужбовців. Це також включає проведення моніторингу та оцінки морально-психологічного клімату в підрозділах, що дозволяє вчасно реагувати на потенційні проблеми та коригувати плани з психологічної підтримки.

4. Соціально-психологічна адаптація після участі в бойових діях. Для військовослужбовців, які повертаються з зони бойових дій, у правовому забезпеченні передбачено механізми реабілітації та адаптації, включаючи психологічну допомогу, консультації та соціальну підтримку. Це допомагає зменшити ризики посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та сприяє поверненню військовослужбовців до нормального функціонування в мирному житті.

5. Підвищення правової обізнаності особового складу (відносно прав і обов'язків, що здійснюється через проведення лекцій, тренінгів тощо).

Окреслене свідчить, що правове забезпечення МПЗ у Національній гвардії України є важливою складовою частиною загальної системи забезпечення боєздатності військ. Однак для підвищення ефективності цього забезпечення необхідно продовжувати удосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня підготовки фахівців і вдосконалення процедур соціально-психологічної підтримки військовослужбовців.

Основні проблеми правового забезпечення морально-психологічного забезпечення:

– недостатня координація нормативно-правової бази. Законодавчі акти, які регулюють МПЗ, часто мають загальний характер і не містять чітких механізмів їхнього впровадження. Це створює прогалини в організації роботи.

– відсутність стандартів надання психологічної допомоги. На сьогодні в Україні немає єдиних протоколів екстреної психологічної підтримки для військових. Психологи підрозділів часто працюють на основі власного досвіду, а не уніфікованих методик.

– обмежені ресурси. Недостатнє фінансування ускладнює роботу з психологічної підтримки: психологів і капеланів у підрозділах НГУ катастрофічно не вистачає, а ті, хто працює, виконують надмірний обсяг завдань.

– проблеми інтеграції мобілізованих. Швидка мобілізація особового складу без належного морально-психологічного підґрунтя створює ризик зниження ефективності їхньої роботи в умовах бойових дій.

– недостатній рівень підготовки.. Система навчання та підготовки потребує оновлення та адаптації до нових реалій війни. А також інтеграції програм навчання країн-союзників НАТО.

– стресові умови бойових дій. Тривалі бойові дії та постійні стресові навантаження на особовий склад можуть призводити до значних психологічних проблем, таких як вигорання, депресії або ПТСР, що ставить перед правовим забезпеченням додаткові виклики.

– проблеми з реабілітацією. Невідповідність або обмеженість правових механізмів реабілітації військовослужбовців після бойових дій може затрудняти їх адаптацію до мирного життя та соціальну реабілітацію.

Шляхи вирішення проблемних питань:

– створення системи стандартизації психологічної допомоги (впровадження уніфікованих протоколів надання психологічної підтримки, як у цивільному, так і у військовому секторі. Розробити стандарти екстреної

допомоги для військових та методики реабілітації після бойових дій);

- підготовка мобілізованих (розробити короткотермінові інтенсивні програми морально-психологічної забезпечення для мобілізованих. Такі тренінги можуть включати управління стресом, розвиток емоційної стійкості та основи командної роботи);

- посилення роботи з сім'ями військових (підтримка сімей військовослужбовців через консультаційні центри, освітні програми та створення спільнот підтримки. Це сприятиме зменшенню психологічного навантаження на особовий склад);

- залучення громадських організацій та волонтерів (інтеграція громадського сектору в процеси МПЗ. Наприклад, співпраця з волонтерськими організаціями, які спеціалізуються на реабілітації військових та психологічній допомозі);

- інтеграція міжнародного досвіду. (використання найкращих практик НАТО та Ізраїлю шляхом залучення іноземних експертів для проведення тренінгів та обміну досвідом);

- необхідно створити єдину систему нормативних документів, які регламентуватимуть заходи МПЗ на всіх рівнях, починаючи з мобілізаційної підготовки (враховуючи умови війни) враховуючи поняття взаємосумісності, одні єдині документи та їх формат для всіх силових структур;

- розширення присутності психологів (штату) у військових частинах, включаючи введення посад психологів у підрозділах (ротних, батальйонних ланок), а також на впровадження сучасних технологій, як-от дистанційна психологічна підтримка та супровід в режимі онлайн;

- створити спеціальні програми адаптації для мобілізованих військових. Це можуть бути як інтенсивні психологічні тренінги, так і групи підтримки для їхньої інтеграції в підрозділи. Враховуючи індивідуальні особливості кожного новобранця.

У той же час, вивчення світового досвіду може слугувати потенціалом для України. Розглянемо його детальніше.

1. Досвід НАТО. Армії НАТО вже тривалий час активно працюють над удосконаленням МПЗ. Наприклад, вони запровадили чіткі інструкції з управління стресом і реабілітації військових. Серед найвідоміших є "Mental Health and Resilience Guidelines", які допомагають розробляти програми підтримки на різних рівнях – від індивідуальної допомоги до стратегічного управління моральним станом підрозділів [5].

2. Модель Ізраїлю. Ізраїльські збройні сили акцентують увагу на роботі з сім'ями військових, короткотермінових психологічних тренінгах перед бойовими завданнями, а також постійній підтримці ветеранів [6].

3. Адаптація для України. Україна може запровадити уніфіковані протоколи роботи психологів, розроблені на основі досвіду НАТО. Важливо також більше залучати громадські та волонтерські організації до реалізації програм підтримки сімей військових і реабілітації.

4. Розширення роботи з сім'ями. Соціальний і правовий захист сімей військовослужбовців повинен бути пріоритетом. Потрібно забезпечити пільгові програми для дітей військових і створити окремі психологічні центри для членів родин.

5. Посилена робота над підвищенням престижності проходження служби, не лише на інформаційному полі, але у інших секторах, як і у правовому полі (військовослужбовці та члени їх сімей мають бути захищені законом) так і в соціальному полі.

Таким чином, морально-психологічне забезпечення – це не просто додатковий елемент роботи Національної гвардії, а фундаментальна складова її ефективності. Сучасні виклики вимагають не лише вдосконалення чинного законодавства, але й активного запозичення світового досвіду, адаптованого до наших реалій. Запропоновані зміни сприятимуть підвищенню бойової

готовності та соціальній підтримці тих, хто щодня боронить нашу країну.

Список використаних джерел:

1. Стасюк В. В. (ред.). Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України. Частина I. Підручник НУОУ : кафедра морально-психологічного забезпечення діяльності військ. URL : https://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_1657.pdf (дата звернення: 30.10.2024).
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
3. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03. 2014 №876-VII [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Верховної ради України. Режим доступу: URL : <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2024).
4. Методичні матеріали для психологів та офіцерів з роботи з персоналом (підготовлені Міністерством оборони України). URL : https://www.mil.gov.ua/content/social_adaptation/psychological_preparation/recomend_pcuvol_pidgotovka_2013.pdf (дата звернення: 30.10.2024).
5. NATO's Mental Health and Resilience Guidelines. URL : https://www.coemed.org/files/stanags/03_AMEDP/AMedP-8.6_EDB_V1_E_2564.pdf (дата звернення: 30.10.2024).
6. Шилов А. Г., Гершун М. І. Досвід Ізраїлю в сфері морально-психологічного забезпечення *Міжрегіональна академія управління персоналом*. С.11-15.

УДК 343.8

Пузирний Вячеслав Феодосійович,
доктор юридичних наук, професор,
проректор з освітньо-наукової роботи
Пенітенціарної академії України

Боднар Ігор Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри тактико-спеціальної підготовки

Пенітенціарної академії України,
полковник внутрішньої служби

СКЛАДОВІ БЕЗПЕКИ В УСТАНОВІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Сучасні вимоги міжнародної спільноти розвинутих країн світу приділяють велику увагу питанням щодо створення безпечного середовища в установах виконання покарань. Так основний документ Ради Європи у сфері захисту прав засуджених «Європейські пенітенціарні правила» передбачає, що порядок в установі виконання покарань повинен підтримуватися з урахуванням вимог безпеки, охорони та дисципліни, а також забезпечення нормальних умов життя, що поважають людську гідність. У свою чергу безпека повинна забезпечуватись фізичними бар'єрами та іншими технічними засобами та повинна доповнюватись динамічною безпекою, що забезпечується пильним персоналом, який знає ув'язнених (в цьому документі використовується термін ув'язнені який охоплює і засуджених і осіб, щодо яких застосований запобіжний захід у виді тримання під вартою), які перебувають під їх контролем.

З цією метою якнайшвидше після прийняття до установи ув'язнені повинні бути обстежені, щоб визначити, чи вони становлять загрозу безпеці для інших ув'язнених, тюремного персоналу або інших осіб, які працюють у в'язниці або відвідують її, чи можуть вони завдати собі шкоди. Повинні бути встановлені процедури, які забезпечують безпеку ув'язнених, тюремного персоналу та всіх відвідувачів та зводять до мінімуму ризик насильства та інших подій, які можуть загрожувати безпеці [1].

З метою реалізації цього завдання пенітенціарною практикою розвинутих країн світу було розроблено трьохступеневу систему безпеки в установах виконання покарань: фізичну, процедурну та динамічну.

Елементи фізичного безпеки передбачають особливості будівництва установ виконання покарань з урахуванням можливості здійснення належної

охорони та нагляду за засудженими, можливість забезпечення належного рівня безпеки як засуджених, так і інших осіб, зменшення рівня впливу криміногенно-зараженого середовища на засуджених. До даного елементу також слід віднести обладнання установ виконання покарань з метою роздільного тримання різних категорій засуджених та їх локалізації. Іншими словами це обладнання установ виконання покарань інженерно-технічними засобами охорони та нагляду, призначені для посилення надійності охорони об'єктів, ізоляції засуджених та нагляду за ними, а також для інженерно-технічного забезпечення інших завдань, які виконують відділи нагляду і безпеки, режиму та охорони установ виконання покарань.

Фізична безпека передбачає використання декількох кількох рівнів систем охорони та нагляду, які тісно взаємопов'язані між собою. Ці системи повинні враховуватись ще на етапі проектування. А це означає будівництво нових, сучасних установ виконання покарань. В свою чергу розвинуті країни світу приділяють саме цьому елементу значну увагу. Вони закривають старі тюрми і будують нові, так як вважають що перебудова старих тюрем до нових стандартів буде коштувати значно більше, ніж будівництво нових установ виконання покарань.

Наступний елемент безпеки в установах виконання – це процедурна безпека, яка передбачає створення системи нормативно-правового забезпечення процесу виконання та відбування покарання, проведення превентивних заходів по недопущенню порушення режиму в установах виконання покарань, забезпечення порядку ізоляції засуджених, перепускного режиму, тощо. Дане питання хоч і врегульоване значною кількістю законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, проте воно залишається актуальним і сьогодні особливо щодо визначення умов тримання засуджених та ув'язнених, застосування до них умовно-дострокового звільнення від відбування покарань [2; 3].

Остання складова безпеки в установах виконання покарань – динамічна безпека. Даному питанню на сучасному етапі розвитку пенітенціарної системи України приділяється значна увага. Питання динамічної безпеки стали доробками таких українських вчених, як Мірошніченко О. М., Пузирьов М. С., Царюк С. В., Яковець І. С. та багатьох інших.

У свої працях вони дійшли до висновку, що динамічна безпека (від англ. "dynamic security" – динамічна безпека) це сучасний підхід до управління в'язницями, який наголошує на побудові позитивних стосунків між персоналом та ув'язненими. На відміну від традиційних методів забезпечення безпеки, які зосереджені на фізичних заходах (замки, бар'єри, спостереження), динамічна безпека фокусується на людській взаємодії з метою зміцнення довіри, зменшення напруги та сприяння реабілітації.

Динамічна безпека пропонує значні переваги, сприяючи позитивній, регулярній взаємодії між персоналом та ув'язненими. Щоденні контакти з персоналом нагляду та безпеки, а також із залученими до соціальної та психологічної роботи безпосередньо впливають на поведінку ув'язнених. Позитивна взаємодія допомагає зменшити деструктивні настрої та сприяє кращій співпраці, а також дозволяє персоналу виявляти ранні ознаки таких проблем, як спроби втечі, насильство або контрабанда. Заохочуючи відкрите спілкування, динамічна безпека допомагає персоналу збирати превентивну інформацію, що дозволяє вживати заходів до того, як інцидент станеться. Цей підхід відповідає Європейським пенітенціарним правилам та міжнародним стандартам, сприяючи безпеці, порядку та гуманному ставленню до ув'язнених [4, с. 57].

На підставі зазначеного слід зробити висновок, що фізична та процесуальна безпека є важливими, самі по собі вони не забезпечують порядок. Гарна безпека залежить від активної взаємодії персоналу з ув'язненими, його обізнаності про те, що відбувається, та сприяння позитивній взаємодії. Це є

основою динамічної безпеки, яка виходить за рамки статичних заходів, відіграючи превентивну роль.

Список використаних джерел:

1. Європейські пенітенціарні правила: рекомендація № R (2006) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць. Прийнято Комітетом Міністрів 11.01.2006 р. на 952-й зустрічі Заступників Міністрів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text.

2. Олійник О. І., Звенигородський О. М. Правові аспекти формування та трансформації інституту умовного засудження в Україні. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 252–257.

3. Боднар І. В., Олійник О. І. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: окремі питання законодавчої та правозастосовної практики. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 48. С. 77–83.

4. Аніщенко В. О., Пузирьов М. С., Тогочинський О. М. Динамічна безпека в установах виконання покарань: поняття, сутність, принципи. *Проблеми формування правової держави в Україні в умовах глобалізації*: монографія / кер. авт. кол. О. М. Іваній. Суми: ФОП Цьома С. П., 2018. С. 42–61.

УДК 621.311.24:343.81:351.862.4(477)

Пузирьов Михайло Сергійович,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Брошко Іван Михайлович,

доктор філософії з права,
старший викладач кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник внутрішньої служби

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Виходячи з аналізу сучасних програмних документів, одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України в економічній сфері є забезпечення енергетичної безпеки на основі сталого функціонування і розвитку паливно-енергетичного комплексу, в тому числі послідовного і активного проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергозбереження [1].

В умовах наявної енергетичної кризи, зумовленої збройною агресією росії проти України, украї важко забезпечити виконання основного завдання щодо здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, яке покладається на Державну кримінально-виконавчу службу України [2], адже згідно зі ст. 4 Європейських пенітенціарних (в'язничних) правил, «утримання ув'язнених в умовах, які порушують їхні права людини, не може бути виправдано нестачею ресурсів» [3].

Це, серед іншого, ставить на порядок денний питання щодо обґрунтування необхідності й реального впровадження механізмів використання відновлюваних джерел енергії в установах виконання покарань у контексті забезпечення енергетичної безпеки України.

Дослідженням енергетичної безпеки та відновлюваної енергетики присвячено ряд статей українських та зарубіжних учених. Проте особливої актуальності дане питання набуло під час війни та воєнного стану.

Зокрема, українська науковиця А. О. Сичова [4] аналізує вплив російсько-української війни на глобальні енергетичні ринки як тригер до переосмислення загального контексту енергетичної безпеки, взаємозв'язок між енергетичними ресурсами і військовим виміром, а саме мілітаризацію енергетики, як причини воєнних дій.

У свою чергу, зарубіжна дослідниця С. Пітерс [5] стверджує, що

міждержавні війни за ресурси та збройні конфлікти становитимуть нову загрозу глобальній безпеці. Тому, на її думку, існує лише дві стійкі стратегії для запобігання конфліктам: по-перше, зменшення залежності від викопного палива шляхом розвитку альтернативної та відновлюваної енергетики, по-друге, проведення глобальної політики, заснованої на більш справедливому та контрольованому розподілі енергії.

Натомість, вторгнення росії в Україну призводить до зростання цін на енергоносії та створює дефіцит постачання викопних ресурсів (газу та нафти), що в свою чергу спонукає європейські країни переглянути свою залежність від імпорту російської енергії, підкреслює потребу шукати альтернативи та збільшувати внутрішні постачання відновлюваної енергії.

У контексті порушеної проблематики зазначимо, що термін "енергетична безпека" виник під час нафтових криз у 1973–1974 роках, коли введення ембарго членами організації виробників і експортерів нафти на постачання нафти окремим країнам склало загрозу для їх економічної безпеки [6, с. 302].

Традиційно, під енергетичною безпекою прийнято розуміти здатність держави в особі її органів управління забезпечити кінцевих споживачів енергією в необхідному обсязі та належної якості у звичайних умовах, а також під час дії дестабілізуючих факторів (надзвичайних ситуацій) внутрішнього чи зовнішнього характеру у межах гарантованого покриття мінімального обсягу найважливіших потреб країни, окремих її районів, міст, селищ чи об'єктів у паливно-енергетичних ресурсах.

Конкретним виміром забезпечення енергетичної безпеки, прийнятим за стандарт у західних країнах, є створення тримісячного стратегічного резерву нафти та нафтопродуктів.

Проте у світової спільності вже давно з'явилося бачення, що наявність традиційних запасів викопного палива (нафта, газ, вугілля) не може стовідсотково забезпечити енергетичну безпеку країни, тому пошук нових

джерел енергозабезпечення є пріоритетним завданням.

Проведені нами дослідження засвідчують, що перехід до використання відновлюваних джерел енергії та використання технологій енергоефективності дозволить забезпечити енергетичну незалежність України, і, як наслідок, – високий рівень енергетичної безпеки. При цьому наявність автономної мережі на локальному рівні надає низку переваг, забезпечує незалежність від загальної системи енергетичного постачання та сприяє підвищенню показників енергоефективності.

Виходячи з отриманих наукових результатів, обґрунтовано економічну та безпекову доцільність і необхідність впровадження в установах виконання покарань відновлюваних джерел енергії. Вважаємо, що впровадження таких сучасних підходів надасть можливість забезпечити належні умови утримання осіб, які знаходяться в місцях позбавлення волі, їх медичного забезпечення, та персоналу, який задіяний до даної роботи, в умовах енергетичних загроз, зумовлених збройною агресією росії проти України, а також покращити стан енергетичної безпеки та енергоефективності установ виконання покарань, створивши умови для їх енергетичної автономії.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 р. № 2713-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 30. Ст. 409.
3. Європейські пенітенціарні правила: рекомендація № R (2006) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць. Прийнято Комітетом Міністрів 11.01.2006 р. на 952-й зустрічі Заступників Міністрів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text.
4. Сичова А. О. Геополітика енергетичних ресурсів: переосмислення

безпеки на глобальному рівні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2024. Вип. 1(61). С. 44–51.

5. Peters S. Coercive western energy security strategies: ‘resource wars’ as a new threat to global security. *Geopolitics*. 2004. Vol. 9. Issue 1. P. 187–212. URL: <https://doi.org/10.1080/14650040412331307882>.

6. Мазур І. М. Дефініція поняття «енергетична безпека»: денотативний підхід. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2013. № 8. С. 302–314.

УДК 34.09.623.746

Софіян Віктор Вікторович,
слухач 714 навчальної групи
оперативного факультету
Національної академії Національної гвардії України
майор

Орел Оксана Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент
начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України
полковник

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасний світ стикається з новими викликами, що виходять за межі традиційних уявлень про безпеку. Тобто бачимо зростання гібридних загроз, які включають поєднання кіберзлочинності, інформаційних атак, військових дій та економічного тиску. Військові конфлікти, що часто супроводжуються складними операціями на території багатьох держав, ставлять перед силовими структурами нові вимоги.

У цьому контексті впровадження інноваційних технологій, таких як безпілотні авіаційні системи (БпЛА), стає не просто перевагою, а необхідністю

для забезпечення національної безпеки. Адже ці технології дозволяють виконувати широкий спектр завдань. Зокрема: розвідку, моніторинг ситуацій у реальному часі, контроль кордонів, забезпечення громадського порядку, а також надання допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Національна гвардія України (НГУ), як ключовий елемент системи забезпечення громадського порядку та обороноздатності, активно інтегрує БпЛА у свою діяльність. Оскільки використання безпілотників дозволяє знизити ризики для особового складу, підвищити ефективність операцій і забезпечити більш оперативну реакцію на загрози.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану правового забезпечення використання БпЛА у НГУ, визначення проблемних питань у зазначеній сфері, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази.

Так, на сьогодні Національна гвардія України активно використовує безпілотні авіаційні системи для виконання таких завдань, як:

- *розвідка у зоні бойових дій*: завдяки дронам підрозділи НГУ можуть отримувати оперативну інформацію про рух противника, його позиції та можливі загрози без ризику для військовослужбовців.

- *моніторинг територій у надзвичайних ситуаціях*: під час природних або техногенних катастроф безпілотники використовуються для оцінки масштабу збитків, пошуку постраждалих та координації рятувальних робіт.

- *охорона державних кордонів та об'єктів критичної інфраструктури*: за допомогою дронів здійснюється патрулювання територій, виявлення порушників або потенційних загроз.

- *контроль громадського порядку*: під час масових заходів БпЛА забезпечують моніторинг ситуації, що сприяє своєчасному реагуванню на потенційні порушення.

Іншими словами, Безпілотні системи стали невід'ємною частиною сучасного арсеналу НГУ завдяки їх багатофункціональності, мобільності та

високій ефективності. Однак їх повноцінне використання неможливе без належного правового регулювання, яке б враховувало специфіку роботи даного виду технологій у різних умовах.

В Україні правове регулювання використання безпілотних авіаційних систем охоплює такі ключові документи:

1. Закон України "Про Національну гвардію України": визначає завдання та повноваження НГУ, включно із застосуванням сучасних технологій.

2. Повітряний кодекс України: встановлює загальні правила використання повітряного простору, що стосуються також безпілотників.

3. Постанови Кабінету Міністрів України: регламентують порядок використання БпЛА для державних потреб, у тому числі в оборонній сфері.

4. Накази Міністерства внутрішніх справ України: деталізують процедури застосування безпілотників під час конкретних операцій.

5. Рекомендації міжнародних організацій (зокрема, НАТО та ІКАО): спрямовані на уніфікацію підходів до використання БпЛА у військових і цивільних цілях.

Водночас існує ряд прогалин, які ускладнюють ефективне використання безпілотників. Зокрема, законодавство не завжди враховує специфіку військових завдань, швидкість розвитку технологій та міжнародний досвід.

Тому *основними викликами у правовому регулюванні є:*

– відсутність чіткої класифікації БпЛА: необхідно розробити чіткі критерії поділу безпілотників на класи залежно від їх призначення та технічних характеристик;

– недостатній рівень кіберзахисту: сучасні безпілотники можуть бути вразливими до кібератак, що може призвести до втрати важливих даних або навіть перехоплення управління;

– колізії у законодавстві: нормативно-правові акти інколи суперечать один одному, що створює правові ризики під час застосування БпЛА у

складних операціях;

- міжнародне право: відсутність гармонізованих стандартів, зокрема з вимогами Європейського Союзу, ускладнює інтеграцію українських підходів до міжнародної практики;

- права людини та етика: застосування дронів для моніторингу населення викликає питання щодо конфіденційності та захисту персональних даних.

Отже, для ефективного вирішення зазначених проблем пропонується:

- оновлення законодавства: а саме, прийняття спеціального закону, який регулює порядок використання БпЛА у державних структурах, з урахуванням міжнародного досвіду.

- вдосконалення міжвідомчої координації: встановлення чітких механізмів взаємодії між НГУ, ЗСУ, ДСНС та іншими органами, які використовують БпЛА.

- посилення захисту даних: запровадження стандартів кібербезпеки для безпілотників, зокрема шифрування даних і захисту каналів зв'язку.

- підготовка персоналу: створення навчальних програм для операторів БпЛА, що враховують як технічні, так і правові аспекти їх використання.

- міжнародне співробітництво: участь у програмах НАТО та інших міжнародних організацій для обміну досвідом і впровадження найкращих практик.

На підсумок, хотілося б зазначити, що безпілотні авіаційні системи відкривають нові можливості для Національної гвардії України, але водночас вимагають ретельного правового забезпечення. Врахування сучасних викликів, гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами та впровадження ефективних механізмів взаємодії між структурами дозволять забезпечити ефективність використання БпЛА в інтересах національної безпеки.

УДК 331.103.2

Тересов Дмитро Романович,
курсант 114 навчальної групи гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
солдат

Орел Оксана Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри правових дисциплін гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

КОРУПЦІЙНІ СХЕМИ ЯК НЕГАТИВНЕ ЯВИЩЕ В МЕХАНІЗМАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Збройний конфлікт та широкомасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України посилило слабкі місця в механізмах державної влади. Так, корупційні прояви «на місцях» з боку посадових осіб різних сфер суспільного життя у цілому та військовій сфері зокрема набуло масового явища. Адже повідомлення в інформаційному просторі щодо зловживань службовим становищем з метою особистого збагачення чуто майже щодня.

Найбільш ураженими корупцією, згідно дослідження української соціологічної платформи, є система ТЦК та судова система (71,2 % респондентів);

Найменш ураженими корупцією респонденти назвали ЗСУ – 32 %, та органи соціального захисту – 32,4 %.

Бажання переобрати Верховну Раду – 49,5 % респондентів [1].

В той же час, особисті спостереження та проведені аналітичне дослідження за даною тематикою вказує на те, що деякі посадові особи силових структур вступають у злочинну змову для отримання так званих «відкатів». Які виражаються як у грошовому еквіваленті, так і у вигляді «послуги». При чому, контролюючі органи цих посадових осіб, в подальшому, за умови задокументованості протиправних дій з боку посадовців, з метою особистої

Наведений приклад вказує на те, що умови правового режиму воєнного стану сприяють формуванню організованого злочинного угруповання. А неякісний підбір особового складу та недосконалий контроль з боку старших начальників посилюють це негативне явище.

Список використаних джерел :

УДК 342.9

Федчишин Сергій Анатолійович,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
ім. Я. Мудрого

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ПУБЛІЧНА СЛУЖБА": ОГЛЯД НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

В умовах реформування публічної адміністрації в Україні на шляху впровадження європейських стандартів, вдосконалення законодавства у цій сфері актуального значення набуває чітке визначення та застосування базових адміністративно-правових категорій, у тому числі такого поняття як "публічна

служба". Незважаючи на нормативне врегулювання понять "публічна служба" (ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р.) та «публічний службовець» (ст. 8 Закону України "Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів) " від 23.09.2021 р.) відносно розуміння їх змісту у сучасній юридичній науці ще тривають дискусії.

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити основні підходи до визначення поняття "публічна служба" залежно від видів діяльності (суб'єктів), які ним охоплюється. Відповідні підходи можуть бути об'єднані у такі умовні групи:

1) публічна служба як діяльність у публічному та приватному секторі. Як приклад можна відзначити позицію О.В. Петришина, який до публічної служби відносить не лише державну та муніципальну службу, а й службу у недержавних організаціях (громадських організаціях, політичних партіях, приватних підприємствах) [4, с. 139-140]. Цей підхід є чи не найширшим із наявних у науці;

2) публічна служба як діяльність усіх осіб, зайнятих у публічному секторі. Деякі вчені фактично ототожнюють поняття "публічна служба" та «робота у публічному секторі». Зокрема, В.О. Галай виокремлює два рівні бачення поняття "публічна служба" – у широкому і вузькому розумінні, де останнє визначається як синонімічне категорії «робота у публічному секторі» [2, с. 326]. Слідом, за такого підходу публічною службою може вважатися діяльність як у всіх державних органах та органах місцевого самоврядування, так і у державних установах, підприємствах (як-то закладах вищої освіти, культури, наукових установ) тощо;

3) публічна служба як діяльність у публічному секторі певної групи осіб. Такий підхід є досить поширеним у сучасній адміністративно-правовій науці.

Поряд з іншим він враховує положення Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. та обмежує публічну службу певними видами діяльності на посадах в органах публічної влади. Наприклад, В. Я. Малиновський характеризує "публічну службу" як правовий і соціальний інститут служби в державних і недержавних інституціях публічної влади (державних органах, органах місцевого самоврядування та інших органах, що здійснюють функції держави або місцевого самоврядування), працівники яких наділені публічно-правовий статусом. Публічна служба, на відміну від державної чи муніципальної служб, котрі реалізуються у конкретних суб'єктах публічної влади відповідними корпусами службовців, не "прив'язана" до конкретної владної системи з відповідними службовцями. Вона є лише комплексним поняттям, своєрідною теоретичною конструкцією, що об'єднує всі види служб, котрі реалізують публічні функції і надають публічні послуги фізичним і юридичним особам. При цьому, найбільш логічним є підхід, який відносить до публічної служби всі види служби в державних органах та органах місцевого самоврядування, а також інших органах, що здійснюють функції держави або місцевого самоврядування. Вчений підкреслює, що аналіз різних підходів, правової природи сучасної публічної служби, особливостей її правового регулювання та проходження дають підстави виокремити такі її види: а) політична служба; б) державна служба, що складається із адміністративної та спеціалізованої (дипломатична, митна, податкова) служб; в) мілітаризована служба (військова, правоохоронна, служба безпеки, служба цивільного захисту); г) служба правосуддя (суддівська і прокурорська служба); ґ) муніципальна служба (служба на виборних посадах та служба на адміністративних посадах); д) патронатна служба [3, с.148-149].

Л. Р. Біла-Тіунова та О. М. Стець відзначають багатогранний і різноаспектний характер публічної служби. До публічної служби у широкому розумінні вчені відносять політичну службу (президентська служба,

депутатська служба, урядова служба), державну службу, суддівську службу та службу в органах місцевого самоврядування. У вузькому сенсі до публічної служби відносять лише державну службу та службу в органах місцевого самоврядування [1, с.16-22].

Підсумовуючи, варто наголосити на актуальності проведення подальших досліджень сутності, ознак та видів публічної служби (насамперед, з урахування європейського досвіду), визначення критерію, котрий має братися за основу при віднесенні тієї чи іншої діяльності до публічної служби. Результати відповідних досліджень можуть бути корисними для вдосконалення службового законодавства України, забезпечення його системності, подолання існуючих неузгодженостей між окремими законами у сфері публічної служби, вироблення методологічного підґрунтя для систематизації службового законодавства України (при розробці базового законопроекту у цій сфері, як-то проекту Службового кодексу України або Закону України "Про публічну службу" тощо).

Список використаних джерел:

1. Біла-Тіунова Л. Р., Стець О. М. Службове право України: підруч. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
2. Галай В. О. Новий погляд на систему принципів публічної служби: від формування до впровадження: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 370 с.
3. Малиновський В. Я. Концептуалізація поняття "публічна служба". *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 2. Серія "Міжнародні відносини". С. 145-150.
4. Петришин А. В. Державна служба. Історико-теоретичні передумови, порівняльно-правовий и логіко-понятійний аналіз: монографія. Харків: Факт, 1998. 168 с.

УДК 341.34

Царенко Ольга Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України,
підполковник юстиції

Солдатова Карина Вадимівна,
здобувач вищої освіти юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права
ім. Л. Юзькова

**ПРОБЛЕМНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОВОДЖЕННЯ З
ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ У КОНТЕКСТІ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНИХ
СТАНДАРТІВ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ**

Проблема поводження з військовополоненими є однією з найактуальніших тем у контексті російсько-української війни. Повага до прав військовополонених і дотримання міжнародних стандартів, закріплених у Женевських конвенціях, є важливою складовою гуманітарного права, яке регулює захист осіб, що опинилися у владі противника. Однак на практиці дотримання цих норм часто стикається з численними викликами, особливо у випадках тривалих та інтенсивних збройних конфліктів.

Важливим є глибше розуміння не тільки загальних міжнародних принципів поводження з військовополоненими, але й національних підходів до їх реалізації в умовах сучасного збройного протистояння. Зокрема, це стосується України, яка, захищаючи свій суверенітет, прагне дотримуватись міжнародних стандартів, навіть коли сама стає жертвою порушень з боку противника.

Насамперед, варто зазначити, що основними міжнародними стандартами, що забезпечують захист прав військовополонених, є:

1. Женевські конвенції [1], які встановлюють загальні правила

поводження з військовополоненими.

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій [2], що деталізує права та обов'язки сторін у міжнародних збройних конфліктах.

3. Статут Міжнародного Комітету Червоного Хреста [3], який визначає мандат та принципи діяльності цієї організації щодо захисту жертв війни.

4. Резолюція ООН щодо захисту прав людини в умовах протидії тероризму [4], що наголошує на необхідності поважати права людини навіть у надзвичайних ситуаціях.

5. Стаття 3 Загальної Декларації прав людини [5], яка гарантує кожній людині право на життя, свободу та особисту недоторканність.

6. Конвенція ООН проти тортур [6], що забороняє будь-які форми тортур та нелюдського поводження.

На додаток до міжнародних стандартів, існує широке коло національних законодавчих актів та політик, спрямованих на захист прав військовополонених. Зокрема, в Україні у 2022 році було ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку тримання військовополонених" [7], яка деталізує процедури та умови утримання осіб, які потрапили в полон на території України.

З метою забезпечення дотримання прав військовополонених національні органи державної влади, зокрема Міністерство оборони, Міністерство юстиції та Уповноважений Верховної Ради з прав людини, здійснюють контроль за виконанням прав військовополонених. Вони координують діяльність із міжнародними організаціями та забезпечують дотримання зобов'язань України за міжнародними угодами.

Варто зазначити, що міжнародне гуманітарне право забезпечує чіткий правовий фреймворк для поводження з військовополоненими, однак його реалізація на практиці часто стикається з численними труднощами. Порушення Женевських конвенцій та інших міжнародних документів, на жаль, є

поширеним явищем у сучасних збройних конфліктах, зокрема у контексті російсько-української війни.

З боку Російської Федерації зафіксовано численні порушення норм міжнародного гуманітарного права, що включають фізичне насильство та психологічний тиск на військовополонених. Утримання військовополонених в ізольованих умовах та обмеження в контакті з міжнародними організаціями, зокрема Міжнародного Комітету Червоного Хреста, є порушенням базових принципів міжнародного гуманітарного права.

Однією з основних проблем є недостатня ефективність механізмів міжнародного кримінального правосуддя. Незважаючи на існування Міжнародного кримінального суду та спеціальних трибуналів, притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах, є тривалим і складним процесом. Політичні фактори часто заважають об'єктивному розслідуванню та судовому переслідуванню. Численні порушення міжнародних стандартів з боку країни-агресора щодо українських військових, які потрапили в російський полон, викликають багато суперечок та засудження України за дотримання всіх умов утримання військовополонених країни-агресора. Це питання привертає увагу міжнародної спільноти та піднімає важливі питання щодо дотримання прав людини та гуманітарного права в умовах збройного конфлікту. Україна виконує ці "принципи" утримання військовополонених, щоб продемонструвати виконання міжнародного права, зокрема Женевських конвенцій, та підкреслити свою справедливість та дотримання гуманітарних норм навіть у складних умовах війни.

Відсутність належного доступу міжнародних гуманітарних організацій до військовополонених також є серйозною проблемою. Це перешкоджає моніторингу умов їх утримання, наданню необхідної медичної допомоги та забезпеченню зв'язку з родинами.

Вплив нових технологій на ведення воєнних дій також створює нові

виклики для дотримання міжнародного гуманітарного права, оскільки використання автономних систем, кібератак та інших нових технологій може призводити до порушення прав військовополонених та цивільного населення.

Таким чином, вирішення цих проблем потребує спільних зусиль міжнародної спільноти, держав, міжнародних організацій, громадянського суспільства та кожної окремої людини. Важливо зміцнювати міжнародне кримінальне правосуддя, забезпечувати доступ міжнародних гуманітарних організацій до військовополонених, підвищувати обізнаність про міжнародне гуманітарне право та заохочувати дотримання його норм.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949.
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року.
3. Статут Міжнародного Комітету Червоного Хреста від 24.06.1998.
4. Резолюція ООН щодо захисту прав людини в умовах протидії тероризму від 24.09.2014.
5. Загальна Декларація прав людини від 10.12.1948.
6. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 13.11.1998.
7. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабмін України від 05.04.2022. № 413.

УДК 355.1

Чала Юлія Валеріївна.,
юрисконсульт
Національної академії Національної гвардії України,
службовець

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Агресивна війна, котру Російська Федерація розв'язала проти нашої держави 24 лютого 2022 року стала важким випробуванням для України, висунувши нові вимоги до системи цивільно-військового співробітництва.

Завдання ударів по цивільній інфраструктурі, обстріли житлових районів і захоплення територій підкреслили необхідність швидкої адаптації цивільно-військового співробітництва для забезпечення безпеки населення та підтримки стабільності на звільнених і прифронтових територіях.

В умовах воєнного стану актуальність цивільно-військового співробітництва значно зросла, адже вона забезпечує злагоджену взаємодію між Збройними Силами України, органами влади та громадянами, сприяє оперативному вирішенню гуманітарних і безпекових питань та підтримці громадян на уражених територіях. Виникає також потреба вивчення і адаптації міжнародних концепцій цивільно-військового співробітництва, зокрема стандартів НАТО, для подальшого розвитку цієї системи в Україні.

У 1990-х роках країни Південної та Східної Європи зіткнулися з масштабними міжетнічними конфліктами, такими як війна на Балканах. Це спричинило залучення численних миротворчих місій НАТО, основним завданням яких було забезпечення стабільності, зниження напруженості та захист цивільного населення у конфліктних регіонах. Для забезпечення ефективної роботи з цивільними структурами та громадянами НАТО почало впроваджувати спеціалізовані підрозділи цивільно-військового співробітництва (Civil-Military Cooperation).

Першим офіційним документом НАТО у сфері цивільно-військового співробітництва стала директива Військового комітету НАТО MC-411, прийнята у серпні 1997 року. У директиві MC-411 були визначені принципи та підходи до концепції цивільно-військового співробітництва НАТО.

Ці принципи були відображені та детально пояснені у 2003 році у доктрині цивільно-військового співробітництва НАТО під назвою AJP-9 (Allied Joint Publication) та переглянуті у 2013 році у доктрині НАТО AJP-3.4.9 з метою пристосування до сучасних викликів та загроз.

В доктрині НАТО AJP-3.4.9 поняття цивільно-військового співробітництва визначається як координація та співпраця на підтримку місії між командувачем НАТО та цивільними акторами, включаючи національне населення та місцеві органи влади, а також міжнародні, національні та неурядові організації та агентства. Також у доктрині НАТО AJP-3.4.9 відображені основні принципи цивільно-військового співробітництва, серед яких: розуміння контексту та екологічна обізнаність, розуміння цілей військових і цивільних структур, єдність зусиль, законність та виконання юридичних зобов'язань, гуманітарна обізнаність, взаємодія та цивільна перевага, інтегроване планування, ефективна комунікація.

Отже, концепція цивільно-військового співробітництва НАТО базується на комплексному підході, який спрямований на забезпечення ефективної взаємодії між військовими силами та цивільними структурами для досягнення спільних стратегічних і оперативних цілей у кризових ситуаціях та під час миротворчих місій.

Національні доктрини цивільно-військового співробітництва країн-членів НАТО базуються на принципах, стандартах та доктринальних документах НАТО, таких як AJP-3.4.9. Однак, кожна країна адаптує ці загальні положення до власних потреб, враховуючи національне законодавство, унікальні особливості безпеки, структуру збройних сил та взаємодію з цивільними структурами. Особлива роль у AJP-3.4.9 відводиться співпраці із неурядовими організаціями.

Також, крім держав-членів НАТО, країни-партнери та ті, що прагнуть до інтеграції з НАТО часто приймають доктрини цивільно-військового

співробітництва, узгоджуючи їх з рекомендаціями НАТО.

На особливу увагу заслуговує концепція цивільно-військового співробітництва Нідерландів. Концепція цивільно-військового співробітництва Нідерландів базується на доктрині НАТО, проте має свої характерні особливості. Під цивільно-військовим співробітництвом Нідерландів розуміють співпрацю між збройними силами та цивільними й урядовими організаціями. Основна особливість цієї концепції полягає в поділі цивільно-військового співробітництва на дві категорії: діяльність, яка зосереджується на підтримці військових підрозділів цивільними інститутами та операції, які належать до дій військових підрозділів на підтримку цивільних.

Одночасно з цим, концепція цивільно-військового співробітництва Нідерландів, орієнтована не лише на зовнішні, а й на внутрішні загрози. Внутрішні загрози можуть включати терористичні акти, природні катастрофи, масові заворушення, кіберзагрози та інші форми нестабільності, що вимагають активної взаємодії між цивільними та військовими структурами.

Сучасна концепція цивільно-військового співробітництва України базується на поєднанні національних потреб та міжнародного досвіду.

До 2014 року українські військові здобували досвід цивільно-військового співробітництва здебільшого у міжнародних миротворчих місіях у Косово, Іраку та Афганістані.

Проте, з 2014 року із початком антитерористичної операції (АТО), а пізніше - Операції об'єднаних сил (ООС) на Сході України, Збройні Сили України та інші військові формування почали використовувати принципи цивільно-військового співробітництва у власній країні, адаптуючи їх під умови внутрішнього збройного конфлікту. Це стало переломним моментом для розвитку цивільно-військового співробітництва в Україні, адже військові отримали новий цінний досвід співробітництва з місцевим населенням, державними органами та волонтерськими організаціями у зоні бойових дій.

1 липня 2020 року Головнокомандувачем Збройних Сил України затверджено доктрину "Цивільно-військове співробітництво", котрою визначено сучасну концепцію цивільно-військового співробітництва.

Доктрина встановила мету, основні принципи організації, функції, сутність та складові системи цивільно-військового співробітництва. Цей документ орієнтований на стандарти НАТО, сприяючи інтеграції України в міжнародну систему безпеки.

Також уже в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію нашої суверенної держави, українські військові набули цінного досвіду цивільно-військового співробітництва під час звільнення Харківської та Херсонської областей.

Під час деокупації Харківської та Херсонської областей Збройні Сили України та інші військові формування стикнулися з такими завданнями як розмінування, відновлення комунікацій та зв'язку, забезпечення гуманітарної допомоги, евакуація та підтримка населення, проведення перевірок на колабораціонізм тощо. Всі ці завдання вимагали від українських військових комплексного підходу та ефективної співпраці з органами влади, цивільним населенням, волонтерськими організаціями та міжнародними партнерами.

Нині Україна продовжує вести боротьбу за повернення тимчасово окупованих територій, зокрема й Автономної Республіки Крим. Повернення цих територій є одним із пріоритетних завдань держави, що потребує комплексного підходу до відносин цивільно-військового співробітництва.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України спричинило нові виклики та загрози, які підкреслили необхідність розвитку й удосконалення цивільно-військової взаємодії.

Разом з цим, на сьогодні в Україні відсутній окремий законодавчий акт, який би комплексно регулював всі аспекти цивільно-військового співробітництва. Це створює певні труднощі для реалізації доктрини

"Цивільно-військове співробітництво", оскільки відсутність єдиної законодавчої бази ускладнює можливість узгодження взаємодії між військовими підрозділами, органами державної влади та громадянами. Це може призвести до прогалин у підтримці цивільного населення, здійснення військових операцій, забезпеченні гуманітарною допомогою тощо.

Натомість досвід НАТО та передових країн світу у створенні, організації та функціонуванні структур цивільно-військового співробітництва може стати важливим інструментом для України. Інтеграція цих механізмів у сектор безпеки та оборони дозволить покращити координацію, оперативність та ефективність реагування на сучасні виклики та загрози, що є вкрай необхідним в умовах агресії Російської Федерації.

УДК 378.4:351.74:355.2

Чемерис Анастасія Олегівна,
студентка 1-го курсу магістратури
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Приходько Юрій Павлович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ СИСТЕМИ МВС В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України у 2022 році призвело до панічних настроїв у суспільстві, що являлось об'єктивним і для закладів освіти. Після організаційних заходів керівництва Міністерства внутрішніх справ, заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання повернулись до повноцінної роботи.

Незважаючи на окупацію деяких регіонів, а також інтенсивності артилерійських і ракетних обстрілів ворожими військами, структура закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ поступово повертається до звичного стану.

Треба враховувати, ще ті обставини, що заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання відповідають за безпеку своїх здобувачів курсантів, студентів, вони створюють всі необхідні умови для якісного навчання. Це стосується і укриттів, і дистанційних занять за допомогою онлайн-платформ. Тобто, можна дійти думки, що структура МВС не лише турбується про життя та здоров'я людей, а й дає можливості для здобуття знань з урахуванням стабільності ситуації в містах України.

Іншою особливістю в діяльності навчальних закладів стало те, що в останні роки скоротили кількість факультетів та інститутів багатьох університетів внутрішніх справ, об'єднавши їх або заклавши. Тому необхідно також враховувати стабільність ситуації при плануванні навчання, в подальшому існування деяких інститутів ставиться під питання через різні причини – фінансування, кількість здобувачів, доцільність створення окремих факультетів, які можна було б об'єднати тощо.

Важливим аспектом являється наукова діяльність здобувачів, які досить активно продовжують брати участь у наукових та науково-практичних заходах, конференціях, семінарах, круглих столах. Крім того, всі заклади вищої освіти системи МВС співпрацюють між собою та обмінюються науковими розробками, вони активно взаємодіють з іншими закладами вищої освіти, організаціями як з українськими, так і з іноземними, які допомагають удосконалювати практичні навички та науковий рівень здобувачів вищої освіти, викладачів, науковців. Здебільшого такі події відбуваються дистанційно за допомогою онлайн-підключення, але останнім часом деякі заклади проводять очні конференції, із забезпеченням безпеки всіх учасників та організацією

заходів.

З одного боку, такий підхід може здатись необ'єктивним через низку причин, серед яких, окрім війни, також пандемія коронавірусу Covid-19, яка виключила можливість брати участь в науково-практичних заходах в режимі офлайн, змусивши всіх людей перейти на дистанційний режим спілкування. Але з іншого боку, повернення очного формату сприятиме кращій комунікації між учасниками конференцій, круглих столів тощо, і до того ж, це доводить гнучкість та адаптивність всієї структури, що в цьому задіяна.

Крім мети напрацювання нових ідей задля розвитку та об'єднання зусиль у розв'язанні актуальних проблем професійної підготовки та наукових розробок, ці методи матимуть на меті також удосконалення організації та алгоритмів проведення наукових та практичних заходів з врахуванням воєнного стану та можливими наслідками та ризиками.

Наступним аспектом роботи закладів системи МВС є безпосередня підготовка здобувачів вищої освіти не лише у фізичному, а й в психологічному, психічному планах в діяльності майбутніх поліцейських, рятувальників, прикордонників в умовах воєнного стану. Задля цього постійно проводять навчальні тренінги, анонімні та особистісні опитування, створюють кабінети психологічної підтримки та допомоги, завжди контролюється моральний та фізичний стан курсантів та студентів, що також звичайно дозволяє швидко та ефективно впливати на проблеми стресостійкості.

Не можна оминати і безпосередню участь закладів системи МВС в забезпеченні національної безпеки – як безпосередньо, так і опосередковано. Для ефективного здійснення функцій захисту національних інтересів держава має не лише залучати свідомих співробітників до оборонної діяльності, а й запроваджувати належну професійну підготовку нових компетентних суб'єктів. Саме для цієї мети і працюють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Їхнім завданням є не тільки забезпечення вищої освіти, а й виховання

в здобувачів морального та фізичного духу, задля гідного виконання своїх обов'язків, а в разі необхідності без сумнівів стати на захист держави.

Під час воєнного стану в Україні становище здобувачів вищої освіти стало ускладненим через те, що велика кількість не лише офіцерів запасу, а й курсантів залучаються до оборони держави на контрольованих Україною прикордонних територіях. Захист населення та контроль за дотриманням законності в областях, що піддалися тимчасовій окупації, та були звільнені українськими військами, забезпечується сумісно територіальними силами оборони та поліцейськими, залученими з різних міст та підрозділів. Крім цього в усіх закладах здійснюється допомога Збройним Силам України, батальйонам штурмових бригад, зокрема «Люті», до складу якої входять велика кількість поліцейських.

Здобувачами вищої освіти організовуються різного напрямку заходи щодо допомоги Силам оборони наприклад плетіння маскувальних сіток та костюмів типу «Кікімора», виготовлення окопних свічок, збирання провізії та одягу, щоб надалі передавати на лінію фронту. Тому важливо зазначити небайдужість та ініціативність здобувачів вищої освіти, які прагнуть не лише захищати та обороняти нашу державу, а й допомагати тим, хто цього потребує в лінії фронту.

З усієї вище зазначеної інформації можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану система закладів Міністерства внутрішніх справ за час агресії РФ поступово адаптується, враховуючи реалії сьогодення. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують фахівців для сектору оборони та безпеки України, мають важливе та безпосереднє значення для забезпечення функцій захисту національних інтересів. І виходячи з цього, сутність їхньої роботи стала ширшою через вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, але ефективність і дієвість передбачається не тільки у підготовці фахівців, а й у гнучкості системи, що включає в себе кардинальні зміни в структурі самих

закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Сокурєнко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 209–218.
2. Горовєнко В. К., Тютюнник В. П. Актуальні проблеми сектора безпеки та оборони України. *Наука і оборона*. 2014. № 4. С. 20–25.
3. Швець Д. В. Сутність та специфіка професійної підготовки поліцейських. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 217–223.
4. Долинська М. С. Проблеми юридичної освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 32–37.

Для нотаток

**II ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск О.В. Орел

Підписано до друку

Формат паперу

Редакційно-видавничий відділ Національної академії Національної гвардії
України свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1840
Друкарня Національної академії Національної гвардії України
61001, м. Харків, пл. захисників України, 3